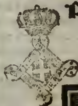
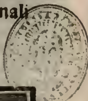

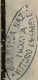

Libellus de Venenis a Ferdinando Ponzetto tituli sancti Pancratii Presbitero Cardinali editus.

Ferdinandus Pōzettus Car. Melfiteñ. Augustino Nypho philosopho preclaro Salutem

VM ANNO. Iubilei in Vrbe conuenissem
Paulum Tholosam, interloquēdo uisus est mi
hi plenus prudētia/ac beneficētia: quod postea
consuetudo/ multaq; honesta obsequia etiam
erga me cōprobarūt: quibus sane ab illa hora
ium ei ea caritate deuinctus, ut in rebus suis quæ
cedunt ex sentētia tantum capiam uoluptatis: & econtra mœ-
roris, ut in propriis. Et quia, ut nosti, utitur multa remissione:
nam & omnibus pene patent domus suæ fores. Considerās
igitur iniquorum latebras/odia/& cupiditates habendi, gratia
tanti amici perspiciens, libros medicinæ & excerpsi quæ habēt
momentū ad cognoscēdas naturas uenenosorum, & longe plura
ad præseruandum ab eis, quod sane magis confert hominibus,
q̄ postea subministrare sera remedia uenenatis. nō tamen pau
ciora annotaui ad curandum. Multa experta/multa probatissi
mis ueterum auctoritatibus comprobata reduxi in compendiū,
remotis difficultatibus. Occupantur.n.potius somno q̄ lectio
ne, qui istis detinētur. Superest ergo studiose mi Augustine
occultorum naturæ fidelis interpres, ut ante editionē aliquod tē-
pus huic operi diligenter accōmodes: & si quid inuenies quod
displiceat, non pigeat nunciare: eo maxime ne nobis accidat qd'
uulgo dicitur: dum a ueneficis præcauere studemus, aliquos
latenter instruere uideamur. Vale.

Liber Primus de venenis.

Tract. i. de communi noticia illorum.

Tract. ij. de actione venenorum in genere

Tract. iii. de distinctione venenosorum.

Liber Secundus

Tract.i. de præseruatione.

Trac.ii. de causis.

Tract. iii. de curis venenorum in genere.

Tract.iiii. de curis illorum in specie.

Tract.v.de putrescibilibus.

Tract.vi. de partibus animalium venenosis.

Trac. vii. de plantis & partibus ipsarum venenosis.

Tract.viii. de plantis manifeste venenosis.

Tract.ix. de frigidis.

Liber Tertius de morsibus venenosis

Tract. i. de preseruatione ab eis

Tract. ii. de curis morsorum

Tract.iii.de rabie canum.

Tract.iiii. de aliis morsibus.

Finis.

Liber Primus de Venenis.

Tract. i. de cõmuni noticia illorum.

Cap. i. de eorum descriptione.

Cum processus diffinitiuus & diuisiuus nõ possint semper æque accõmodari disciplinis. Nam que determinant res ad suas naturas/ non sunt in omnibus continue manifesta. Neq; omnia uenena locantur sub una specie que proprie solet diffiniri. Ideo sufficit ab initio subiicere seu declarare nomen ad quod cetera deinceps / inquirenda possint referri. Ex istius sane interpretatione non parua rerum extrahitur noticia. Aiunt igitur uenenum sic uocari eo q; ex se uadat per uenas quas aliquando coarctat. Et quia motus ipsius creditur terminari ad cor. Ideo putant q; circundat ipsum ut uenator feras. Ab aliis uero reputatur nomẽ compositum ex ue & neco / quia sepe necat eum ue/idest dolore prenũciãte mortem. Est nãq; ex se potens interficere siue sit simplex siue mixtũ natura/uel arte/siue etiam medicina perniciosa de qua Aristoteles pharmaca inquit q̃ cũq; amara & fetida & in parua quantitate data sunt corruptiua corporis non uocantur medicine sed uenena mortifera. Et si quantum ad rem sit illud quod sua qualitate interimit eum cui est contrarium ex modo sue mixtionis quod cognoscitur/quia ut plurimum remanet in corpore sumentis secundum dispositionẽ quã habebat anteq̃ assumeretur/& uincit/ & permutat illud per aliũ modum ab eo quo ipsum corpus uincit & permutat cibum in se ipsum. Aliquando tamen causatur infectio per aliquid impressum patienti ab extra ut dicitur de arbore que nascitur in Archadia appellata Taxos a qua creditur q; toxicum sumpserit nomen / quoniam interficit homines qui dormiunt sub ea / & si

BB

plerics afferant q quando defigitur in illa clauus perdit uenenũ: quia forte impeditur exalatio fumi pestiferi illius.

Cap. ii. de diuisionibus illorum.

Quedam sunt uenenosa in sua natura/ & origine & id uel ex mineris ut argentum uiuum Gipsus & similia. Alia ex plantis/ ut oleander quarum alique habent illud in succo ut Mandragora Quedam infructibus ut Cornua Anacardi/ quedam in seminibus ut Iusquiamus. Ex animalibus uero aliqua cõtinent uenenum in determinata parte corporis ut fertur de cauda Cerui/ quedam in toto ut Cantarides & multa in Saliua & ore/ & aliqua in spuma uel in flatu uel anhelitu. Et nonnulla fiunt artificio & hi ut plurimum ex aliis uenenosis quando sublimantur/ non tamen corrupta forma ipsorum corrumpitur uenenositas sed remanet in parte extracta/ signum est cibus dulcis uersus in sanguinem in quo remanet eius dulcedo uel forte p sublimationem illorum potius acuitur & augetur in aliqua/ ut constat in aliquibus quando fumus alicuius rei uenenose sublimate inuiscatur aliquibus scannis seu uestimentis tangens ista remanet uenenatus ut sepe accidit tempore pestis/ in quo solo tactu rerum infectarum multi moriuntur. Et rursus quedam inficiũt qualitatibus manifestis ut Euforbium si concedatur esse uenenosum/ & aliqua dicuntur inficere a proprietate/ puta illa quorum effectus non potest tribui alicui qualitati quam ueteres uocabant mirabilem/ puta calliditatem inflãmantem Napelli aut frigiditatem stupefaciẽtem Opii & sub istis locantur multe species. Inficientium autem ab extra aliqua subintrant poros cutis/ ut fumi predicti sublimatorum artificio/ aut flatus quorũdam serpentum seu rerum corruptarum qui interdum trahuntur naribus & impartiuntur cordi. Et quedam interimunt uisu ut Basiliscus & aliqua secundũ alios auditu ut sibilatio reguli Idem de aliis sensibus. Quedam interficiunt cito, Quedam tarde/ quedam incipiunt cũ impetu & cito dilatantur ut habentia substantiam subtilem. Quedam econtra ut putrescentia de quibus patebit post.

Cap. iii. an elementa sint uenenosa.

QVidam putabant ꝙ sic. Nam quando aliquod illorum multū prædominatur, potest distēperare/ & interficere: ut constat de quibusdam exhalationibus, quæ sunt mixta imperfecta. Sed quia alia est consideratio elementorum absoluta, alia prout sunt in mixtis. non enim illa sunt uenenosa: quia si sic, omnia mixta / & animalia essent talia. Esto .n. ꝙ ex actione intensa qualitatum primarum possit alterari/& distemperari complexio/seu temperies, & continuata actione destrui. Istud tamen potest accidere sine ueneno. Si enim homines non subiicerentur istis discriminibus, non infirmarentur, nec perirent. Cum igitur ista perturbatio infectiua ſm petiores causatur ex modo mixtionis: ideo mixta dumtaxat sunt uenenosa: & interdum possent etiam nocere sine ueneno: quādo multum excederēt in aliqua qualitate: & forte excessus posset esse tantus ut citius interficeret, q̄ certum uenenum datum. Nam si euforbium interficit sua caliditate potentiali, multo magis habens eā in actu & in gradu intensiori. Et esto qđ aīalia & mixta ꝓpinqua naturis elemētorū aliqñ magis uexentur ex perturbationibus temporum: & multus uapor eleuatus pronunciat animum grauem: & habitantes loca paludinosa, in quibus habundat humidum putrescibile, frequentius infirmantur. Et ranæ paruæ quando habundant plus solito pronosticātur infirmitates ista inquam discrimina imediatius causantur amixtis uel ab eorū putredinibus. Si tamen uenenū sumeretur pro omni eo ꝙ potest tempore breui inferre mortem nō solum aer sed aqua ignis & terra possent uocari talia non separata quia non reperiuntur sed quando predominantur in mixto.

Cap. iiii. an possint inficere sine contactu.

TEnetur ꝙ sic: patet de pisce appellato torpedo stupefaciēte manus / & non rhetia: & sol agit infra terram: & ambra trahit paleam: & magnes ferrum &c. Sed puto ꝙ semper

concurrat aliquis contactus. Nam qualitas praua illius piscis defertur ad manus piscatoris medio rhete cuius infectio nõ percipitur: quia nõ est aptum distẽperari sicut manus. Sol uero dicitur agere in partes centrales influentia / qua occulte producuntur mineralia uel potius suo lumine calefaciente / licet enim non sit formaliter calidus calefacit / tamen reflexione suorum radiorum patet quando in speculo concauo accenduntur festuce. Et manifestius agit suo motu / quia in diuersis aspectibus ipsius generabilia & corruptibilia manifesthus permutantur. Et quãdo aliquod astrum esset frigidum posset interdum suo radio calefacere / patet de luna in plenilunio: in quo noctes sunt calidiores. Non enim omnes calores sunt eiusdẽ rationis / puta igneus & naturalis: uel generatus ex motu / quia cause & operationes istorum sunt distincte specie. Et licet caliditas ignis comparata ad alia elementa sit prior & intensior causata: tamẽ ab astris est equiuoca cum illa. Concurrit igitur ad inficiendum aliquis contactus / quia nec Ambra trahit paleam nisi calefacta. Nec Magnes ferrum / nisi istud recipiat aliquam qualitatem ab eo qua sit habile trahi patet: quia quando fricatur alio impeditur attractio / quoniam tunc qualitas non potest deferri ad illud. Oportet tamen ut sit in debita distantia ad recipiendum illam. Nam nec membrum trahit nutrimentum quantumcumq; distans. Et propterea p̃dicta differunt ab elementis / quia ista mouẽtur per se / ad sua loca quantumcũq; distent / quoniam tendũt ad illa per propriam naturam ut ad finem. Q ue etiam dicũtur de quibusdam feminis in Libia uocatis Beite ꝙ habeant in oculis duas pupillas / quibus interimunt homines solo uisu posset accidere / quando ira accensa in eis cogeret exalare fumos sanguinis: uel alterius humoris illarum corruptos / qui prius quiescebant / & tunc delati ad aerem & ex isto ad rem uenenandam inficiunt / sicut etiam mulieres menstruose maculant specula uapore delato ex oculis ad illa. Multe namq; operantur diuersitates naturarũ / ut aiunt ꝙ in Insula Nili reperiuntur homines appellati Tenterii quorũ uoces timent ac presentiã fugiunt Cocodrili. Et licet alique operatiões istoꝝ & similiũ ex pauca sensatiõe

sint parum manifesta concluduntur : tamen ex aliis notis apud sensum. Quedá enim uenenosa eorum subtilitate sunt adeo apta penetrare : ut solo flatu aut uisu interimát. Et de inficientibus qualitate intentionali/si qua reperiátur esset satis probabile de quibus post. Et econtra aliqua sunt adeo grossa/ut posita in ore/uel in ulcere non multum profundo : non ledant sensibiliter / nisi prius a calore naturali reducantur ad actum. Ad propositum igitur : licet aliqua subtilia possint forsan agere sine contactu/mathematico: in quo oportet:ut ultime superficies/uidelicet agentis & patientis sint simul/non tamé sine physico/quo agitur in passú uirtute forme naturalis/uel influentie celi : siqua datur : & in húc sensum semper motor est simul cum moto/& de isto intelliguntur predicta.

Cap. v. q aliqua fiant uenenosa & non semper eque inficiant.

QVedam plante inficiuntur propinquitate ueneni. Nam si sub radice uitis ponatur Euforbium: uel Mapellus uinum/ex ea producitur uenenosum. Similiter quando ferrum rubiginosum ponitur iuxta porrum : uel fungum. Ista tamen cognoscuntur colore liuido nigro: uel uiridi. Idem accidit iuxta cauernas : seu foramina animalium uenenosorum/a quibus plante sepe inficiuntur illa praua qualitate. Signum est/quia tunc fructus earum ledunt : & ignoratur causa/non enim odor : uel color ostendit semper illarum maliciam. Nam & plerúq fetida nó apparent comedentibus talia : quoniam odoratus eget medio extrinseco. Cibus uero intus susceptus non defertur per illud. Et denique sicut oscitantes minus audiunt uoces uel sonos : quia motus interior illorú prohibet percipere exterioré. Similiter accidit de illis fructibus infectis : qa actus gustus potest impedire illú olfactus ut quádo replétur uie/ p quas transit cibus. Et licet nerui dántes sensum & motú gustui sint pximi illis anhelitus sine quo nó odoratur : non tamen possunt facile simul exire in actú q etiam

non semper inficiat : eodē modo suadetur ab aliquibus exem-plo quorundam monachorum, qui quottidie infirmabantur : & non poterant prospicere causam : nisi ꝙ eorum Agricola quadam die aduertit ꝙ catus monasterii ludebat cum serpente : & tunc cognouerunt ꝙ infectio eorum causabatur ab illo : sed non poterat inducere mortem : quia letitia serpentis ex ludo non permittebat acui uenenum usq; ad terminum illius. Nec mirum quia etiam mures ludunt cum illis. Sicut igitur ue-nenosa habent diuersos gradus malitiæ, similiter uarios modos inficiēdi. Idem etiam potest nocere uni & non alteri: patet de Iusquiamo respectu turdi, qui creditur habere meatus adeo stri-ctos, ut anteq; perueniat ad cor, remittat eius frigiditas : uel for-san habet expulsiuam adeo fortem, ut præueniat nocumentum: ut cunq; tamen non est uenenum omnibus speciebus. Potest etiā aliquod inficere plura indiuidua, & non omnia : ut que ha-bent fortem & sensibiliorem expulsiuam. Et aliqua lædūt ſm partem corporis extrinsecam, & non intrinsecam, puta cepe, quod habet humidum/uiscosum/ & mordicatiuū in superficie: ideo eius fumus cogit oculos lacrimari, non sic intrinsecus. nā quando comeduntur, partes ipsius superficiales & subtiles resol uuntur calore naturali. Recipiuntur etiam cum cibis in locis plenis humiditatibus, quibus aufertur eis acuties / & malitia: grossæ uero quæ remanēt, non lædunt: quia diuisæ per masti-cationem a uiribus uegetatiuis digeruntur & uertuntur in san guinem. Lædunt igitur exterius: quia ibi calor debilis nō po test partes subtiles resoluere: quare ulcerant. Oppositū accidit de cerusa. hæc enim frigida/& sicca habens partes grossas, quæ interius acuitur : & ab extrinseca caliditate uigoratur eius malicia quare sepe prefocat: & interficit, quod nequit facere exterius: ubi potius lenit & sigillat, occurrit enim mitiori calori: a quo nō po test complete actuari. Et iste uarietates possunt etiam causari re-spectu temporis patet de uite alba: quando est recens, quia de ea comedunt homines : animalia, & quando peruenit ad statū ul-cerat stomachum: & facit accidentia sæua : & si aduersetur uene-no. Possunt insuper euariari effectus: ex fortitudine: uirium aīe

presertim illarum quattuor: que subseruiunt singulis mēbris puta expulsiua: que sepe prius exit in actum quam alie, quia forsan magis irritata: uel precipue ordinata a natura ad repellendū corporis nocumenta. Perturbatio etiam humorum & eorū discrasia in quantitate: uel qualitate possunt retardare: & aliquando accelerare operationes & motus illorum: quoniā natura magis irritata citius consurgit. Et licet uapores natura leues sint apti ferri sursum: & graues deorsum. Sepe tamen obstructis poris & meatibus: aut perterritis uiribus: uel alteratis instrumētis subtiles uadunt deorsum: & graues sursum: quia minus leduntur mixta ex motu inordinato: q̄ ex corruptione.

Cap. vi. que sunt magis apta nocere.

COmparantes uenena in malicia. Aliqui tenent frigidū esse deterius/ calido comparatione eiusdem corporis. Frigiditas enim non ingreditur per se opus nature/ & magis in imitatur caliditate innate. Alii econtra: quia caliditas est actiuior: & aptior subtiliari & aperire meatus/ & potentiori uigore ducere uenenum ad cor. Putant enim isti ꝙ plus ledat uigor ueneni calidi q̄ contrarietas seu malicia frigidi. Cum tamen addunt ꝙ uenena animaliū sunt deteriora illis plantarum/ & ista mineralium non est uerum simplr nisi forte cōparando totam latitudinem unius speciei: ad totam alterius, quia constat aliquod uenenū minerale: uel plante magis ledere q̄ illud determinati animalis puta caude Ceruí. Cum igitur comparatio sit habitudo in uniuocis non debet proprie fundari nisi super equalitate extremorū proportionabiliū in eadem specie. Cum etiā hesitatur/ an homo calide nature sumēs uenenum frigidum citius moriatur: q̄ homo nature frigide. Videtur ꝙ ceteris paribus citius moriatur iste/ quia in eo est minor resistentia. Et licet uenenum frigidum credatur posse minus ledere respectu calidi: quia tamen trahens moram in corpore interea subtiliatur & acuitur calore uenarum pulsatilium/ ideo citius interficit. Alii econtra: quia inter hominem calide complexionis: & uenenum frigidum est maior contrarietas/ quia inten-

tior actio Inquantum igitur natura calida est fortior seu actiuior: effectus ueneni frigidi sunt debiliores nec refert q possint subti-liari & iuuari attractione qa semp & in quocunq gradu uenenū frigidum minus contrariatur complexioni frigide. Arterie etiam proportionate cordi frigido tardius trahunt istud respectu com-plexionis calide & minus subtiliant. Nec est credendum uene-num frigidum tractum arteriis calidis fieri magis acutum: quia ex ista alteratione potius minuitur potentia frigidi: unde & si istud ex sui priori natura uideatur magis contrariari uite. Ca-lidum tamen naturale animalium est per se ualidius & in utraq complexione citius imprimit. Est tamen concedēdum quod mi-nus ledit calidam/quia ista fortius resistit & ratione similitudinis minus opponitur. Experientia etiam ostendit q iuuenes minus leduntur a frigidis: similiter robusti respectu debilium/ non di-co q aliquod cor sit frigidum nisi respectiue sicut tepidum uoca-tur frigidum per respectum ad calidum.

Cap. vii. an expediat ponere proprietates occultas.

COmmuniter tenetur q sic. Sunt enim multi effectus/qui non possunt reduci ad primas qualitates/puta Reubarba rum non educit coleram per aliquam istarum. Et Auic. uenenū inquit est medicina que corrumpit complexionem non contrarie tate tantum/ sed proprietate que est in ipsa. Sed quoniam for-me substantiales rerum naturalium: non operantur ex se Ime-diate sine instrumentis/que sunt qualitates actiue & passiue. Ideo secundo de anima dicitur quod calor naturalis est quo illa agit: aliter generatio non esset terminus/alterationis ut omnes faten-tur. Et de sensu & sensato. Quaquidem igitur inquit: ignis & aqua terra nihil natū est facere uel pati: uel aliud quicq̃ sed qua supple parte inest contrarietas in eis hec omnia & faciunt & pa-tiunt et problemate quadragesimo secūdo prime particule ingrēs Cur aliq̃ medicine educūt uomitu alique secessu A'ie utroq mo do inquit q calida & leuia & lique facientia uomitu/frigida uero ratione ponderis secessu. Et que sunt ex utriq composite utroq

modo. Non igitur tribuit istos effectus proprietatibus/sed mix-tioni primarum qualitatum. Adhuc si proprietas uenenosa su-meretur pro propria passione/tunc sicut uenena possunt intendi & remitti pariter forme substantiales quod est absurdum. Si di cas ꝙ uenenum cedit loco habitus/quia permanet & producit ef fectus consimiles/si istud esset uerum/tunc solum concurreret ut principiũ quo. Si dicas ꝙ proprietas precipue aduersatur tem peramento uite qualitates uero solum complexioni non obstat: quia destructa ista destruitur proportio requisita/quare & opera tio que licet dependeat a forma ista/tamen non se compatitur cum distemperie/nec disproportione. Sequeretur etiam ꝙ no-cumenta, que patiuntur uenenati in calore & frigore/& aliis ac-cidẽtibus, nõ possent distingui/nec reduci in causam: uocantur autem qualitates a pipatheticis differentie corporũ pro quãto cũ eis completur omnis actio realis. Et q̃uis addant duritiem/mol liciem/asperitatẽ/lenitatem &c. Ille tamen quattuor priores sunt cause istarum & aliarum. Et cum dicunt ꝙ Smaragdus & la-pis bezoar/& similia operantur miranda/istud non fit sine illis oculte/tamen quia multum refracte non possunt percipi sensu. Nam nec tactus percipit/nisi excellentias sensibiliũ/solum enim cognoscuntur quando a natura reducuntur ad actum mediante naturali calore. Nec Reubarbarum trahit coleram proprietate: sed similitudine in caliditate & colore. Nec inficere in parua quã titate arguit proprietatem/sed principaliter acutiem. Et cum di citur ꝙ Portulaca & Sal curant stuporẽ dentium ratio est/quia illa similitudine trahit humiditatem infra dentes ad se. Sal uero caliditate liquefacit resoluit & obstergit. Ordo etiam uniuersi exi git/ut entia naturalia agant cum illis. Oportet tamen ꝙ sint de bite subordinate agenti. Nam & multa operantur/unum per se/& aliud per accidens, frigiditas enim remissa per se infrigidat. Et intensa aliquando per accidens calefacit & exiccat recludendo calorem qui tunc magis acuitur/similiter calor intensus potest per accidens infrigidare resoluendo subiectum caloris naturalis, per se uero solum calefacere/unde sicut actio uenenosa est termi nati suppositi pariter & instrumenti. Concedentes igitur ꝙ il-

lud uenenum est calidum, cuius caliditas adiuuat proprietatem in resoluendo spiritus/& humores: puta caliditatem Napelli/& illud frigidum, cuius frigiditas adiuuat illam in congelando. Isti inquam non solum asserunt/que repugnant doctrinis: sed nec dicunt probabilia, quia non ualet illatio, tale suppositum producit tale quid, seu interficit in parua dosi & non manifestatur operatio qualitatum: ergo effectus non producitur cum illis: committunt enim fallaciam consequentis/& arguunt a secundũ quid ad simpliciter. Nouit enim uir sapiens ꝙ ortum omnium rerum sub sole semper precedit aliqua legitima causa: excusatur tamẽ aliquis recurrendo ad proprietates: quoniam assignare rationes omnium que dubitantur est multis a natura denegatum. Nec etiam sapiens tenetur/nec potest soluere omnia dubitabilia sed solum que habent causas cognoscibiles. Tenẽtes uero ꝙ uenenositas inferatur a quibusdam aspectibus siderum maliuolis, qui indisponunt elementa tempore mixtionis, uix possunt saluare quomõ quodlibet indiuiduum eiusdem speciei sit uenenosum, puta uipere nisi dicatur ꝙ illa praua qualitas inducta ab illo aspectu potuit afficere totam speciem/uel forte cõmunicatur omnibus indiuiduis per successiuam generationem.

Cap. viii. an homo possit nutriri ueneno.

Quidam tenẽt ꝙ non: si enim nutrimur similibus, sequeretur ꝙ nutritus factus uenenosus reponeretur extra latitudinem complexionis specifice. Alii econtra/quoniam odientes suos principes nutriebant puellas Napello: ut miscentes se illis morirentur. Et Aristoteles scribit ad Alexandrum de quadam educata ueneno serpentum, que urebat quicquid tangebat, In principio enim sumebat de eo dosim adeo paruam que poterat digeri. Et post aliquod tempus augebant illam & sic successiue. Quantitatẽ inquit Gal. Iusquiami quam accepit in principio uicit natura & potuit super eam propter paucitatem & in fine assuefactum est etiam corpus & factus est sicut res naturalis illi Nã & habitus cedit loco resistentie. Et quedã plante trãslate

ad locũ uenenosum nutriũtur augẽtur. Peritiores tñ dicunt ꝙ sicut medicine alterant nisi infra punctum supremum latitudinis complexionis humane infra quem solum possunt eam permutare. Similiter nec nutritus ueneno potest excedere talem terminum. Illi uero respondent ꝙ predicta latitudo habet amplũ spacium/quare si sumpto ueneno deperditur unus gradus cõplexionis naturalis/acquiritur alius uenenositatis in eadem latitudine & sic successiue adeo ꝙ in fine quantum deperditur de gradibus illius tantum acquiritur de uenenositate. Sed istud non tollit dubium/sed est potius figmentũ quia in fine transgreditur gradus complexionis cum quo non potest saluari uita humana. Similiter puella fuisset in extremo talis latitudinis quin potius extra illum. Quare alii putant uenenum adeo transmutari in corpore sumentis ut perdat formam & uenenositatem/dum tamen permanet in stomacho anteq̃ digeratur suo prauo uapore inficit os & labia que medio meri continuantur cum eo/quare cum saliua infecta poterat defacili uenenare osculãtes/habebat igit̃ illa puella semper aliquã partẽ Napelli in stomacho/& in hunc sensum uenenum spoliatum a sua malicia potuit uerti in substantiam nutriti/excepta parte que erat in stomacho non adhuc digesta. Sed quãuis ista Secunda opinio sit magis probabilis/oportet tamen considerare ꝙ aliqua sunt omnino disposita ad nutriendum & alii qua nunq̃ possunt digeri. Et aliqua que nedum permutãtur sed potius ipsa permutant corpora nec cessant donec uincant. Et de istis non potest uerificari prima nec secunda opinio/quia si sumerentur in quantitate magna mors preueniret nutritionem/& in parua non sufficeret. Et propterea Gale. uidetur concedere solum de frigidis/quia dedit exemplum de Iusquiamo Secus de calidis cum non trahant tantam moram in stomacho ut possint digeri quia prius interficiunt. Licet igitur possibilitates nature sint ample & dispositiones indiuiduorum uarie quibus interdũ inutilia conferunt assuetis/concludere tamen Ex istis ꝙ uenena uertantur in nutrimentum uidetur potius Assertio non cadens sub scientia que est de illis que sunt ut in pluribus nec sub arte quia principia istius sunt experientie comprobate usu longeuo.

Cum etiam uita hominis exigat organa & spiritus sub certa tē perie. hec autem ex sanguine/aut humore infecto generari / nec conseruari possunt. Et ꝙ dicitur de parua quantitate/oportet tñ ꝙ quelibet talis retineat formam/quia secundum istam fit nutritiue:uires etiam naturales non uertunt in substantiam / nisi illud ex quo potest constare animal. Reliquū uero expellunt presertim puelle que ratione humiditatis habent fortem expulsiuam: unde si uita conseruatur per alimentum/illud debet esse simile in fine:uenenosum uero non potest digeri nec assimilari/sequeretur etiam ꝙ attractiua in principio traheret & retentiua retineret/& digestiua digereret omnino discōueniens / & expulsiua non subministraret uiribus quibus subordinatur.

Tract. ii. de actione venenorum in genere.

Cap. i. de modo nocendi eorum.

NOn enim omnia habent eundem. Et aliqui putāt ꝙ prius inficiatur/una pars corporis uel membri que primo occurrit ueneno & ex ista sequēs ex qua alia donec perueniat ad cor cui precipue aduersatur uenenū/ nam si opponitur cōplexioni & tēperiei / ista principaliter est in corde / in quo etiam accidentia seua magis manifestantur. Et dato ꝙ prius tangatur aliquod membrum principale ut Cerebrum/Epar/uel stomachus. In istis tamen secundum eos non terminatur motus ueneni. Sed sane aberrant /tum quia non considerant ꝙ deficiente aliquo istorum trium necesse est ꝙ deficiat animal/tum quia si intelligunt ꝙ pars prius tacta fiat adeo uenenosa / ut possit eque inficere sequentem est absurdum/quia non est eadem actiuitas partis tacte ad sequētem sicut ueneni ad primam. Nam si secunda esset facta equaliter uenenosa oporteret/ut dispositiões que erant subordinate forme/seu uiribus illius membri essent permutate/& alie praue sup inducte subministrarēt illis/& tamen constat ꝙ in partibus tactis

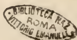
remanent dispositiones naturales / puta color sapor ut apparet in illa parte in qua animal fuit uulneratum & mortuum cum sagitta uenenosa. Concesso etiam ꝙ quilibet excessus sufficiat ad mouēdū & ad alterandum / non tamen ad transmutandum seu remouendum dispositionem fixam & naturalem: aliter non uideremus multos sanari. Sed forsan putant ꝙ per illas partes prius tactas & alteratas uenenum possit expeditius transire ad cor / ut dicitur in de sensu & sensato ꝙ pars alterata adiuuat ad alterandum sequentem / & multi tenent ꝙ alteratio fiat per minima in sensum ꝙ alterans non potest a principio alterare maiorem partem: & si forte istud non sit ad propositum / quia nō potest dari prior pars tacta nam quacunq; signata datur alia prior. Verum siue forma naturalis acquiratur per gradus siue non solum fiat per minima quantum ad partes subiecti / sed etiam qualitatum / quia omnium entium naturalium excepta quantitate datur minimum pro quanto forme naturales determinant sibi certam magnitudinem quam uocant minimam: quia nulla saluatur sub minori. Ex acceptis / tamen ab istis solū potest concedi ꝙ uires membrorum propter illam alterationē resistunt / tunc minori uigore. Illud enim Aristotelis habitū ab habitu &c. uerificantur in actione mere naturali mixtorum non sic in proposito / quia in membris subordinatis anime post alterationem remanent adhuc uires subministrantes / puta digestiua & expulsiua & alicaliter: illa pars non uiueret / quia esset in totum defecta / nec posset redire ad priorem naturam cuius contrarium monstrat experientia. Videtur igitur ꝙ inter uenenum & partes tactas sit potius ordo effectuum & non causarum hoc est ꝙ omnes alterantur a ueneno: & non una ab alia. Esset etiam species ignauie asserere predicta de omni ueneno sumpto / uel de uno quoq; morsu animalis. Est bene uerum ꝙ iste transmutatiōes aliquando complentur tempore breui quādo uenenum est ualde calidum & acutum aliquando longo quando est obtusum & frigidum. Et cum dicunt ꝙ Napellus omnem humiditatem corporis uertit statim in uenenum non est uerum / ꝗa precedunt motus & alteratio cū enim subiectū

sit diuisibile non possunt omnes eius partes simul transmutari aliter careret resistentia & reactione. Napellus igitur & si cogat aliquando ebullire humores potest tamen preueniri expulsione. Nec est uerum ꝙ ex partibus infectis inficiatur primo cor & ꝑ istud totum animal & sequatur mors. Iste sane circuitus nõ est necessarius/ quoniam mors posset succedere statim distemperato corde absq; tactu alterius membri/ posset etiam homo prius mori/ uel saltem in eius corpore esse inducta totalis causa mortis anteq̃ cor sit infectum. Nam anima que est causa uite non permanet in eo/ sine certa temperie nõ solum cordis/ sed etiam spirituum & caloris naturalis & organorum. Quando etiam impeditur nutritio potest mori sine alio nocumento essentiali cordis excepto' generali per colligantiam cum toto corpore quod regitur ab eo. Posset etiam cor preueniri nece quando spiritus refugerent in eo repente / quia tunc posset suffocari. Similiter quando pre nimio gaudio mouerentur ad circunferentiam / & in reditu armatium cordis esset clausum. Alii uero declarantes modum uenenandi dant exemplum de opio quod si detur patienti magnum dolorem stomachi / tunc & si forte refrigeret partem dolorosam euaporando / tamen stupefacit totum corpus adeo ꝙ uidentur dormire / quia stupefactio est dispositio/qua homo non sentit nisi obtuse/uel debiliter dormit: igitur solum per accidens pro quanto frigiditas opponitur sensationi priuatiue & aliquomõ positiue. Sed quoniam modi inficiendi sunt longe plures. Nam aliqua inficiunt resoluendo alia fugando uires anime. Quedam immobilitando istas. Quedam suffocando. Alia serpendo / uel corrodendo. Quedam urendo. Ideo non sufficit ostendere unum modum respectu omnium ut patebit

Cap. ii. an inficiant ab extrinseco.

ANIMALIA CVM Suo anhelitu trahunt continue aerem' propter refrigerium cordis et arteriarum et

iste motus subordinatur illi Sistolis & diastolis . Et quando contingeret ꝙ cum tali aere esset permixtus aliquis uapor uenenosus/tunc accedens ad cor, seu ad precordia statim inficiuntur: & quando infectio est multa posset animal mori: non ꝙ cor trahat uenenum per se, quia intenderet suam corruptionem/sed accidit aeri quando attrahitur ut uapor noxius sit cum eo . Idem eueniret ex tactu aque infecte, ut fertur de illo qui mortuus est eo ꝙ se balneauit in calefacta cum lignis excisis ex cauernis serpētum . Et quidam flatus/seu fumi sunt letales, & ingrediuntur per poros cutis absq; eo ꝙ percipiant: unde dicitur ꝙ quedā uenena interficiunt spiritualiter/quia medicine non trahunt humores nisi natura transmittat ad eos quasdā qualitates quibus sunt habiles trahi/non enim accedunt ex seipsis cum eorum corpulentia & multa agentia inducunt interdum in passum dispositionēs seu formam/que non est ei similis in esse/sed eius similitudo immaterialis/ & sensus recipit species rerum sine materia: & ista receptio posset aliquādo inferre dolorem quando percipētur/ut disconuenientes . Et talis dolor intentionalis/seu spiritualis posset interdum augeri cum modica actione reali Exemplū datur quādo manus infrigidata ex tactu niuis approximaretur igni/& per istum modum aliqui uenenantur & ignoratur causa h'c referuntur. Sed sane dato ꝙ permutatio intentionalis possit exiccare humiditates naturales/& resoluere spiritus nostri corporis/ut aiunt ꝙ species rerum possunt permutare ut res/non tamen uenenant: quia fuerunt per se ordinate ad representandum obiecta: quorū sunt similitudines & in hoc sunt efficaces/quoniam quelibet parua similitudo rei ostendit totam essentiam / patet de albedine q̄ uidetur integra per paruum foramen . Est bene uerum ꝙ quādo aliqua perciperetur / ut disconueniens posset ponere spiritus in motu & quando augeretur tristicia / seu dolor forte cogeret ebullire humores. Sed isto casu infectio non causaretur ab illa specie immediate. Sed immediatius ab imaginatiua que mouet calorē & spiritus qui aliquando possent uertere humores in colerā uiridē/uel praxinā causantē spasmū. Si tū istud discrimen esset uenenosum posset dici ꝙ uenenū gn̄atur in corporibus nr̄is

ſicut fertur de illo uocato hippomenes: quod generatur in equã quando agitatur furore amoris/quod diſtilat ab eius inguine.

Cap.iii. quomõ complexio reſiſtit uenenis.

QVãuis iſtud uulgatũ ꝙ homo nutritur ſimilibus & cor rũpitur contrariis ſit una ex intentionibus curatiuis/ nõ tamen ſemper contrarietas unius eſt cauſa curãdi/aliũd licet enim qualitates nõ ſubordinate: ut exigit natura ſubiecti cum exceſſus uel defectu poſſent corrumpere temperamentum uite. Quando tamẽ uenenatus ſumeret aliud uenenoſum loco medicine: pri mũ non curaretur ab iſto'/nec aliqua eius qualitate excedente/ quinpotius ſi non fuiſſet actuatum a natura poſſit celerius interficere/niſi forte/tunc uires anime magis irritate quando inſtarẽt due cauſe mortis: fortius inſurgerent ad expellendum utrũq;/aliter oporteret oſtendere a qua cauſa fuit expulſum ſecundũ. Non enim eſt credendum ꝙ remanſerit/quia eſſet aptum inferre mortem. Cum igitur nihil magis aduerſetur & reſiſtat cuiuſuis diſcraſie & malicie ueneni q̃ bona & temperata cõplexio: que ſola reſtituit corpus in ſanitatẽ: ideo eſt potius prebenda fides experientie q̃ perſuaſionibus ſcribentium. Ratio etiam ſuadet ꝙ maior contrarietas ſit inter uenenum & cor/q̃ inter uenenum & uenenũ: non enim eſt dubitandũ ꝙ uirtus & robur cordis una cũ ſpiritibus & naturali calore aduerſantur magis non ſolum ueneno/ſed cuilibet imaginabili diſtemperamento. Si enim Saliua hominis interficit ſerpentes & Scorpiones / quia forte in ea eſt impreſſa uirtus membrorum totius corporis quanto fortius complexio temperata. Dices ꝙ ſicut extremum magis aduerſat' extremo q̃ medio puta calidũ frigido q̃ tepido pariter uenenũ ueneno q̃ complexioni non eſt ſic/quoniã tẽperies qualitatũ q̃ñ eſt adunata/ſeu reducta ad tẽperamẽtũ medii & ſubordinata uiribus aĩe opponit' magis non ſolum exceſſui frigoris & caloris/ſed cu libet malicie hũoris peſtiferi & ueneni letalis. Nemo .n. dubitat plres qualitates roboratas nõ eẽ efficatiores paucioribus

non reductis. Est bene uerum q sicut tẽperies cõplexionis una cum spiritibus inatis & influentibus existentibus in eorum robore possunt expellere queq uenena/& aliquãdo liberare habentes membra cõtracta/pariter quando est debilis succũbere. Complexio autẽ primo subordinatur forme/& postea refertur ad operationem/quia ista causatur ab illa & in eius uirtute operatur cõpositum. Et quando una complexio comparatur ad diuersas species/illa est melior que locatur sub perfectiori/quare illa hominis prestat aliis/quia seruantur in ea longe plura & meliora respectu aliarum. Nec obstat de acutie odoratus canis/aut uisus Aquile/quia comparatio proprie reperitur in specie ultima/homo etiam nõ odoratu aut uidet deterius illis/sed melius ratiõe iudicii. Quãdo uero comparatur intra latitudinẽ eiusdẽ speciei/quia oĩa indiuidua conueniũt in forma/illa est melior in qua qualitates omnes fuerunt cõmensurate tempore mixtionis/ex qua ipsa resultat/& ista cognoscuntur operatione.

Cap. iiii. de ulteriori declaratione.

NOn inficior unum uenenum aliquando posse curare aliud & liberare cũ sũmeret ab aliquo infecto hoc inq̃/qa si esset sanũ posset mori ex illo pmo/quando tñ dicunt q medicina uenenosa potest occidere sanũ & liberare uenenatũ intelligitur quando in una & eadem reperirẽtur uirtutes diuerse: puta uenenosa/qua interimit & iuuatiua qua liberat. Nam & interdum una ps cibi nutrit & alia soluit. Medicine uero uenenose: & si respectu nature/uel ex dispositione sumentis/uel loci corporis ipsius in quo recipiuntur: uideantur aliquando conferre/non tamen sunt dande nisi quando non speratur q alie non habeãt uim expellendi illud/& tunc debet considerari quantitas/quia magna nõ posset actuari a calore naturali secus/quando esset talis ut in ea posset induci a natura sumentis quedam dispositio qua agat & conferat. Nam quando misceretur cum rebus non uenenosis cõplexio cordis & calor naturalis qui semper tendũt in melius si essẽt inuicẽ uniti cũ illis sic actuatis ueluti cũ re aqua est liberanda inimicãtur & cõtrariantur priori ueneno. Et ppterea nõ quelibet

auctoritas de exibendis medicinis uenenosis est extendenda nisi fuerit comprobata experientia uel alia ratione manifesta. Nam cum dicunt quod radix Mandragore emplastrata super ulcus uenenosum curat: non est securum/nec credendum: quia posset sua intensa frigiditate repellere uirus pestiferum interius. Si etiam ut fertur attractio/fit a calido/a uacuo/aut a forma specifica non est uerisimile quod frigidum trahat uel educat: quia istud est de ratione calidi/patet quoniam ueteres super morsum Canis rabidi ponebant emplastrum/ex prassio seu marubio calido & sicco & sale/uel ex sulfure trito: quia educit ex ulcere humorem in quo est uenenum ac etiam saniem ex pectore trahit enim calida: quadam similitudine & dissoluit frigida ut contraria. Quando etiam dubitatur an secundum uenenosum sumptum pro medicina esset eiusdem speciei cum primo uidetur ratione similitudinis/primum potius roborari: quia ut aiunt simile facit furere. Sed non est uerum quia in exhibito posset superinduci a natura: aliqua dispositio qua factus dissimilis esset potens expellere primum & ista dissimilitudo inducit in eo quandam indiuidualem contrarietatem qua unum potest agere in aliud/& quando secundum & primum manerent tamdiu in corpore quod acquirent similem dispositionem: opotteret quod tunc utrunque expellatur a uiribus anime & eius naturali calore uniuo cum temperie complexionis in quibus est habenda spes/quia idem accidit de medicinis: que non educunt humores facientes egritudinem nisi actuate modo predicto. Et cum dicunt quod quedam medicine sunt medie inter naturam corporis & uenenum: licet sit dubium. Posset forte uerificari proquanto contineant aliquid ueneni & aliquid quod aduersetur isti ut fertur de Triaca continente carnem thiri uenenosam cuius similitudine trahit uenenum: & per alia componentia quibus conuenit cum complexione humana resoluit destruit & expellit illud.

Cap. v. an uenenosa habeant tempus terminatum.

Quanuis quedam operentur citius quedam tardius: non tamen potest sciri tempus precisum/seu punctuale patet

quoniam frigida nō agūt ut calida/nec mollia ut dura/nec rara re sistunt ut densa. Sumpta etiam possunt effectus eorum multis ex causis retardare: & interdum accelerari. Nam retenta in foraminibus occultis differūtur in loco uero propinquo cordi accelerantur similiter sumpta cū pauco uino qa istud dirigit ad cor solum: igitur potest sciri ꝙ aliqua occidūt cito uel tarde et forte potest cōiecturari ꝙ non pertransibit talem diem. Et cum dicunt ꝙ sicciora ut Fasianus uocatus Gallus siluestris/sumens uenenū citius moriatur ꝙ domesticus: quia cū iste sit humidior/ideo in eo inuiscatur uenenum & obtunditur. Sed siue sit humidior siue nō: uenena/tamē facilius possunt penetrare mollia ꝙ dura & ratiōe minoris resistentie citius ledere & de uenenis calidis non est dubiū. Et cum aiunt ꝙ tardius ledunt mulieres ꝙ uiros. Si istud esset uerum posset accidere quando natura earum frigida retardaret transitum ueneni ad cor/uel quando expelleretur cum sanguine menstrui qui interdum est uenenum multis: sed non inficit corpora ipsarum/quia assueta ipse etiā minus cōsiderant pericula. Et alique sunt tollerantiores malorum multis masculis.

Cap. vi. an reducta ad minima inficiant.

Certum est ꝙ non/quando sunt adeo parua ut in nulla illarum reseruetur forma sue speciei sicut tunc non possunt per se existere: pariter nec operari nec in eis remanēt qualitates quia presupponunt subiectum. Vnde dubitatur de medicinis reductis in puluerem/quarum particule sicut non possunt seorsum seeri ita nec agere. Nam si uisibile inquantum tale posset diuidi in infinitum/tunc etiam uisio posset crescere proportionabiliter. Sed sane licet predicta possint cōcedi de ptibus minimis diuisim sumptis accipiendo tamen illas simul tenendū est ꝙ non solum agāt sed ꝙ facilius deferantur ad loca angusta & commodius hereant. Nec est uerum quod tunc non saluentur in specie/quoniā unite retinent simul colorem odorem & similia accidentia que nisi in subiecto quāto sub propria forma reperiri non possunt. Idē cōstat de fumo & quauis subtili exalatione que ledit & sepe infi

cit: ut accidit tépore pestifero: & tamen uterq; istorum est subtilior puluere. Non igitur ualet illatio, non agũt in minima quãtitate: ergo non sunt talia: quia similiter posset inferri q parua quãtitas ignis non esset calida, nec aquæ frigida: sub quãta tñ portione / seu quantitate solitariæ sumptæ possunt transmutare corpus: licet credat q sub illa qua saluant formam: in hoc tñ sicut in multis est præstanda fides experientiæ.

Tract. iii. de distinctione venenosorum.

Cap. i. de illis quæ reputantur talia & non sunt.

MVlta non uenenosa lædunt solum suis qualitatibus: & in cura istorum sufficit ut excessus reducatur ad téperiem cõnaturalem, quod non sufficeret in uenenosis. Licet enim in istis oporteat interdum ab initio remittere eorum audaciã: nõ tñ proprie curantur: nisi eum fuerit resoluta uel expulsa a corpore. Intensio etiam qualitatis potest saluari in quolibet subiecto nõ uenenoso: patet de cicuta frigida in quarto: in cuius cura sufficit sola reductio. Viperæ enim calidissimæ non fugiũt illã ratione ueneni, sed frigiditatis. Et eius semen emplastratũ super testiculos prohibet pollutioné / & gomoream, & in pueris augmentum herniæ, & super uirgam erectioné: pséertim illa, quæ nascitur in insula Cretæ / seu Chios: & omne discrimen sequens ad comedentem illam, curatur solo uino calido, quod solũ alterat, & non educit. Si dicas istud accidit, quia habet substantiã rarã / & resolubilem: non obstat qm̃ sunt alia in quarto gradu caliditatis, quæ habent illã densam, & curantur faciliter, puta Titimallus, qui posset forsan reputari uenenosus: quia dicit q una ex speciebus eius uocata a Græcis Carities interficit pisces qelcetes in lacunis: quod si esset uerum, accideret potius propter caliditatem quarti gradus aduersam naturis piscium frigidis. Ipsa etiã permixta cum aceto qui lauat os suum, tollit defectus dentiũ. Cocognidium ẽt quod est idem q mezereon reputatũ calidũ & siccum in fine tertii gradus & si inducat accidentia similia ue

nenosis non tamen est/quia in diuersis egritudinibus humorali bus dantur de eo absolute: grana decem cum uino & permixtum rebus educentibus melancoliã expellit ipsam/& curat quartanam: & tamen non est necesse/nec debẽt egritudines non uenenose curari uenenis. Coloquintida etiam quam uocant Cucurbitam deserti/fel terre/& necẽ plantarum: istud est quia continet partes igneas & terreas ualde adustas/ patet quia est nigra & aspera/& si soleat suspicari uenenosa: quando tamen eius acuties remittitur artificio educit humores/ex profunditate mẽbrorum/& curat antiquum capitis dolorem que fieri non possent, sine intenso calore a quo fit attractio: Et q̃uis non credatur excedere: tertium puto tamen ꝙ non possit reponi in certo gradu: cuius ratione: quando sumeretur absolute subuerteret & ulceraret uiscera & aperiret meatus & uenas presertim que nascitur in arbore/uel reperitur solitaria secus forsan de illa in locis arenosis & apertis. Succurritur tamen istis nocumentis aqua passularũ: uel mellis mixta oleo Amigdalarum: que nullo modo sufficerẽt uenenosis. Dices ꝙ aliqua intensiora in gradu caloris/non inferunt ista nocumenta: puta piper & piretrum non est mirum: quia natura loci & eius cultus & aspectus siderum prebent quãdam siluestreitatem/seu asperitatem quibus qualitates prime accelerantur/uel retardantur/seu intendũtur/uel remittuntur/uel indisponunt ad peius/uel ad melius operandum. Sepe etiam salubria & nutrientia cum non digerantur creduntur fieri uenenosa: ut aiunt qd' Citrullus trahẽs morã in stomacho: generat humores similes uenenosis. Excedentia igitur in gradu caloris/uel frigoris possunt solo nomine uocari uenenosa & non proprie: & forsan minus q̃ putrefacta: puta semina lauri facta acida/uel nuces corrupte.

Cap. ii: an nature specifice illorum cognoscantur per effectus.

QValitates non percipiuntur a nobis terminari ad certum gradum precisum unde calida & frigida: dicunt cognosci

solum in specie subalterna: similiter nec proportiones mixtorũ nisi ex accidentibus. Et dato ꝙ uires naturales sint continue in actu: secundo qui si interciperetur periret animal: Indispositio tamen agentis/uel passi intendit & remittit actus illarum ista retulimus/quia interdum quod procedit ab una causa creditur procedere ab alia & uenenũ qđ est unius speciei sit alterius/uel nõ tale. Et propterea quando dicitur ꝙ aliquod est calidũ/ uel frigidũ in tanto/uel tanto gradu intelligunt ꝙ potest calefacere/uel infrigidare corpus temperatum in uno/uel in alio: & sic uidentur saluare: quare ex indispositione aliquod minus intensum magis calefaciat/uel infrigidet. Sed quia nec iste modus ducit ad noticiam precisam: ideo ueteres obseruabant experimenta comprobata in pluribus indiuiduis. Oportet tamen nõ ignorare ꝙ res naturales non solum cognoscũtur per effectus qualitatum primarum: sed etiam secũdarum qui aliquando preueniunt illas in operando: puta leuitas ignis: concesso etiam ꝙ nec ista/ nec grauitas sint forme: sed accidentia circũscribentia istas. Cõstat tamẽ ꝙ ignis prius mouetur sursum q̃ calefaciat: similiter terra respectu grauitatis.

Cap. iii. quomodo mixta diuersimode exeant in actum.

DVbitatur quomodo ignis urat cõbustibile proximum ꝙ non faciunt alia calida in eodem gradu puta Napellus Pro noticia considerandum cum quanta diuersitate qualitates prime sunt & operanť in mixtis cũ quãta ue dificultate/uel facilitate exeant in actũ. Sunt enim in eis impotentia aliq̃ñ propinqua: aliquando remota ad agẽndum intense/uel remisse. Et de igne patet / quia non excutitur a lapidibus nisi cũ ferro non sic stupa/ quã est apta cito uri: similiter fumus statim accenditur a parua scintilla flamme: idem quando excussa a lapide recipitur in sulfure: uel in escam siccam. Posito igitur ꝙ Napellus haberet caliditatem in eodem uel parum infra gradum/non tamẽ habet illam in subiecto eodem modo disposito/ut ignis respectu illorum duorũ licet

in una sit in ppinqua dispositiõe ad urendũ & in alia remota. Esto etiã ꝙ in ceteris subiectũ aptũ pati debeat esse approximatũ/nõ tñ omnis approximatio est equalis sicut nec quodlibet est aptũ pati a quolibet. Cõcesso igitur ꝙ actio Napelli sit ad finem assimilandi. Et quando preualet & incipit agere durat donec destruat complexionem sumentis/siue fuerit calide nature/ut maior ignis resoluit materiã minoris siue/frigide ratiõe cõtrarietatis non tamen eius actio est similis cum illa ignis/quia non habet caliditatẽ ita manifeste in prõptu/sed cõclusã intra subiectũ Ideo differũt in agendo: idẽ suadetur ex nã cõtrarioꝝ de salamãdra si reperiretur qđ non uritur in igne propter maiorem resistentiam: uel clausuram pororum/uel intensissimã frigiditatem sue nature. Quod uero Napellus nõ interficiat Coturnices accidit/ quia expellitur secessu/uel uomitu & forte cedit eis loco medicine.

Cap. iiii. ꝙ uenenositas non sit substantia.

Illud uocatur albius in quo reperitur purior albedo seu qđ magis participat de perfectione proprie forme/uel est propinquius termino/a quo ipsa denominatur/& ecõuerso minus. Et de substantia dicitur ꝙ non intenditur/nec remittitur: aliter euariretur eius forma specifica/que tamen reputatur consistere in esse indiuisibili. Contrarietas enim proprie sumpta que est fundamentum mutationum reperitur solum in formis accidentalibus & in elementis/quia tenent locum medium inter illas & substantiales quare nec intensio & remissio sumuntur penes quantitatem molis/quia si sic nulla res parua posset esse albior magna/nec ratione subiectorum/que licet possint fieri maiora/uel minora/non tamẽ intendi/aut remitti. Nec qualitates indiuiduales suscipiunt has passiones in abstracto/nec ĩ ultima intensione gradus. Nam quando remittuntur in isto perdunt nomen & diffinitionem. Ad propositum igitur ueneriosum in concreto non solum potest intendi & remitti in uno indiuiduo/sed in oĩbus eiusdem speciei. Et interdum plus in uno climate respectu

alterius puta Scorpiones qui in Italia non ledunt ut in multis aliis locis sicut nec domestici ut silvestres. Sed satis digressum est.

Liber Secundus.

Tract. i. de preservatione.

Cap. i. de supponendis in ea.

HActenus de illis que conferunt ad precognitionem nunc de remediis: & primo preservativis. Et ne fastidientur legentes maluimus referre solum approbata auctoritatibus sapientum/uel experientia que est principium: & mensura artis. Advertant tamen qui non prestant fidem nisi sensatis: quia & si illi non assignarunt continue rationes manifestas non propterea est putandū eos aberrasse/aut q̧ temere temptauerint edere q̄ possent decipere posteritatem. Non igitur in dubiis est suspicandum de remediis ab eis sancitis & lōgo tempore receptis pro ueris unde nec cupiētes occurrere periculis uenenorū debent spernere remedia leuia/nec curare incognita/nec a difficilibus pterreri.

Cap. ii. de preservatione per cibum & potum.

TImens uenenari ante alia curet habere seruitores/aut socios fideles/& circūspectos qui cogitent quomodo uita patroni/uel amici est cōmissa fidei ipsorum quod sepe faciunt/qui sperant remunerari/facta igitur sufficienti degustatione timens debet lauare os suum aqua ut sciat melius distinguere cibos uenenatos a consuetis. Illa enim simplex cum nullum fere habeat saporem loto ore disponit linguam/ut possit diiudicare multos: unde non comedat famelicus/& teneat cibum aliquantulum in ore considerādo sapores extraneos/puta ualde acutos/acetosos: & salsos/asperos/uel horribiles: quoniam omnes sunt suspecti:

CAP : II .

Et amaritudo quæ cauſat interdū ex putrefactione : & dulcedo eſt magis conſiderāda, uꝫ an ſit abſoluta uel permixta. Simil' de odore, an ſit inſuetus : Et multo magis colores : qm̄ ſub albo poteſt occultari Arſenicum : & ſub uiridibus herbis Oleander & Napellus : & ſub rubeis cynabrū/aut uenenū ſanguinis alicuius animalis : & ſub Citrino fel Leopardi &c. Adhuc caueāt ne cibi coquantur cū lignis, quibus ſunt cōmixta folia p̄dictoꝝ p̄ſertim aſſata. nam & carbones plantaꝝ uenenoſarū poſſunt inficere. & fumus Cerri accenſi in locis clauſis facit epilentiā, & ſubet ueſtes. etiam ſunt cuſtodiendæ, ne inficiantur aliquo uapore uenenoſo facto ſm artem, qui interdū eſt adeo acutus, ut ſolo tactu interimat. Simil' uaſa in qbus coquunt comeſtibilia : & alia uſualia : quia poſſet in eis aliqd occulte reponi/uel cadere qn̄ eſſent ſub tectis antiquis/uel arboribus uetuſtis, maxime in quibus uerſant ſerpētes. Nam & aliqua animalia parua in aliquo tēpore anni ſunt deteriora : & qn̄ mus moritur recluſus in uaſe, in quo ſeruantur comeſtibilia, trahens illic morā corrūpit : & inficit comedentē de illis. Sunt etiā cuſtodiēda illa in quibus ſeruatur uinū, qđ ualde diligunt ſerpentes, & interdū relinquūt in eo ſaliuā peſtiferā. Nec cibi debent miſceri cū illis, quæ facile putreſcunt, puta lac cū Rafano/ſeu radicibus : quia fit acetoſum & corrūpitur/uel coagulatur in ſtomacho. Debent etiā abſtinere ab īmoderato exercitio, quia aperit meatus/& uenas, & ab omnibus reſoluētibus uires corporis regitiuas : & forte a balneo quia aliqui fuerunt uenenati in eo. Et quia natura ciborum debet aduerſari uenenis : quidā dabant ficus/& nuces : & aliqui caſtaneas : aſſerētes ꝙ decoctio medii corticis ipſaꝝ bibita tuetur. Et alii lupinos cedruceos/appiū/& radices Rafani ſilueſtris uocati Rapeſta. Securius tamen eſt ſumere medium ſcrupulum uſq; ad unum foliorum Rutæ cum uino ſaltem ante cibum per duas horas, ut ſtomachus interea acquirat ab ea robur ad reſiſtendum uenenis : & lingua non impediatur diſcernere ſapores : & intelligitur de domeſtica : quia ſilueſtris eſt calida/& ſicca in quarto : illa uero in ſecūdo/& ſicca in tertio : quem etiam incidit : reſoluit/et medetur contorſionibus, et acuit uiſum : præſertim

succus eius cum illo fœniculi/& melle Sed est uitandū semen etiā domesticæ: quia salsum/& acutum: & ob id medici componunt ex eo colliria. Et ueteres dicunt ꝙ mustella dimicatura cum bufone comedebat solū folia. Et ꝙ caro ipsius pſertim silvestris comesta sit de fortioribus medicinis contra uenena: q̄d forsan accidit, quia nutritur ex illa. Et quidā dicunt esse expertos ꝙ quando ipsa ponitur in loco in quo solet capere colūbes uel aues, non accedit: quia forsan imaginatur illos esse cum ea securos. utrunq; tñ expertū est bibere ante cibū mediū cıatum uini, in quo sit decocta radix diptami, pſertim cum baccis lauri quia dirigunt ad cor, & ualde roborant. Et q̄uis dicant eandē uirtutem, quæ est in isto esse in unicetoxico ipericone, seu perforata in Aristologia rotūda/Enula/Rafano/& Lactucella. illius tñ est magis experta pſertim primæ speciei. habet enim mirabilem uim calefaciendi/exiccandi/& incidendi. Secundæ etiam speciei insunt uirtutes sanandi morsos/& ydropicos, & expellēdi foetum mortuum, &c. Est etiam expertum sumere ante cibū per duas horas modicū galbani cum mirrha/& uino: quia tuetur/& liberat.

Cap. iii. de præseruantibus relatis ab aliis.

Quamuis dicant ꝙ portare anulum in, quo sit sculptā imago serpentarii/cuius dextra teneat caput, & sinistra caudam, fugantur quæq; uenena. quia tñ addunt ꝙ debeat obseruari anguli causati ab eleuatione equinoctialis: ideo referemus quæ sunt approbata a fidedignis. Et primo ꝙ frequenter odorare spicam celticam montanam pſeruat pſertim sumpta cū uino. similiter odor medici casterei dissoluti in oleo nardino: & odor serpilli usualis. Et q bibit qualibet dic duos digitos mulsæ Betonicæ, uel. 3. unā Nigellæ tritæ seu reductæ in puluerē permixtam medio cyato aquæ, non læditur uenenis. Galbanū ē mūdatū aqua calida, si de parte, q̄ residet in fundo de ʒ. 3. una cū aqua ordei, pſeruat/& expellit uenenū, & foetū mortuū ex utero. Sed debet eligi magis graue. quia est ꝓprie antidotum uenenis,

impositis sagittis. Et alii laudant radices Afrodillorum cum aqua tepida/& eandem uim dicunt inesse seminibus Cimini sumptis cum aqua & aceto. Quedam autem auferunt tristitiam: & confortant cor: puta Olibanum lignū Aloes positum in aqua qua temperatur uinum. Similiter Anisum Carui & succus herbe uocate purpurea/seu lampago. Zedoaria uero nedum confortat cor:sed & occidit uermes uenenosos: & masticata remouet odorem Allei. Cepe & uini: non tamen debet degluttiri/ nisi in necessitate: quia calida in tertio. Agrimonia trita & bibita cum uino tuetur: & omnia que conferunt in preseruatione pestis defendunt ab eis & restaurant spiritus.

Cap. iiii. de degentibus presentiam ueneni.

MVlta referuntur de lapide in quo est affixus Smaragdus: & intelligitur de illo in quo sunt multe macule rubee/& albe. Existente enim isto in mensa: si ibidem occulte defereretur uenenum dicunt ꝙ statim macule occultantur/nec redeunt/nisi illo remoto: quod tamen negat experientia. Nec ut aiunt Carbūculus detegit & si forte fugat uenena. Et que dicuntur de cornu animalis uocati unicorni quod sudat accidente ueneno: non est uerū, quia ſm peritiores & expertiores est proprie quoddam os extractum ex capite serpentis qui uocatur Cornuta de genere surdorum longitudinis unius cubiti cum dimidio & ad plus duorum/habet enim in capite duas eminētias ueluti duo cornua dura. Et uētrem ex transuerso plenū squamis:& solum caput est uenenosum quod dicunt patere/quia illo absciso reliquū corpus non inficit. Istud igitur os accedente Napello Thiro uel felle Leopardi/qa in istis solū dicit expertū statim sudat. Nā quādo ab aliquo illorū eleuant uapores uadūt ad illud os tanq̄ ad aliqd̄ siccū & qa est tersum:ideo talis uapor insufficiēte illius a frigiditate aeris uel ab illa ossis/uel ambobꝫ uertitur in humiditatē similē sudori. Sed est potius quedam madefactio derelicta in eo sicut accidit in multis lapidibus parum ante pluuiam: quando frigiditas illorum & temporis uertit aerē humefactum/seu uaporē in

aquã. Si enim procederet ab illo osse cum multum sudaret re solueretur humidũ eius & cito aresceret. Interdum tamen non sudat quando uapor illorum impeditur a uento: uel alio obstaculo / uel quando uenenum presentatũ non euaporat. Non.n. omnia semper proferunt fumum saltem aptum densari. Et quidam dicunt ꝙ illud cornu debeat poni super sal / quod licet sit exsiccatum a sole / quia tamen habet substantiam aquosam sicut conficitur ex aqua & humore adusto: constat etiam ꝙ tempore pluuie de facili uertitur in illam. Istud tamen est difficile credere: quia ab omnibus reputatur calidum & siccum. Et q̃uis illud posset forte sudare accedente quouis uapore: non tamen alii tendunt ad ipsum per naturam. Fertur etiam ꝙ Electrum minerale sudet. Et alii ꝙ Ciphus factus ex Auricalco permutatur in uarios colores quando accedit uenenum. Et alii ꝙ si ponatᵗ cum cibo uenenoso lapis Aquile / q uocatur Ethices, non potest deglutiri. hec referuntur.

Cap. v. de remediis illorum de domo. S. pauli.

Isti fuerũt diu ante tpa pauli / & in partibus Egipti & Cipri exercuerunt artem sub alio noie. Nã quidam tunc uocabantᵗ psilii & alii marsi qui tangendo & sugendo credebantur liberare morsos a serpentibus. Et de quodam uocato hexegon dicunt ꝙ positus in dolio serpentum circũmulcebatur ab eis qui si fuissent uenenosi non euasisset p̃ certim / quia hodie quando uolũt capere illos faciũt prius macerari semen rafani siluestris & ex eo ungũt sibi manus / uel ex succo dragontee. Et ego uidi quẽdam ungentem illas ex elixatura Cardonis siluestris que est una ex speciebus Cameleontis alba enim sanat & tolit dolorẽ dentiũ & cum pipere firmat cõmotos / & cum aceto restringit gingiuas & est sicca in tertio & calefacit in secundo. Dicunt etiam ꝙ sunt securi quando ungunt totum corpus ex cerebro leporis permixto oleo & aceto. Idẽ tamẽ operantᵗ folia Cupressi cocta in oleo: & certius grana Iuniperi & afrodilli quia nullus mordet unctos ex illis. Portant etiam

in manibus Ipericonem/& coralla, quæ excludunt umbras me lancolicas, & p̄bent fiduciam uictoriæ. Et serpillum siluestre bibitũ cum uino, defendit a quolibet uenenoso. Quando tñ uadunt ad capiendũ uenenosiores, retinent illos per extremitatem caudarũ, & interea expuunt super capita illorũ. saliua enim hominis p̄sertim ieiuni deterret eos, quos tñ statim recludunt in scatula semiplena furfuris farinæ frumenti: quia cũ comedũt de eo remittitur acuties/& malitia: & sæpe cum panno posito in ore illorũ euellunt eis dentes. Quando uero inuicem cõcertant de peritia artis dũmodo non colludant occulte susceptu rus uenenum, qđ sibi debet offerri ab emulo, paulo ante come dit tunicas uentrium uitulorũ/uel alterius similis usq; ad saturitatem. tunc enim qñ uenenũ recipitur in stomacho hæret potius uillis illarum tunicarum saltem per tempus. Et quidã ex eis bibunt tantam quantitatem aquæ calidæ/olei/& butiri, ut astantes credant q̄ uenter sit inflatus: paulopost tñ simulant dolores, & secedunt, donec faciant uomitum, quo eiiciunt uenẽ num simul cum tunicis/uel cum aqua prædicta. Non solum enim confert cibus oppositus ueneno, sed etiam usualis: quia p̄occupat/& replet uacuitates stomachi prohibens ne uenenum hæreat suis rugorositatibus. Sumunt etiã aliquid de lepnia, quæ ratione siccitatis prohibet uenenum deferri per corpus. non tamen debet adhiberi fides uerbis ipsorum: quia sunt iactatores. Dicunt enim q̄ quando uolunt experiri partus, ponunt unum aspidẽ in manibus pueri, quem si non momorderit, credũt esse natum ex se: al's arguunt uxorem de adulterio. Dicunt etiam q̄ omnes de ista domo tempore ueris bene olent. ego tamen inueni q̄ olent sicut prius. Lapidusculi uero qui uenduntur ab eis, quibus pollicentur tot miracula, constant ex illa lepnia, quã Diascor. uocat terrã fragilem, quæ colligitur ex clauicis sordidis, in quibus ei misceť sanguis caprinus: quos dicũt fugare oĩa uenenosa, p̄sertim qñ sumunť cũ uino: & q̄ portat faciũt securos: & sup ulcera sanãt. Et licet credať q̄ sit terra sigillata: ista tñ habet p̄priam mineram: & colligitur ex terra, in qua non reperitur alia mixtura. Vnus tamen ex eis interpellatus a me quibus in

ueritate se tuentur/respondit tãdem ꝙ cum medicamine facto ex terra sigillata & granis iuniperi addito modico luti armeni/ qui & si forsan mentiretur. Illud tamen remedium defendit efficaciter siue sumatur prius siue post cibum. Et unus alius iurauit mihi ꝙ quando aliquis denunciat sibi quempiam fuisse morsum dicit ei non moueas te & signat eum in nomine patris filii & spiritussancti & accipit de terra sub pollice dextri pedis illius & distemperat eam cum aqua & istam dat ei bibere & dicit hec uerba Caro caruzet reparat sanum & manuel paraclitum:& statim ille uomit & morsus q̃uis absens remanet curatus. Sed licet meminerim legisse istamet uerba in quodam libro medicine/inuestigando tamen an fuisset uerum dixit mihi unus alius ꝙ ille mentiebatur.

Tract. ii. de Causis.

Cap. i. de difficultate cognoscendi eas.

ISte non possunt plene prospici sicut in ceteris egritudinibus: patet tum de primitiuis. Nam siue uenena sumantur per inaduertentiã siue subdole ministrentur/ignoratur tamen quid sit nam sepe emũtur in uno loco & traduntur in alio. Et interdum facilius pronosticatur pestilentia tum ex aere nebuloso & puluerulento tum ex natura egritudinum currentiũ/sepe etiam ex urina subiugali/apostemate/& aliis non sic uenena/nisi forte que generarentur in nobis ex tempore/puta quando humores ex labore/uel dolore uruntur/uenena uero non uruntur: sed aliquando urunt illos.

Cap. ii. de signis illorum in genere.

ISta sunt omni diligentia prospicienda/quia etiam per effectus cognoscuntur cause. Primũ signum cõmune unicuiq; fere ueneno est in principio facere angustiam & dolorem stomachi & interdum nauseam quando subleuantur humores & uo-

mitum propter expulsiuā fortē in eo/frequenter etiam saliua fluit ab ore/labia tremunt/lingua aliquando sentit ardorem / dentes stupent ad que sepe sequūtur tremor cordis Sincopis/lectigatio: tumor uenarum/calor & frigus/& sudor aliquando frigidus/tenebrositas oculorum/inquietudo & stupiditas/ut enim totum fere corpus distēperatur ab eo pariter totum cōpatitur. Signa uero specierum/& primo calidorū sunt punctiones/arsure stomachi & uentris/ac etiam febris / quando humores perturbati putrescunt/uel caliditas cogit illos ebullire quorū corruptio cognoscitur fetore oris & ut plurimum calida inflammant & aliquando mouent sudorem qui isto casu causatur potius ex labore/uel pugna nature. Et quando uapores uertuntur in uentum succedunt contorsiones & rugitus. Cum uero sanguis ebullit/rubēt facies & oculi/uel apparent citrini & sentitur feruor sitis/frequētia pulsus & aliquando tumor & saltus. Frigidorum autē sunt congelatio subet/pigritia/liuiditas coloris/frigiditas sensibilis/ & quod exit per uomitum/uel per sputum est uiscosum & fere congelatum/& aliqua faciunt stuporem ut opium & aliquando spiritus & sanguis prohibentur moueri: quia frigiditas īmobilitat & coartat poros / & quedam instrumenta anhelitus ut plumbum ustum. Siccorum uero sunt sitis/uigilie restrictio uentris / corpus & cutis fiunt arida sicut facit Calx non extincta & Colcatar quod est species uitrioli incrustans carnem. Sed Realgar separat partes de qbus dicemus inparticulari. Humida non reputātur letalia / quia passiua sunt tñ aliqualiter actiua presertim quando habent substantiam grossam / uel multum superant corpus temperatum/quia cogunt putrescere humores quod cognoscitur ex fetore excitium. Et aliqua ex odore ut fungi mali/ex se tamē essent cognoscibiles ex sapore/quia iste fundatur in humido. Et Galie.retulit de quodam morso a serpente qui excitatus a somno tractus per manum ossa eius apparebāt separata a carne & ex hac festina putrefactione credidit ꝙ uenenum illius fuerit humidum puto tñ qđ istud discrimen processerit ex alia causa/quoniā humiditas non est apta adeo scito eparare compagines corporis. Habet tamen ultra predicta alia accidentia propria/quia ad eam sequi

tur somnus: grauitas & leuitas corporis priuatio sitis & mollifi catio in membris &c.

Cap. iii. de signis euasionis & mortis.

QVando malicia ueneni/uel qualitatum sunt intensa cito faciunt accidentia seua & quando remissa differũtur & sepe minuũtur. Et quando eger quietatur & calor redit ad mẽbra est habenda spes. Casus uero pulsus & sudor frigidus sunt signa ualde perhorrescenda. Et Sincopis cum occultatiõe nigredinis pupille parum antecedunt mortem. Quando oculi multum rubent & lingua egreditur & cadit pulsus mors est presens. Tumor digitorum & nigredo unguium pronũciant malũ quãdo uero post mortem cutis fit nigra/uel uiridis est signum fracture alicuius uene. Qui uero euadunt sepe depilantur/quia uapor uenenosus corrodit humorem: ex quo generantur capilli & tarde/uel nunq̃ redeunt: quoniã interea restringuntur pori possunt tamen redire quando siccitas pellis non multum processit. Nec est uerum ꝙ sudor sit signum euasionis/nisi forsan in declinatione quãdo uenenũ resolueretur. In istis enim casibus sudor solet accidere ex labore nature/nec ut aiunt fluxus uentris & urine ostendunt incolumitatem/quia usquequo uenenum non expellitur/uel resoluitur continue potest interficere.

Tract. iii. de curis.

Cap. i. de sex rebus uocatis non naturalibus.

MEdici omnes infirmos regulant aere/cibo/& potu/Inanitione & repletione somno/& uigilia/motu & quiete & accidentibus anime. Et q̃tum ad aerem quisq; uenenatus debet stare in loco claro & euentabili ne cogatur iterum inspirare suum flatum & quando stetit diu in uno mutetur ad alium/& quando esset frigidus calefiat cum lignis siccis accensis & sint boni odo

ris. Et ad eum ingrediantur habentes anhelitum sanum: uestes etiam & lintheamina in quibus dormiunt sint munda & fumigata odoribus notis / similiter Camisie sepe mutentur. Et quantum ad accidentia animi sermones sint iocundi: & prebeant ei spē euadendi. Circa motum uero posset ei conferre ambulatio & aliqualis labor quando expectatur descensus/uel resolutio illius/uel ut calor naturalis sopitus excitetur: aliter quies est primum remedium incipientium egrotare. Cibi autem debent habere naturam aptam faciliter digeri/ & confortando cito nutrire & aduersari ueneno: puta brodium galline pinguis cocte usq̧ ad dissolutionem: & alia que resistunt acutiei & prohibent ne accedat ad cor: neue hereat musculus & lacertis. Vinum sit subtile & clarum potens boni odoris / & ab initio in quantitate notabili ut possit permutare / uel obtundere uenenum: In processu uero quantitas impediret digestionem presertim fumosum & potēs / quod etiam posset facere catarrum. Quando tamen noceret debet curari uomitu: & postea dari brodium anseris. Rubeum uero & dulce datur / quando intentio esset prohibere motum ueneni. Somnus autem magis confert in calidis: quoniā prolixus in frigidis & humidis posset causare subet / uel litargiam. Venter posset solui quando uenenum esset in intestinis & est liniēdus quādo instaret cōstipatio fecum / & sudor posset prouocari quādo uenenum declinasset ad uenas. Dicitur postremo ꝙ in necessitate debet poni in uentre muli / uel Cameli statim occisi: quoniā calor istorum resoluit uenenum / & confortat spiritus / & omnia mēbra. Idem de balneo & fricationibus: quia trahunt ad circūferētiam: & resoluūt non sic de flobothomia nisi forte ad exonerādam naturam.

Cap. ii. a quibus est incipiendum.

ALiqua sunt adeo letalia: ut nulla peritia medicorū possint corrigi. Sicut interdum aliqui humores / ita urūtur in corporibus nostris / ut nullā penitus expectent curationem: quia p̄ueniunt spasmando. Ab initio tamen ante q̄uires sint multum

perturbatæ, & dũ uenenum est in stomacho, debet educi uomitu: & solet dari aqua mellis tepida cũ butiro / & oleo sisamino. Similiter aqua Rafani distillata non solum facit uomitum, sed medetur omni præfocationi. Et licet stercus galli non fallat: est tamen expertum dare .3. duas pulueris radicis assari hoc est baccare cum uino. Ista educit humores ex membris remotis sine labore. Quando uero ignoratur natura ueneni, debet potius dari aqua decoctionis seminis urticæ cum butiro, & postea bibere lac & euomere. semina enim illius mundant stomachum & pectus: & emplastrata ualent ad cancrum. Et quando sentiret inflãmationẽ, dentur ei duæ unciæ olei rosati / & tantundẽ de aqua niuis / uel alia frigida, & iteretur uomitus: & qñ non sufficeret, addatur modicum terræ sigillatæ / & de baccis lauri. Conuenit enim uomitus in omnibus uenenis sumptis, excepto forte sanguine tauri: quia nimis grauis. Nam quidã famulus meus uolens occidere mures, ꝓposuit eis farinã frumenti mixtã modico arsenici subtiliter pistati, de qua comedens unus ex duobus catellis domus, paulopost euomuit, & fuit liberatus. Et quia alter comedit de illo uomitu mortuus fuit. Quando ãt adeo superflueret, ut stomachus debilitaretur, capiatur puluis radicis termentillæ / seu bistortæ cum albumine oui, & ponantur super tegulã calidam, & fumatur: & si non sufficit, fiat fomentum ex decoctione aquæ pluuialis & pulueris illius radicis duabus partibus & una spicæ supra stomachum / & uentrem: et postea cum melle calido emplastretur: quia confortat / restringit / et sanat.

Cap. iii. de simplicibus, quæ curant.

INter magis experta dicitur esse pondus octo granorũ ordei smaragdi triti dari cum uino. Et licet faciat accidentia læua cito, tamen transeunt: Est enim tantæ uirtutis, ut roboret oculos nostros, et destruat illos thirii / et cocodrilli. Et licet iste repetiatur solum in Nilo sub figura lacertæ: quia tamen depascitur super terram ideo istud potuit aliquando experiri sicut dicitur ex

pertū ꝙ adeps ipsius curet venena. Est etiam ꝙ de quibusdam lapidibus multa dicantur. Gagates tamen non est lapis: sed gūma & uocatur a Diasco. Agiros & a latinis karabe cuius una spēs est coloris nigri/alia crocei. Et ex ista fiunt anuli & reperitur in Libia & britania/& melior est que accenditur prope lumen lucerne. Ista inquā excludit uenena & serpentes: & sanat malefitiatos & occupatos fantasiis melancolicis. Fertur etiam ꝙ experitur uirginitatem/quando eius colatura cum rasura datur puelle si retinet eam non est corrupta secus si cito mingit. Et quādo cortex istius arboris inciditur minutim & seminetur in letamine nascuntur ex eo fungi toto anno.

Oleum dulce oliuarū frāgit audatiam cuiuscūq; ueneni. Et oleū nucum est antidotum multorum. Similiter Coagulū leporis: est tamen cauendum/ne corrūpat alias medicinas/quia ualde calidū Aristoteles uero preponit coagulum hinuli/hoc est animalis nō multum distantis a natiuitate. Et subdit ꝙ est substantia habens ignem intra se: quia decoctum calore animalis. Illud tamen leporis uidet efficatius: nam & sanguis istius frixus multū confert ulceribus uenenatis. Et Agrimonia quā lo est uiridis sumpta cum uino: ualet etiam ad morsus serpentum/& Canum rabidorum & ad antraces. Et Ipericon creditur curare quecq;/combusta & Quartanam. Nec obstat ꝙ sit calidum: quoniam ista curant per se frigida/& per accidens calida: puta Castoreum datum illi qui sumpsit succum rute agrestis/nec enim cum habeat subiectum molle facile resoluitur calore illius. Etiam si haberēt substantiā grossā: patet qa doronicū calidū & siccū in tertio experientia cōfortādo destruit uenena grossa pssertim qđ uenit ex Siria in ramis duris & grauibus: & habet uenas exterius citrinas & interius albas. Et de radice Enule campane forsan calidiore: Inquit Ypocrates ꝙ aufert iram/& tristitiā/& curat uenenosos corpulentos quando sumitur cum uino/ac etiam tumores ulcerū malorum: debent tamen hec & multa colligi certis tēporibus/ut fertur de lactuca asini/que agrestis uocatur Ancusa in mēse Februarii/que tunc comesta/uel bibita/ac etiam ligata collo preseruat & masticata posita super serpentes occidit eos. Idem facit Aristilogia

trita/uel eius succus cum uino. similiter radices Afrodillorum cũ illo lætificant cor. & grana Iuniperi, quæ sunt una ex speciebus Cupressi, defendunt mirabiliter. Expertum uero antidotũ qđ probãt sapientes ad omnia genera, est lapis appellatus kemne/seu Bezar, & habet colorem Citri splendentẽ/& odorem uini: & generatur ex lacrimis Ceruorum: nam facti debiles ætate intrant quoddã flumen in partibus oriẽtis, & stãt in eo imersi usq; ad caput, donec emittant lacrimas, quæ coagulantur a frigiditate aquæ/& aeris, & uertuntur in lapidem usq; ad quantitatem auellanæ/uel nucis, qui cadit postq̃ exeunt ex flumine: de quo trito ẜm omnes qñ sumitur pondus duodecim granorũ ordei, expellitur omne uenenũ & uirus per sudorem.

Bezar

Cap. iiii. de compositis quæ reputantur experta.

Veteres capiebant nuces mundatas a duobus corticibus partem unam foliorum rutæ/salis triti utriusq; partẽ sextam, ficus siccas albas/seu potius citrinas quantũ sufficit ad mixturã de qua dabant qualibet die quantitatem unius nucis, quæ dicitur resistere furiæ/& acutiei cuiuslibet ueneni: nõ tñ, ut aiunt, cõfert isopus humida, quæ est pinguedo lanæ sordidæ. nec camedreos proprie curat. elixatura tñ camepitei creditur aduersari aconito. Radix gentianæ cocta cum ruta/addita mirrha/sumpta cũ uino continuata per tres dies liberat, quod intelligitur remissa acutie & stomacho uacuo, ne operatio impediatur. Posset etiã cõferre in calidis, quando daretur cum decoctione taraxacon, hoc est cicerbitæ, uel cum aqua cicoreæ/seu acetosellæ.

Tiriaca liberat/& confortat p formam distinctam a simplicibus, pſertim bona/& fermentata, quæ cognoscitur qñ uenenum datur gallinæ/uel fasiano, si paulopost imponatur in ore eius parũ de ea nõ moritur. Et licet quantitas non debeat transcendere .3. põt tamen augeri/& minui ẜm naturam egritudinis complexionis ætatis & tpis: nec debet misceri cũ calidis, puta cũ gẽtiana/uel baccis lauri: nisi forte uenenum esset frigidum. Et licet aliqui permiscerant cum ea lignum aloes/ambram &c. & alii liquida, ut sumatur

ut sumat sine fastidio, uel diuretica, ut dirigat ad uias urinæ, uel spicã stigados/aut nucẽ muscatã, ut ad cerebrũ. Est tñ cauendum, ne ex istis uel aliis permutetur eius forma specifica, ne ue auferatur ab ea pondus constitutũ ab inuẽtoribus suis. nõ .n. fuit inuẽta casu/sed experiẽtia, & cõprobata usu lõgeuo, Et siue detur ipsa/siue mitridatũ, debet ieiunari per sex horas uel circa. Pimpinella uero cocta in uino si ei addatur modicum gentianæ & aristologiæ tritarum/& gummi hedere partes æquales sumpta in potu non solum liberant, sed etiam creduntur dissolui fascinationes. Et alii q̄ uentriculus ciconiæ/uel eius cerebrum sumpta cum uino diluto, additis duobus granis spicæ curant uenenum cuiuscunq̄ naturæ.

In omnibus tamen capiatur terræ sigillatæ .3. una/& galbani tantundem, & incorporentur oleo, & sumatur cum uino/& aqua: quia expellunt uenena calida/& frigida: & si forte perturbarent, confortetur cor/& epitimetur cum speciebus temperatis declinantibus ad frigiditatem: præsertim si essent signa super calefactionis. Et in omnibus generibus illorum debent semper custodiri epar/stomachus/& caput cum prohibẽtibus corruptionem/& reducentibus ad temperiem.

Cap. v. quæ curant confortando/& quæ alterando.

QVi sumit de osse cordis cerui cum modico puluere ligni alces/& tantundem gariofilorum cum uino, ualde recreatur & gaudet: quæ etiam curant omnia mortifera absq̄ perturbatione. Signũ est, quia qñ illa tria incorporãtur oleo, & ungitur ex eo caput galli continue cantat. Constat etiã q̄ grana citri/& cortices ligni limonũ nutriunt & confortant cor/& spiritus, & expellunt illa. Et licet uera confortatio spirituũ sit regeneratio: qm̃ non proprie nutriuntur: sicut tñ uigorantur aere puro/& lucido/& tristantur in tenebris, pariter roborantur cum illis. Et propterea cum cibis/& potibus debent misceri aromata, ut illi recreentur/& membra restaurentur. Quædã uero curant/& alterãt, puta terra sigillata, quæ facit uomitũ: nõ

tamen eius perturbatio est ita notabilis sicut illa, quam facit: Et manifestius quãdo datur elleborus aut cantarides, quæ & si curent, ualde tamen perturbantur uires corporeæ: quare solent misceri cum subtili elimatura auri: quia confert cordi, & quadã asperitate detergit/& depurat superflua. Mastix uero restringit & unit partes lapsas: & aliqua ratione unius partis nutriunt, & alterius expellunt. & quædam per unam remouent nocentia, & per aliam alterant.

Tract. iiii. de cura illorum in specie.

Cap. i. de cura calidorum.

IN istis sæpe accidentia sæua exigunt mitigari: & propterea post uomitum datur oleum amigdalarum dulcium, uel butirum cum lacte uaccino: quia frangunt acuitatem uenenosæ, & succurrũt mordicationibus, & parant illa expulsioni: quæ est præcipua intentio. si uero lac coaguletur in stomacho, quod co gnoscitur, quia succedit rigor/& sudor propter conatum uirium animæ in expellendo: & aliquando sudor est frigidus, quando uires profundatæ non redeunt ad membra extrinseca: & tunc facto uomitu debet ei dari pondus unius aurei coaguli leporis cum una uncia fortissimi aceti: quia est efficax: dummodo postea sumat modicum decoctionis mentastri. Et quando lac coagularetur in uesica debet frangi cum illis, quibus frangitur in ea. Et quando fit acetosum, quod cognoscitur ex nausea grauedine/& uertigine facto uomitu, statim detur uinum purum/& diatrĩpiperon cum eo, & stomachus interea epitimet. Aliqui uero ad extinguendam inflammationem dant trocíscos de camfora/& succum fructuum frigidorum. & quando esset

magnus dolor in aliqua parte corporis, stupefaciunt illā: quando tamen cōtinuaret, solet dari modicum balsami triti cum uno ciatho lactis: quia liberat ab inflāmatione/& dolore: & quando uenenum descendisset ad intestina, debet solui uenter cum lenitiuis. Nec propterea omnia calida sunt eodem modo curāda. nam auripigmentum/& arsenicum ualde pernitiosa faciunt mordicationes/inflammationes/& puncturas adeo dolorosas, ut sumentes sæpe moriantur exclamando: & uermes exeūt per anum, & aliquando per os: quia natura fugit istos excessus. Cura autem istorum, siqua esset possibilis, facto uomitu debet statim remitti acuties cum iuleb. & oleo uiolato aqua calida uel decoctionis maluæ aut ordei, & postea cum lacte: cum illis lauantur stomachus/& intestina, cum isto confortantur & nutriuntur. Et esto q̄ aliqui dicant q̄ debeat eis dari parum eruginis ferri cum butiro/uel.3.una fellis gazelli cum urina asini/uel modicum cristalli subtilissime tritæ cum oleo de amigdalis dulcibus. Melius tamen est ut post uomitum & remissionē acuitatis seu malitiæ pro antidoto capiantur quattuor unciæ pinearum contritarum, quæ infundantur in una libra aquæ per aliquas horas, & postea detur earum expressio. Et quāuis arsenicum minerale sit cito frangibile, quod nascitur in Hellespōto & Cappadocia soleat præferri: est tamen ex se calidum in quarto, & deterius sublimatum in testa noua super carbones accensos si agitetur donec color citrinus permutetur in album: si tūc iterum sublimetur fit adeo acutissimum q̄ s̄m artem nō potest fieri acutius, qđ appellatur risagallum. rūpit enim omnia uasa fictilia, quando reponitur in eis. Aduertant igitur qui faciunt unguenta ex isto/calce/& sapone ad tollendum pilos/aut euellendum ungues, ut statim postquam sunt euulsi, lauent sæpius locum cum abstersiuis, ne corrodant carnem bonam: qui tamē cupit q̄ non renascantur, ungat locum succo iusquiami. Et quidam dicunt q̄ cupiens ut renascantur, debet urere capillos hominis & ponere puluuerē ipsoꝝ in aqua, cum qua lauet sibi caput. Realgar similiter quia fit ex auripigmento/calce uiua/& sulphure, cito interficit. Solent tñ dari sumēti loco antidoti tres unciæ

olei de nucleis pini: quia post remissionem acutiei liberant. cæteris uero calidis, quando cum eis associatur tussis, debet succurri cum lacte asinæ, quia non coagulatur. Confert etiam butirum/& syrupus de ysopo. Expertum tamen remedium cuiuslibet ueneni grossi & sicci, cui associatur tussis, est.3.una usq; ad aureum serapini infusi in aqua mellis/uel decoctionis rutæ. cũ aliis uero medicinis sufficit.3.media usq; ad unam, dũmodo habeat odorem Galbani/& colorem rubeum clarum/& interius album: cum enim sit calidũ/& siccum in tertio, sua acutie frãgit uenena grossa/& lapidem uesicæ: & tollit pannum oculorum/& obscuritatem uisus, quando distillatur in illis cum lacte mulieris. Medicus tamen diligens debet in curis uenenorum obseruare motum ipsorum: quoniam augmentum status/& declinatio non reperiuntur in istis sicut in aliis. de ære uero & quibusdam aliis calidæ naturæ dicemus, quando distinguemus siccitatem frigidorum ab illa, quæ reperitur in calidis.

Cap. ii. de cura frigidorum in genere.

ISTis post uomitum conuenit tiriaca cum uino ueteri puro: & quando declinaret ad intestina, debet solui uenter/& nutriri cibis calidis boni odoris, & qualibet die solet & debet dari quantitas auellanæ usq; ad nucem de infrascripta mixtione/u3 rutæ/siue mentastri piretri cordumeni partes aquales asse, quarta pars omnium/& mellis quantum sufficit/uel.3.una mirrhæ & media piretri cum uino: & quando opus esset, debet calefieri pectus/& caput pannis calidis suffumigiis/& oleis odoriferis: Et si casu superueniret rigor magnus, ut sæpe accidit in febribus capiatur policaria maior/& misceatur oleo, & ungatur corpus, quia prohibet illum. calefacit enim/& desiccat in tertio. Quando aũt apparent signa siccitatis, semper medicinæ calidæ sunt miscendæ cum humidis: & cũ declinat ad uenas, debet eis dari petroleum cum assa fætida/uel terbentina sublimata cum modico tiriacæ: quia sanant. posset etiam tunc conferre balne

um, ut fumi mali extrahantur sudore. Nam licet calidis uene-nosis ut plurimum coniungatur siccitas ignea: cum frigidis uero associatur terrea. Distinguuntur tamen uenena non corrosiua a corrosiuis: quoniam corrosio frequentius inuenitur in haben-tibus caliditatem & siccitatem ab extrinseco: puta sublimatis, quæ dicuntur cognosci ex modo substantiæ: quia sæpe in istis est grossa & dura: in aliis uero subtilis & mollis. Verum quia iste modus sæpe fallit, nam & quæ non habent substantiam du-ram, & sunt ex se calida, corrodunt. similiter quædam frigida terrea: ideo tutius est obseruare uiam experientiæ, que facit artẽ. Nam & Adamas constans ex aqua congelata incidit lapides & metalla: & granum ipsius immissum per uirgam in uesicam, dicunt frangere lapidem in ea: & tamen est ualde frigidũ. Nec potest dici ꝙ operetur istud ratione partis calidæ associatæ cum eo, que si esset sensibilis, non posset se compati cum frigiditate quarti gradus illius: quia tamen terminatur a subtili terreo: ideo ratione istius incidit &c. Et quando est contusum, si sumatur de eo quantitas unius. ʒ. soluit continuum, & causat uehemen-tem dolorem stomachi, a quo non expellitur sine magna diffi-cultate: quia cum siccitate terrea hæret membro, & cum frigidita te extinguit spiritus in eo: quare patiens sentit angustiam: & processu temporis cadit in sincopim, & tunc uix euadit. In prin cipio tamen post uomitum debet curari butiro / & oleo dulci, & brodio pingui anseris / uel castrati. puto tamen ꝙ debẽt dari incisiua & abstersiua, puta mel rosatum / & forte cepa / & pisciculi saliti. Et quidam dant in potu sanguinem hirci recentem. Sed quando esset in intestinis, debet educi clisteris similibus. Si ue-ro non sufficiunt detur in potu media. ȝ. usqꝫ ad unam balsa-mi & bibat uinum clarum / & subtile: quoniam habentes ex-pulsiuam fortem, sepe sanantur.

Cap. iii. de cura argenti uiui.

Istud & si posset interimere / non tñ sua frigiditate & humidi-tate: qm̃ terminať multo terreo sicco alr non posset ẜm artẽ

uerti in puluerē rubeū, sed istar aquæ potius resolueretur in fumū. nec est calidū, q: nō cōcurreret cū sulphure ad pducēdū metalla. Principia enim diuersa ut creduntur esse ista duo, debent habere oppositas naturas: ideo si sulfur est calidum & siccum, argentū uiuū erit frigidū, & humidū i gradu tñ remissiori: quia si superet illud in aliqua qualitate actiua, nō cederet loco materiæ, sed agē tis. Quare Alchimistæ dicunt q est aqua uiscosa subtilis alba unita terreo subtili continente humidum tēperatum: quia in eo est operatus calor solis ut causa uniuersalis, & sulphuris/ut par ticularis: patet ex eius colore tendente ad opacum. nec motus eius continuus arguit caliditatem in eo: sed quia est graue, non potest ascendere, nec in plano descēdere: uel forsan conatur illo motu deponere siccū terreum, quod repugnat suæ naturæ: quæ si nō esset frigida/& humida nō mortificaretur cū lixiuiis acutis: nec distēperaret metalla, nec imobilitaret humores. Et quāuis teneant, q ex sui natura non sit uenenosum: & q possit dimitti secessu sub forma priori, pſertim qñ ille qui sumpsit, se exercet. possit tñ suo pondere opprimere intestina, & sua frigiditate con gelare humores. Quando uero sublimatur, acquirit caliditatē ustiuam/& siccitatem: qd' patet tum de parte, quæ remanet in collo uasis, tum quia sumens de isto sublimato sentit fortes/& dolorosas punctiones: & nisi cito educatur uomitu, succedit flu xus sanguinis: quare debēt ei dari humida & unctuosa, ut remit tatur acuties. Et qñ descendit ad intestina medicari cura dissen teriæ: unde qui dant ab initio mirrham cum uino / uel aquam mellis, aberrant: nisi remissa mordicatione. Et quia sæpe prohi bet exitum urinæ, isto casu debet pluries fomentari pecten / & uesica cum spōgia infusa in decoctione iuniperi/& seminis appii, & bibat uinū, in quo sit decocta radix istius/uel acori. Et istud remedium cōuenit multis: quia ualde prouocat, & testiculi un gantur oleo rutæ. Si uero esset in aure, debet extrahi cū stee nutatione/uel oleo calido, quod amoueatur infrigidatū, & iterū imponatur aliud calidum, & aliud, donec extrahatur: & teneat aurem super puluinar: quia nisi extrahatur, posset facere epileu siam/uel apoplexiam: & fumus illius paralisim.

Cap. iiii. de cura calcis/aluminis/& aquæ saponis.

NOn loquimur de istis eo q͡ sint proprie uenenosa: sed qm̄ sumpta in parua quantitate possunt interficere. nam qn̄ calor unitur siccitati coartat/& obstruit meatus, & prohibent uires animæ deferri per corpus: substantia enim tenax ualde resistit medicinis, & uix potest resolui.
Calx igitur calida & sicca licet in usu opeꝝ illa reputet͛ melior, quæ fit ex corticibus ouorum: & proxima quæ ex conchiliis marinis: & ultima quæ ex marmore excocto. Esto etiam q͡ ex ista quando est alba/& dissoluitur in oleo rosato curet forte adustiones: quia tamen ex sui natura est sicca in quarto: ideo recepta in stomacho corrodendo mouet dolores intensos: & quando declinat ad renes, sæpe prohibet urinā, & interdum aperit & ulcerat illas: similiter ad intestina. Curatur autē cum humidis, & partim cum illis quæ retulimus in cura arsenici.
Lixiuium uero saponis curatur potu lactis asinæ / butiro crudo zucharo/filo aloe/ & sy. de ysopo.
Alumen autem siue minerale/siue artificiale/siue iamenicum/siue rotundū est grossæ substantiæ. scissum tn̄, quo utuntur medici quando conficitur cū uermibus inuentis in terra pingui, sanat cancrum: & licinium intinctum in eo impositum orificio fistulæ confert multū. similiter silex, quæ est herba notissima, quando fit ex ea puluis & imponitur illi sanat. & deniq; qui lauat suos oculos cum decoctione illius tollit obscuritatē. Omnes tamen eius species sunt calidæ/& siccæ: & ſm aliquos de natura uitrioli de quo Gale. testatur uidisse tres uenas unam nigram, ex qua fit atramentum. atrum enim est idem qđ obscurum. aliā citrinam, & uocatur colcotar. tertiam uocant calcantum, quod est uiride & proprie uitriolum: quod etiam licet conferat ad multa, omnes tamen eius species sicut & aluminis sunt ualde siccæ/& calidæ: ideo possunt ulcerare, & cum siccitate obstruere, & coartare anhelitum, & conglutinare humiditates in stomacho: unde quando non possunt expelli uomitu, debent educi secessu/& ratione siccitatis debent dari humida permixta cum solutiuis: &

inquantũ acuta pinguia. Et licet omnibus specibus conferat mirrha cum puluere cancrorum fluuialium/& uiuo potenti. dum tamen percipiuntur punctiones, debet continue dari lac butirum/& brodium: & si quidã dent in potu sanguinẽ fasiani.

Cap. v. de cura litarginii/magræ/cinabrii/cerusæ gipsi/& magnetis.

Litargirium, quod reputatur spuma argenti, est frigidum/& siccum, & minus lædit illud, qđ participat de minera auri; & econtra plumbi. Artificio tamen fit ex laminibus istius præsertim ustum: quia terreum & siccum. & quis reputetur eiuldẽ naturæ cum magra: pcipuum tamen signum sumentis litargirium est q tingitur colore plũbi. quod accidit ex mortificatione caloris innati, & non ex colore: quia frigida/& sicca non extenduntur ad colorandam pellem. Cura est uomitus cum decoctione aneti. & aliqui dant cinerẽ ligni ficus. & alii mixturã dactylorum/aneti/& nitri: melius tñ est dare .3.unam mirrhæ boni ponderis cum modico spicæ Romanæ. & pro antidoto.3. una usq; ad duas seminis kemne triti, hoc est catapuciæ maioris quæ est calida in tertio/& humida in primo. ista enim est magis aduersa naturæ illius: debet tñ sumi cum aqua mellis: quia cõtinuatum per quinq; dies curat. Magra uero præsertim quæ defertur ex Babilonia, & facile teritur, est potẽs natura exiccare/& conglutinare: patet: quia restringit sputum sanguinis. habet etiã frigiditatem in promptu: quia mortificat calorem naturalem uermium, & cum siccitate immobilitat pabulum uitæ ipsorum. Illa tamen qua utuntur carpentarii ad signandum ligna nõ est adeo efficax. prima uero exasperat guttur, & tracheã arteriã: & cõdensando humiditates in ea potest suffocare. Vnde prouocato uomitu, debet curari cum aqua decoctionis aneti/ficuum/& butiro/& modico sale, & debent dari humida et pinguia declinantia ad caliditatem: et quæ conferunt ad curã litargirii. Venter tñ in ista est soluendus cum iera ruffini etiã iterata: quia sicca difficillime curantur: et pro antidoto .3. duæ

eboris combusti cum uino, hoc est dentis elephantis: quia educit sicca quadã similitudine. Iuuat insuper bibere de seminibus appii domestici cum uino. Cinabrium etiã ratione siccitatis constringit uehemẽter. Et quia illud qđ foditur ex minera habet colorem rubeum, aliqui crediderunt ꝙ esset sanguis draconis. Ista tamen est herba frigida & sicca in tertio, & solet adulterari minio: quia est similiter rubeũ. sed cognoscitur, quia illa est interius alba. Esto etiã ꝙ cinabriũ/& minium sint rubea, illud tamen nascitur solum in Libia, ex qua defert̃ ad nos. minium uero uenit ex Hispania, & nascit̃ ex lapide permixta arenæ, & tritus mutat colorem: non autem cinabrium: nisi forte ueri ficetur de facto ex cerusa cõbusta/aut ex plũbo posito in igne, donec fiat rubeũ: sed tunc esset calidæ/& siccæ naturæ. Ista ut diximus, cognoscunt̃ ex accidẽtibus: quare cognita debẽt curari ut talia. Dicitur aũt ꝙ omnibus confert butirum cũ aqua calida, in qua sint decocta semina rapæ. ẜm alios tñ magis cõferũt duæ .3. spodii, uз de illo qđ fit ex radice cannæ adustæ: quia reputatur conferre melancoliæ ꝓuenienti ex solitudine uel timore. Posset etiam in casu dari illud, quod fit ex ebore cõbusto: quia sumitur loco spodii, non aũt quod constat ex fuligine, quæ cadit ex locis ubi reperiuntur metalla: nec ex cinere argentariorũ, quoniam ualde stipticæ adderent in causam.

Cerusa frigida & sicca in secundo fit ex laminibus plumbi calcinati/uaporibus aceti/seu ex isto, quando est acerrimum, & in eo steterit diu plumbum. Sumens autem de ea sentit dolorem in stomacho: quia corrumpit humidũ roridum in eius rugositatibus. Et quia impedit digestionem, causat uentum, & interdum singultũ, quando non possunt expelli humores inuiscati in illo, & urina apparet nigra, quando renes ex labore incalescunt, uel humores ex dolore uruntur: sed mingitur sanguis quando digestiua/seu retentiua epatis debilitarentur/aut prohiberentur dirigere illum ad membra, uel quando uasa urinæ essent ulcerata. Curatur aũt sicut litarginũ: Et Auic. dicit ꝙ detur sumenti scamonea: sed quoniam ista multum perturbat/& cito operatur, ideo tutius educuntur cũ lenitiuis mixtis solutiuis. Et inquãtũ

uiſcoſa debent prius dari mollificantia calida & aliqualiter inci-dentia & ſubtiliãtia. Et aliqui dant oleũ lilii cum butiro. puto tamen ꝙ ualde conferat ſuccus abſcinthii qualibet die aureum unum cum ydromelle, & bibat bonũ uinum, & comedat quæ reſtaurant naturam: quæ ſæpe expellit ex ſe noxia. Quando uero de una uel alia ceruſa ſumitur parua quantitas, non lædit tunc, ſed continuata per plures dies, interficit. cũ .n. illæ partes paruæ non digerãtur quadã ſimilitudine cõiunguntur in fundo ſtomachi, quod cognoſcitur ex lingua, quæ apparet alba: tingi-tur enim colore illius, unde illic inuiſcatæ non credũtur poſſe cu rari. Eſto deniꝗ ꝙ mulieres ponant illam in aqua roſata ad ſolem: qua conſumpta addunt aliã, & ſucceſſiue aliam, donec albeſcat, & poſtea cũ ea decorãt facies ſuas. Vidimus tñ ꝙ illæ quæ utuntur ea longo tẽpore, ut plurimum incurrunt fætorem oris/dolorem & nigredinem dentium. nam cum pars ſangui-nis qua erant nutrienda extrema faciei impedita, ab illo linimẽto reſtringitur ad gingiuas: & quia ſuperfluũ putreſcit uel corrum pitur illic, talia proferunt fætorẽ: & quia ſũt nigra, ideo tingunt dentes illo colore. Gipſum uero eſt genus lapidis, quod licet ab extra compeſcat fluxum ſanguinis ac etiam ſudoris, eſt tamẽ adeo ſtipticum, ut nullomodo ſit dandum pro medicina: trahẽs enim moram in ſtomacho ſuffocat: quia coartat diaphragma/ & inſtrumenta anhelitus, frigiditate etiam & ſiccitate congluti-nat humiditates. Et quãuis dicant ꝙ tritũ mixtum albumine oui/uel pulueribus molendini/aut aquæ & aceto conueniat ad multa: ſtatim tñ ſumptum grauitate facit intenſum dolorẽ ipo-crundiorum/& uentris/& ſtupefacit membrum cui adhæret. Quare ſi nõ poteſt in principio educi uomitu aqua calida/oleo liliorum/uel narciſſi/butiro/melle &c. debet ſolui uenter primo cum lenitiuis, & poſtea cum aliis aptis educere humores ualde frigidos & ſiccos. & poſt deſcenſum debet ungi exterius oleo de kemna, & pro antidoto dari aqua cineris uitis cum ſapa. Et ſm alios .ʒ. una ſtercoris muris triti cum uino. & quando facit tuſſim, cum ſy. de yſopo. Diptamus tamen cum oſimelle ualde confert: præſertim prima eius ſpecies.

Magnetum autem enarrantur multa genera. Quoddam trahit ferrum. Aliud trahitur ab eo aliquod trahit carnem hominis: & quod uno ungulo trahit cum alio fugat. Et alii q experitur fidem mulieris/quia suppositum eius capiti dum dormit, si ultro accidit & amplexatur uirum est fidelis. Si uero non fetet/adeo sibi ut mallet discedere ab eo. Et addunt q portatum conciliat amorem &c. Tenent etiam q si tritum ponatur super carbones ingentos in quattuor angulis domus timent & fugiunt omnes. Si tamen ista essent uera magis operatur imaginatio hominis q uirtus rei/quoniã ex se est sicce & melancolice nature. Et licet dicant quod media.ʒ. illius curet idropicum / sumens tamen ultra istam efficitur epilenticus. Est autem curandus humidis & uenter soluendus lenitiuis. Et pro antidato debet dari Allium/uel pondus octo granorum ordei Smaragdi triti cum uino.

Cap. vi. de Cura æris, Eruginis ferri: lapidis lazuli: & Armenii.

ES est calide & sicce nature ut distemperet cõplexionem/quãdo enim colligitur ex loco proprio in fundo ipsius est terra adeo calida & exarsa ut faciat illud liquescere/& dum recipitur proiiciunt super eum aquam dulcem frigidam/ut coaguletur. Confert tamen ad multa nam illud q supernatat/& uocatur flos æris ualet ad lepram & Cancrum: corrodit etiam carnem superfluam in ano/uel naribus & dissoluit uenena. Et quod excutitur percussionibus malleorum habet substantiam grossam & clarã: & fit rubea/quãdo irroratur aceto. Ille tamen flos est bonus/q habet colorem ruffum. Et quando illud q defertur ad nos ex insula Cipri cõficitur cum Alumine/& sulfure addito sale si coletur fit ex eo Auricalcum.

Sumẽs tñ de eo ultra .ʒ. ualde inflamatur et eius sanguis pũgit/& aliquãdo ulcerat stomacũ & intestina Coartat etiam pulmonẽ: & interdum suffocat. Cura istius est similis illi Arsenici/ & quando nõ potest educi uomitu cum illic enarratis sumat mediam .ʒ. usq ad unam terre sigillate cum uino albo / & quando descendit inferius

educatur cliſtere lactis aſine / et oleo de Amigdalis dulcibus. Pin guedo etiam ouium ualde confert. Et ſtomacus debet ungi oleo roſato. Et pro Antidoto ſolent dari . 3 . due Coralli rubei triti cũ uino/uel tantũdem de radice Acori : quando eſt alba cuius ſuccus dirigit humores malos ad uias urine/et confert ad morſus ſerpen tis. Et quando ſuſpenditur ſuper uaſa ubi ſtant apes : non per mittit illas diſcedere : cum enim ſit calida et ſicca in ſecũdo credítur confortare paruum calorem illarum / iſta tamen herba non co gnoſcitur niſi quando floreſcit et debet colligi de menſe Auguſti.

Q uãuis ex elimatura ferri fiant Electuaria/ & ferrugo & ſqua ma illius calefaciant & exiccẽt in ſecundo/uel uſq ad tertium. Et id ratione caliditatis ſuperinducte ab igne in eo. Nam & quando eſt ignitũ & candens ſi ſepe exſtinguatur in uino iſtud bibitũ ex tenuat ſplenem / & aperit opilationes epatis : habet enim partes adeo ſubtiles & calidas/ut credantur deſtruere Napellum.

Squama uero que euolat percuſſionibus/& poſtea cadit uocatur Scoria : eſt enim quid tenue & latum ferrugo / autẽ eſt pars que liqueſcit. Et erugo acquiritur in ferro diuturnitate tẽporis/uel ali quo ſuperinducto . Iſta tamen permixta ſale armoniaco reputatur curare fiſtulas.

Q ui uero ſumit de puluere pdictorum ultra. 3 . faceret uomitũ uſq ad mortem quã precedit dolor uẽtris anguſtia / ualde intenſa,qa cum acutie mordent & ſoluunt continuũ.Et corpus illius qui nõ moritur cito extenuatur . Cura eſt ſumere butirum & lac aſine mixtũ cum aliquo ſolutiuo/quia nullũ illorum eſt aptũ reſolui/aqua etiam in qua tota nocte ſteterit. Magnes reprimit uiolentiã illo rum & cum ſua ſtipticitate ſedat uomitum. Sumenti etiam limatu ram abſolute/quãdo noceret quantitas detur parum de magnete trito addito modico pulueris auri & ſpice partibus equalibus in to tum. 3 .una & ſumatur cum uino/& ſm alios tertia pars . 3 . uſq ad unam balſami curat nedum predicta / ſed etiam aquas diſtilla tas cum Scoria ferri.

Lapis lazuli de quo tot referuntur ad tollendas egritudines melẽ colicas et inducendũ leticiã/et qui cum aliis medicinis ſolet ad mul ta conferre/quando tamẽ de eo abſolute ſumeretur una. 3 .faceret

accidentia

accidētia m ala similia uenenosis. Curatur autem excessus sicut minium, cuius antidotum sunt.3.duæ karabe triti cum uino. Lapis uero armenus est adeo perniciosus, ut tertia pars unius.3. interficiat: & ſm alios sexta: cuius signa sunt frigiditas extremitatum: quoniam spiritus & calor ob timorem retrahuntur ad cor: & quando differtur eductio, sequitur syncopis / & mors. Et a multis curatur ut napellus uз cum diamusco & radicibus capparis. Et quidam dant oleum nucum cum decoctione butiri & seminis napi, hoc est illius speciei raparum quæ tendunt ad colorem citrinum.

Tract. v. de putrescibilibus.

Cap. i. de cura humidorum.

ISTorum nō solet poni cura particularis. nam quādo tēpore pestis creditur ꝙ aqua sit infecta, debet coqui/& teneri in ea lignum aloes: sicut quando dubitatur de aere alterari odoriferis notis. Sed quoniā humida præsertim grossa frequenter putrefaciunt humores: & quanto diutius permanet in corpore, tanto plus augetur putredo. & nisi cito occurratur, posset totum infici: ideo in istis intentio curatiua est ut resoluātur, uel expellantur, & ꝙ sumant quæ aduersantur putredini, puta mirrha cum succo absinthii, & alia dicenda.

Cap. ii. de sudore/& quibusdam, quæ corrumpuntur ex tempore, & curis.

SVdor uero animalium, & si reputetur aquositas sanguinis, quando tamen fuisset permixtus cum colera putrefacta, ut sæpe accidit: tūc sumptus calefacit/& inducit febrē, & maculat sanguinē. Corruptio uero cognoscit ex fætore & qñ defert ad aliquod mēbruȝ, alterat: & qñ spiritus/& calor in eo refugiunt

ipsum succedunt accidẽtia sæua/& timorosa. Solent autem cu-
rari aqua calida / melle / & oleo amigdalarum: & pro antidoto
dari aristologia cum sale in totũ.ʒ.media,& postea bibat uinũ
rubeum. Et quidam referunt q̄ quando sudor hominis mi-
scetur modico pulueri loci ubi solent fieri colluctationes: tunc
istæ ratione caliditatis/& siccitatis, & sudor quia salsus & ama-
rus,resoluunt apostemata mamillarum/uel lumborum,& tol-
lunt eorum inflammationem. Si tamen istud esset uerum in-
telligeretur,nisi apostemata fuissent multum sicca & dura: quia
debent prius remolliri oleo uiolato / uel aleãne,quæ etiam cu-
rant lac coagulatum in mamilla. De sudore uero hominis sa-
ni patebit in tertio libro.
Multa humida fiunt uenenosa successu temporis,patet de semi
ne trahente moram in uasis/uel in porositatibus membrorum,
in quibus natura conseruat illud pro noua generatione. Potest
enim interea alterari & corrumpi in prauam qualitatem. Nam
& spiritus qui generantur ex sanguine leprosi, sunt siluestres/&
turbidi: & quando sanguis est paucus/obscurus/& subtilis,dis
ponit homines ita ad iram, ut credantur esse insani. Nec istæ
permutationes, ut multi putant, possunt facile curari oleribus
frigidis: quoniam alterantia sola non euacuant materiam pu-
trefactam. Quare ab aliquibus curantur aqua mellis / &
modico terræ sigillatæ/addito pauco aceto.& pro antidoto dãt
.ʒ. unam calamenti sicci cum aqua colata cineris ligni ficus.
Suboriuntur etiam nocumenta ex uaporibus & fumis,qui in-
terdum exeunt ex locis subterraneis,quæ steterunt diu reclusa,
qñ postea tempore terremotus/uel alterius nouæ aperturæ seu
ruinæ ingrediuntur per nares animaliũ,interimunt. Nam &
quidam temporibus nostris uolens uertere argentum uiuum in
uerum,cum per aliquas septimanas tenuisset uas ad ignem cir-
cumquaq; coopertum, quando postea incaute aperuit illud:
quia fumus,qui tũc exiuit,erat acutissimus, ingressus nares illius
statim decessit sine loquela. Istæ tamen & similes infectiones,
si darent tempus, debet in principio epitimari cor/& confortari
cerebrum cum notatis in cura epidimiæ.

Cap. iii. de cura carnium/& piscium putrefactorum.

CVm omnis sermo in ista inquisitione tantã habeat efficaciam, quantã ipsa peritia distinguendi/& applicandi remedia ad particulares egritudines, quæ multũ quin potius totum depẽdet ex prudẽtia medici: in proposito tñ nõnulla narrantur a scribentibus, quibus dicunt homines posse uenenari, quæ non sunt necessaria, nec forte uera: Nos tñ ne uideamur negligere dicta antiquorum, retulimus causas/signa/& curas illorum. Et primo de carnibus assatis & statim reclusis in uase taliter cooperto ut uapor seu fumus earum prohibeatur exire. iste cum sit adustus & subtilis ꝓhibita trãspiratione inficit illas carnes, quæ ꝗprimũ ĩgrediunt stomachũ comedẽtis causãt angustiã/& fastidiũ. Et dato ꝙ humores grossi ꝑ naturã tẽdãt deorsũ: & subtiles possint expelli uomitu: si tñ cõtingat ꝙ leues/& calidi petant cerebrũ, faciũt accidẽtia similia uenenosis. Cura istorũ est ut post uomitũ detis uinũ boni odoris cũ succo citoniorũ/& zuccarũ cũ xilo aloe & mastice/& alia quæ inducũt sõnũ, q: iuuat digestionem. Pisces similiter assati & positi in loco humido & frigido, a quo fumi/& uapores illorum repercussi fuerunt retenti in eis die una uel plus, comesti mouẽt in stomacho singultũ causatũ ex materia uiscosa/& grossa ipsorũ. Indigestio uero facit uẽtũ inflantem uentrẽ. Et si contingat ut uapores humorũ efferantur ad pectus, impediũt anhelitũ, si ad caput/cõmittunt catarrũ: & qñ subtilitate & labore uerterent in colerã, si pellatur ad oculos, facit eos citrinos. Sed sane & si forte ꝑdicta possent accidere qñ diu stetissent coopta in uase æreo, qm̃ habet naturã ualde ustiuã, qđ ostẽdit uinũ qñ stat per diẽ & noctẽ in eo, quia multũ nocet: & ꝓpterea tutius sit nõ coopire, nec dimittere pisces coctos in locis prædictis: ne ꝓhibeat exhalatio uaporis, neue humiditate putrescãt. Ego tñ diebus meis uidi multos comedentes illos infrigidatos, & nullũ senserũt discrimen, nisi aliquando febrem solũ ex illis de stagnis/& lacunis: quia cõstant ex humido multum obnoxio putredini. Isti etiam conditi sale/pipere/& aceto nõ nocent. Vtcunq; tamen comedentes debent curari quando

post uomitum bibunt frequenter uinum odoriferum: & inquã tum substantia piscium est grossa, confert mirrha, & ut putre facta & calida succus citoniorum. Et quidam in principio dant terram sigillatam: quia quando uiscosa/grossa/& putrefacta nõ educuntur uomitu uel secessu, faciunt colicam, uel subet.

Cap. iiii. de melle/nucibus/& auellanis corruptis.

Dicitur ꝙ trahens anhelitu fumum/seu uaporem mellis corrupti cogitur sternutare. cum enim sit calidum/& siccum in secundo, addita ei caliditate putredinis fit adeo acutum ut petens uelamina cerebri non solum moueat sternutamenta, sed etiam distemperet naturam spirituum. cumq; anhelare sit passio pu monis, potest etiam inficere illum/& cor. Et quãdo ex labore dissolnerent humiditates, succederet sudor. Comestũ uero quando partes subtiles pelluntur ad uasa urinæ: quia acu tum/& calidũ faciũt ardorem, & aliquando ulcerãt. pars uero illius terrea si descẽdat ad intestina, mouet fluxum. ut enim mel in propria natura habet multas proprietates, pariter per corru ptionem acquirit prauas & oppositas naturæ suæ.
Curantur autem cum sy. de nenufare/& aqua buglossæ/agarico/& confortantibus cerebrum: & ad renes confert cassia.
De nucibus etiam & auellanis corruptis dicitur ꝙ inferunt angustiam, quæ interdum augetur usq; ad syncopim. Istæ tamẽ solent expelli uomitu. Esto etiam ꝙ possint inferre dolorem in stomacho, & forsan febrem, nõ tñ est uerisimile ꝙ faciant syn copim. Et ego uidi comedentes multas sine tot laboribus. Esset etiam insensatus qui comederet corruptas: quia mutant saporem/& odorem. Aliquando tñ inducunt dolorem capitis etiam in illum, qui comederet recentes: quia continent quandã humiditatẽ indigestam. Utriũq; tñ antidotũ dicitur esse diaci minum/uel uinum purum. Quæq; etiam putrefacta post uomitum curantur cum rob. pomorũ/uel sy. de ribes. Arabes tamen magis curiosi dicũt ꝙ quando accidit istis eructuatio habens odorem lini putrefacti, est signum mortis.

Tract. vi. de partibus animalium venenosis.

Cap. i. de felle Leopardi/Vipere/piscis Canis,& cura.

Siue enim illud animal nascatur ex leone & panthera/siue ex pardo & leena,est tamen calidissimum,quod suadent maculæ nigræ/& uelocitas motus illius: & eius fel suo calore urit humores,& multiplicat coleram: quæ quãdo diffunditur per corpus,cõmittit ictericiam,& in stomacho cogit ebullire/& uertere humores in uiriditatem interficientem infra sex horas: quia hærendo musculis illius facit spasmum. dicitur etiam ꝙ patiens percipit aliquando saporem aloes,quod accidit quando fel distenditur super meri, quæ est uia,qua cibus ex ore transit ad stomachum: cum enim illud fel sit amarum, reputatur simile aloe: & quoniam ualde acutum: ideo Scythæ pugnando ungunt sagittas ex illo,ut celerius interficiant. Idem forte faceret gladius unctus succo napelli:

Et pro cura quando datur tempus,capiãtur terræ sigillatæ/baccarum lauri añ. pars una/seminis rutæ/mirrhæ añ. pars media coaguli gazelli partes quattuor conficiantur melle,& sumatur de ea quantitas nucis. Mihi tamen uidetur ꝙ sint potius danda confortantia frigida,& ponendi in balneo aquæ odoriferæ, & curetur ut napellus.

Qui autem sumpsit de felle uiperæ,debet sæpe euomere cum butiro/& aqua ordei: & pro medicina sumere mitridatũ: & loco cibi succum carnis pullæ,& bibere bonum uinum limphatum: reliqua quære inferius in caplo morsus draconis.

Sumens uero de felle piscis uocati canis: & si uix possit curari, nec forte reperiri: debet tamen post uomitum medicari cum aqua/oleo rosato/& butiro:

Cap. ii . de sanguine tauri / mulieris menstruatæ cantaridibus / & curis.

SAnguis recēs tauri adeo cōstringitur in stomacho, ut nullo ingenio possit educi uomitu . facit autē nauseam, & sua grauitate / & caliditate infert dolorem & angustiam : & quando cōprimit diaphragma difficultat anhelitum :
Curatur autem coagulo leporis, quia est acutius cæteris : & ratione grossitiei confert aqua cum aceto / & sale : quia subtiliat / & præparat descensum .
Sanguis uero menstruus, quem interdum exhibent meretrices cum aliis cibis facit apparere sumentem stolidum . Curetur tñ cura leprosi : & recreetur gaudiis . & in potu sumat .3. unā margaritarum tritarum cum aqua melissæ . & quidam temerarii putant ꝙ semen hominis sit antidotum .
Cantarides uero calidæ inflāmant os / & membra per quæ trāseūt usq; ad pecten . & quia cōmunicat anchis, & istæ genibus ideo his omnibus inferunt dolorem . Cūq; credantur esse natura diureticæ : quando petunt uasa urinæ, sæpe ulcerant præsertim uesicam , quod est periculosum, tum quia eius tunicæ sunt subtiles, tum quia maiorem moram trahunt in ea, & tunc exeūt aliquæ guttæ sanguinis : & debent curari ut alia ulcera ipsius .
Et quando humores infecti accederent ad uirgam, faciunt apostema / & ad intestina fluxum ulcerosum / & ad præcordia syncopim . Et quando patientes eriguntur , longe magis uexantur , quia situs præbet eis maiorem additum ad illa loca .
Veteres autē utebantur istis solum in unguentis . Hodie uero abscindunt eis pedes / & alas , & residuum dant in potionibus : & tamen illa duo reputantur antidotum residui corporis . Illæ autem quæ nascuntur in spicis frumenti, sunt minus suspectæ : quæ tamen sicut & aliæ debent suffocari fumo aceti . Et dato ꝙ terra sigillata credatur esse istarum antidotum : uidi tamen Florentiæ ubi erant in usu ꝙ portulaca / & oleum amigdalarū dulciū multū contulerunt . Dicitur postremo ꝙ sumentes illas sentiunt odorem picis naualis iste causaf ex exustione humoꝝ.

Cap. iii. de cerebro Cati cauda cerui & cura.

DIcunt ꝙ comedens de cerebro masculi fit ueluti amens / cũ enim sit ualde siccum saltem respectiue/quãdo euaporat ad caput obstruit meatus cerebri / & quando impedit trãsitum spirituum animalium ad uentriculum posteriorẽ : quia tunc prohibetur memorari : ideo reputatur sine mente.

Curatur autem dando bis in mense. 3. unam terre sigillate cum aqua Maiorane& cum cibis comedat aromatica ut recreentur spiritus & bibat uinum clarum/& cum eo aliquando sumat mediã 3. diamusci dulcis & forte sufficit bonum regimen.

Cauda uero Cerui est breuis/quia natura transmisit illic humorẽ adustum ne inficeretur reliquum corpus:nec incõuenit ꝙ alie partes corporis possint se compati cum illa/quia sunt ueluti cõnatura ha. Dicunt igitur ꝙ comedentes de ea sentiunt tristitiam & merorẽ/& quando calor & spiritus mortificantur caduntin Sincopim Cura est butirum/& anetũ/& comedant sepe de confectione facta ex Auellanis & festicis cum zeuecharo. Et pro Antidoto sumat oculum illius/uel alterius Cerui.

Tract. vii. de plantis et partibus ipsarũ reputatis uenenosis.

Cap. i. de Scamonea Squilla agresti Mezereon & curis.

SCamonea reputatur uenenosa & non est : Nam licet sumpta ultra dosim faciat febrẽ in tensan illud est ratione caliditatis/ quarti gradus ꝙ uertit calorẽ naturalẽ I igneũ/et qñ eius calor inꝑmit mẽbris solidis attenuat & resoluit ea/& facit sitim inextinguibilẽ. Et quando descendit ad intestina mouet fluxũ cui nisi mox succurratur cum aqua ordei & adipe Renum Capre per inferius & cum iuleb rosato & aqua plãtaginis ꝑ supenus / infra tres dies

egeritur sanguis. Aqua tamen calida Citonia & Mirabolani sumpta cito expellunt illam.
Squilla agrestis & si forte non transcendat tertium gradum caliditatis/quia tamen non est suffocata in subiecto: sed adunata in superficie/ideo ulcerat loca per que transit. Aduersatur tamen uenenis/quia cum sua acutie diuidit illa/prohibet etiam ne hereant tunicis. Curatur autē qui sumit de ea quantitatem notabilem cum oleo aceto & uino/uel potius prouocato uomitu cum aqua calida & oleo dulci/& postea sumat uitellū oui elixatum in aceto & de semine portulace.
Mezereon uero seu laureola & Cocognidium eius species habēt lac adeo calidum & acutum/ut interdum soluat continuitatē membrorum. Et quia sepe cor & spiritus compatiuntur: ideo succedit sincopis. Et quando ex supercalefactionē multiplicatur colera si accedit ad cerebrum tingit oculos/ & si tunc anhelitus perciperetur frigidus significat resolutionem caloris naturalis & phrenesis superueniens mortē. Debet tamen curari cura calidorum & pro antidoto mezereon dari origanū assatum. Cocognidii uero sunt amigdale amare.

Cap. ii. de Staphiagria Euforbio & Cura:

ILla calida & sicca in tertio / & si expellat & resoluat humores calidos & subtiles/aliter non sanaret morpheā/quia tamē sepe defert secū illos ad renes: ideo facit ardorem urine. & quando sunt magis acuti, ulcerant uessicam/& prohibent exitum illius. Et q̃uis uocetur pediculatia/quia interficit pediculos. Non tamē illum uulturis: qui est adeo calidus & siccus/ ut morsus eius prope aurem tollat auditum/quia exiccat tēperiem & resoluit spiritus in eius organo. Et Nocumenta istius morsus tollūtur cum aqua ordei portulace semperuiue & lacte Capre nouiter emulso: Incēdium uero loci tollitur aqua Solatri/& elixatura tamarisci.
Accidētia uero inducta a saphiagria curātur aqua pura & labore & quando non sufficerent/ut cetera calida.
Euforbium caliditate et siccitate creditur excedere omnia fere gn̄a

gūmorum: ideo sumptum facit magnā angustiam & dolorem: que quando cōmunicantur toti corpori perducit ad mortem. Interdum tamen humores subtiles expelluntur uomitu/grossi uero et graues secessu.

Solet autem Curari aqua butiro crudo et iuleb.rosato/ac etiā succo granatorū. Et epar debet epitimari frigidis et emplastrari sandalis/similiter cor cum illis que confortant et extingunt inflāmationem. Et quidam putant ꝙ coagulum eduli sit uerum antidotum/et aliqui dant residentiam croci cum oleo Amigdalarū Sisamino/uel rosato. Licet enim Crocus sit calidus/roborat tamē Epar, et stomacū/et sumptus cum uino letificat/et facit risum. Signum uero ꝙ sit solutiuus patet/quia iuuat exitum fetus ex utero.

Cap. iii. de Ruta agresti/Titimallo/et Curis.

Illa calida et sicca in quarto alterat et inficit humores / quorum uapores leues eleuati ad Cerebrum pars extensa ad oculos cogit eos eminere/in faciem uero inducit maculas rubeas/qa sanguis inflāmatur. Et quando cum sua caliditate exiccat lacertos pectoris/aut diaphragma impedit anhelare. Curātur autem nocumenta istius sicut cetera multum calida. Domestica uero opponitur uenenis calidis et frigidis/et solet plantari in ortis/quia botraces sepe latent sub radicibus plantarum et illas corrodūt/et cū saluia inficiunt herbas. Et quoniā ualde diligunt et delectātur sub umbra saluie: ideo debet plantari iuxta eam/iste tamen sicut & stelliones fugiunt loca in quibus reperitur Coloquintida / uel Crocus. Et melior ruta est que nutritur secus arborem ficus/qa iuuatur eius humiditate.

Titimalus ualde acutus facit dolorem uentris/& quando natura pellit humores calefactos ab eo ad intestina mouet fluxum/leues uero & indigesti uomitum / inuiscati autē in tunicis stomachi cōmittunt singultum. Et quāuis ista herba reputetur in caliditate similis mezereon non est sic / patet quia iste facit accidentia longe deteriora. Ambo tamē curantur Cura calidorū & uenter debet liniri cū Mirabolanis uiolis prunis & polipodio: Cassia Aga

rico/ & similibus cuius Antidotum sunt quattuor grana Mumie cum decoctione fructuum Tribulorum aquaticorum/ quia extin gunt inflãmationes.
De seminibus uero tribulorũ terrenorũ dicunt ꝙ siquis sumat.3. unã cũ uino curaẽ ab oĩ ueneno & tuetur a morsibus ueneno sis presertim Thiri & frangunt lapidem renum / dicitur tamen ꝙ in prouincia Tracie herba illorum est cibus animalium & semina hominum.
Mumia calida in tertio/& sicca in primo ẜm multos reperitur in sepulchris Babilonie in quibus corpa cõdiuntur balsamo mirra et Aloe:unde constat ex gũma que exit ex illis corporibus. Et qñ de ea sũmitur pondus unius kyrat cum uino puro medetur pũctu ris Scorpionis & cum butiro sanat ulcera &c.

Tract. viii. de plantis manifeste venenosis.

Cap. i. de Napello & eius Cura.

Ista herba est calida & sicca in quarto & ratione stipticitatis ha bet radicem contextam admodum rethis. Et siue sit una ex speciebus Aconiti/siue non/siue etiam/ ut dicunt linita deleat Al baras & conferat Lepre. Est tamẽ adeo perniciosa/ut eius succus rumpat uasa in quibus reponitur & ꝗprimum ingreditur os in flammat labia et linguam. Et quando uapores humorũ quos inficit petũt caput fugant spiritus animales/qui positi in motu cau sant uertiginem/qua uidetur patienti omnia ante conspectũ mo ueri in circulum/& quando aliqua pars/seu humor motus ab ea obstrueret poros/uel meatus uentriculorum cerebri causaret epi lensiam qua perditur sensus & motus/& quia tunc spiritus sensi biles & motiui prohibentur expandi. Cumq; ex perturbatione partim resoluãtur partim prohibeantur subministrare uiribus ani me & cordi/inde succedunt Sincopes & defectus/& cum accidẽ tia continuantur mors.

Et quãuis isti sint curandi / ut cetera ualde calida. Arabes tamen dant unam .ʒ. cõfectionis diamusci cum Galbano & Thure / & alii Tyriacã magnã/quia tñ est multũ calida: ideo alii dant uinũ & mel. Radices uero Capparis reputantur antidotum. Et alii iterato uomitu cum aqua simplici butiro & terra sigillata dant postea octo grana Smaragdi triti cum uino / puto tamen ꝙ multũ conferat cõtinue epitimare cor cũ spiciebus frigidis in principio & in processu cum temperatis & in cibis ponere cordialia. Et ꝙ dicitur ꝙ animal paruum reperitur in eius radice sit antidotũ/non puto uerũ/nec hactenus fuit expertum.
Illi autem qui euadunt sepe cadunt in Thysim & maciem / quia impeditur nutritio/& quãdo cõtingat ꝙ aliqua portio illius descẽdat ad uentrem terminatur uita fluxu/uel tenasmone.

Cap. ii. de Anacardo/Oleandro/& Curis.

ANacardus similiter habet succum calidum & siccũ in quarto/est enim adeo acutus/ut corrũpat carnẽ uipere. Et quoniam urit & putrefacit humores: ideo causat febrem. Et quando fumi istorum petunt uentriculos/ cerebri spiritus animales inficiuntur illa praua qualitate: et adeo perturbantur ut extensi ad memoriam patiens efficitur amens. Et quando caliditas cõmunicatur intestinis exiccãtur feces in eis. Et sumens de eo ultra .ʒ. moritur breui tẽpore Antidotum istius dicitur esse lac Camele & mirabolani & ẜm alios grana pini torrefacta. Et quando psilium infunditur in aqua/donec egrediatur mucilago due .ʒ. istius cum zuccaro albo & iuleb. creduntur liberare/tutius tamen est infundere semina q̃ corticem propter periculum medulle. Nec obstat ꝙ Anacardus ingrediatur confectionẽ conferentẽ ad memoriam: quia restringitur eius uenenum ab oleo nucum / & aliis quibus miscetur/ sumitur etiam in dosi adeo parua/ut non possit nisi resoluere humiditatẽ extraneã/que prius obstruebat meatus illius.
Oleander / seu potius eius flores & fructus calidi in tertio & sicci in secundo/similiter exurunt & faciunt angustiam/nec mirum ꝙ aliquod minus calidum/aliquando citius & manifestius calefaciat

quando subiectum in quo est / habet illam minus oppressam. Vapor igitur/seu fumus istius eleuatus pturbat uires et spiritus in cerebro : in stomacho uero impediens digestionem multiplicat uẽtum tumefacientẽ corpus & aucto tumore moritur patiens / qa calor naturalis prohibetur deferri per membra. Et tam siluestris q̃ quo nascitur in domibus desertis interficit homines/& uulpes/& uermes terrenos/& inficit aquas. Que uero nascitur in ripis fluuiorum non est adeo pernitiosa. Curatur autem cura calidorũ/& eius antidotũ sunt due. 3. granorum Iuniperi cũ uino.

Cap. iii. de Castoreo/Elleboro/et Curis.

CAstoreum excessiue calidum / et si forte nõ sit uenenosum : quia succurrit stomaco disperato et debili causa frigiditatis : ualde tamen perturbat/et quãdo corrũpitur augetur caliditas/et in principio alterat humores/ quorũ fumi delati ad pectus acuitate soluunt continuum.

Curantur autem nocumẽta istius lacte Asine quod est subtilius : ceteris / nam ex illo aliorum animaliũ fit caseus/et non ex isto qđ datur ethicis/ut penetret mẽbra solida. Et quidam permiscẽt cũ eo sy.acetositatis citri. Et quando instaret necessitas potest dari opium correctũ usq; ad duas. 3. quod uocant filomum/& solet exhiberi infirmis qui non possunt dormire : de urina uero Asini siluestris : dicitur q; frangit lapidem uesice/& si non reperiatur in regionibus nostris.

Elleborus albus reputatur pernitiosior nigro/facit enim tremorẽ cordis & accidentia timorosiora / quia calidus & siccus in tertio. Nec obstat color albus/ nam licet caliditas ab initio denigret continuata tamẽ actione dealbat. Quãdo aũt de eo capiť una uncia cum duabus litargirii si tritentur subtilissime & conficiantur aceto si postea cum oleo cõmuni/uel nucum ponãtur in patella agitentur & coquãtur/uncti ex hiis in balneo curantur a scabie. Sumptum autem ualde perturbat uires anime/ & calorem naturalem que sepe profundantur & membra extrinseca remanẽt frigida / & quando heret alicui membro sensibili causat spasmum quia con

trahit neruos

trahit neruos/uel musculos: & cũ tẽdit deorsum, mouet fluxũ mortalem. Flores uero nenufaris reputantur antidotum: & ſm Theophrastum pumex aspersa aceto extinguit feruorem & trahit/& imbibit &c. sed quia non est expertum, debet aliter curari, ut patebit. Niger est minus pernitiosus: cuius radices seu cortices incisi in frusta reseruãtur in umbra cũ dauco/& petrosillo/& aliis notis. corrodit enim carnẽ mortuã, qm̃ habet caliditatẽ magis in prõptu: cõstat ex eius calore nigro/& sapore acuto mordente gustũ. Colligentes tñ istũ/uel albũ, comedũt allnũ/& bibunt uinũ, ut tueant̃ a quodã fumo, qui exalat ab eo qñ frangit̃. sumptus tñ urit linguã/& guttur/& loca per quæ transit: & terreitate potius soluit per inferius. Vapores uero humorum qui sunt perturbati ab eo, qñ uertũtur in uentũ, cogũt eructuare: & qñ extẽdunt̃ ad pulmonẽ, coartãt anhelitũ: & qñ accidentia augentur, causant tremorem cordis: & sumẽs de eo .3. duas moritur suffocatus. Curantur autem ambæ species butiro/melle/lacte/& brodiis unctuosis/ac etiã absinthio/& uino: & quando succederet fluxus, debet poni in aqua frigida, & dari ei rob. fructuũ acetosorũ. Nec ueteres dabãt istud nisi robustis, & de mense Martii/uel Septẽbris: & antea saltẽ per tres dies faciebant eos uacare gaudiis/& cõfortari bonis cibis, & moneri ꝙ retardat senectutẽ. Ego tñ uidi laborantẽ quartana, qui sumpsit de eo unã .3. cũ dimidio, & mortuus est. fuerunt tñ culpati medici, quia dederũt ipsum sine alio solutiuo. solus .n. nõ actuat̃ a naturali calore. Nec solet in istis regionibus dari de eo nisi duo .ʒ. plantatus uero secus uites faciunt uinum solutiuum: quia praua qualitas remittitur a natura loci/& plãtæ.

Tract. ix. de quibusdam frigidis.

Cap. i. de fungis & eorum cura.

INcipiemus ab istis, quia sunt magis in usu: oẽs tñ sunt frigidi in fine tertii/& humidi in primo. experiẽtia.n. ostẽdit ꝙ ista est maior: qa putrefactio nõ fit sine humiditate: ꝑdominat̃ tñ in eis uapor terreus/& grossus. & esibiles debẽt esse solidi/&

albi/& aliq̄n rubei/uel fusci, ut uocati porcini, dūmō colligant̄ ex terra bona. Mali uero habēt colorē liuidū opacū/uel nigrū/& substantiā laxā: & sæpe nascunt̄ iuxta sterquilinia: & uenenosi ꝓpe cauernas seu foramina aīaliū uenenosoꝝ/aut arboꝝ habētiū prauas qualitates, & ꝓpe oliuā, reputātur mali, cum .n. habeat attractiuā fortē, sugit circūquaq; quequid pōt cedere loco nutrimēti: corrupta uero uel apta inficere, expellit, ex q̄bus postea illi gn̄ant̄. Tubera similiter uocata tartoclea, quæ sunt ueluti radices absq; stipite distinguunt̄ a prædictis colore/figura/& modo substātiæ: nec sunt adeo frigida/& humida: & meliora habent medullā solidā & albā: & nascunt̄ in locis solitis ꝓducere incolumia, & p̄cipue arenosis. Et istorū sola quantitas solet nocere: quæ uero habēt medullā tendentē ad opacitatē, sunt humidiora. Cupiens autem comedere fungos, debet eos sæpe lauare aqua calida, & coquere cum piris incisis oleo/sale/& alliis: & pro securitate intingere in decoctiōe illorū bucellā panis, quæ data cani si conturbetur, sunt uitandi, al's comedendi cum modico pipere. Mali aūt ratione partis grossæ/& terreæ faciunt uentū in stomacho/& in intestinis tumorē, & inepte obstruendo prohibēt transitum coleræ ad chistim fellis: & qn̄ uapor eorū impartitur pectori coartando, impedit anhelitum. Sudor aūt succedit copia illorū, qui cū petunt cerebrū, qn̄ extenduntur ad oculos, faciūt eos tenebrosos, qđ est signū mortis, qa ꝓhibēt expāsionē spūū. Curantur aūt post uomitū cū succo mentastri/& rafani/seu corticibus radicis istius/aut uino antiquo, addito ei pauco diacimino uel loco istius parū de semine synapis, qđ creditur efficax: & in terea ꝓhibeatur a sōno plusq̄ deceat: p̄dicta tn̄ discrimina aliq̄n nō manifestant̄ nisi post quartūdecimū uel uigesimū diē: quia natura illorum grossa & terrea mouet̄ tarde, & resistētia nō est æqualis in omnibus.

Cap. ii. de oppio/& cura.

Istud est succus seu gumma. & quamuis dicant q̄ sit frigidum/& siccum in quarto, non tamen creditur q̄ habeat tantam siccitatem. constat enim q̄ colligitur de mane dum Ros est super plantas, tunc enim fiunt scissuræ cum cultello sub

tiles & superficiales, ne cortex transfigatur, & succum seu gummam exeuntem reponunt in uase mundo in forma trociscorum quam reseruant pro oppio. Et alii exprimunt folia / & capita illius, & expressum seruant pro eodem. ista uero non arguunt tantam siccitatem. Et esto ꝙ ratione frigiditatis stupefaciat / & congelet sanguinem / & humores, frequenter tamen facit magnum somnum: qui nisi ab humiditate obstruente sensum cōmunem, accidere potest: patet in pueris. Si dicas ꝙ patiens aliquando uidetur immobilis: & si istud possit causari a frigiditate congelante: potest tamen esse in causa humiditas: quia etiā ista quādo est multa, prohibet expāsionem caloris: nā & subet non committitur sine humiditate. Si deniq; non esset humidū, non euaporaret: & tñ constat ꝙ eius uapores inuiscant musculis gutturis, & prohibent sermonē. non dico ꝙ frigiditas non praeualear, quia oculi profundantur, quando ligamenta ipsoꝝ contrahuntur ab ea: & qñ ipsa restringit spiritus in corde, interficit. Ista tñ discrimina nō succedūt semper: cū enim sit ponderosum, non est aptū ascendere: signum est, quia qui sumpsit illud, sentit frigus in pedibus, qui longius distant a corde: & in isto quando spiritus sunt obsessi, non succurrūt digestioni.. & qui sumit de eo quartā partē unciae, nerui eius coartātur, succedit spasmus: & citius quando sumitur cum pauco uino, quia praebet aditum. Curantur autem post uomitum artemisia sumpta cum uino: & ꝓfunditas somni clisteriis acutis: & pro antidoto datur castoreū uel aureū unū assae faetidae cum modico tiriacae: de qua etiam dicitur ꝙ mixta oleo sanat ulcera sagittae uenenatae. faetor uero utriusq; speciei assae causat a quodam uapore diffuso in diuersis partibus suae substantiae, & forte super totam: quia quanto magis pistatur plus sentitur. Et alii putant ꝙ diptamus sumptus cum rob. citoniorum curet oppium.

Cap. iii. de mandragora, & cura.

Ista creditᷓ cōtinere frigiditatē tertii gradus: & forte maiorem & unitam aliquali humiditati. nam elixata cū ebore per sex

horas remollit eũ: nascit etiã in locis umbrosis. ratione tñ suæ frigiditatis cõgelat uapores in cerebro: & humiditatis facit sõnũ grauem: quia obstruit partem anteriorem, in qua locatur sensus cõmunis. Illa tñ species, quæ uocat marbus, nõ reputatur adeo pernitiosa & correcta sm artẽ dicitur curare nocumẽtũ solatri. posset forte uerificari de illa specie, quæ est domestica, & habet folia similia ozimi, quæ est comestibilis: de alia uero non est cre dibile. Vtcunq tamen mandragora facit subet & aliquando li targiam, & ultra .3. interficit. Quando uero eius radix conte ritur & miscetur oleo/& melli dicitur conferre morsibus uene nosis, & sedare dolores podagricos. Et chirurgici dicunt esse ex pertos q etiam eius radices sunt humidæ: nam quando uolũt incidere aliquod membrum sine spasmo, capiunt tres magnas quas ponunt in amphora uini: & postquam steterint in eo dãt de illis uel altera illarũ quãtitatem trium anulusat hoc est unius scrupuli cum dimidio, & non ultra istam quantitatem: quia fa ceret apoplexiam. dicunt etiam q uinum in quo steterunt, suc currit instantiis uigiliarum. Rubor qui aliquando apparet in oculis & facie sumentis causatur ex motu sanguinis refugiẽtis ad membra extrinseca. & ueteres ponebant istos in aqua frigida ad reuniendũ illum cum spiritibus/& naturali calore. Curant autem quando post uomitum datur eis butirum/& mel/seu po tius uinum, in quo sit dissolutum castoreum: dummodo illud non sit adulteratum cum oppoponaco: quod cognoscitur quia tunc color tendit ad nigredinem. Dicitur deniq q ra dix mandragoræ procurat amorẽ, quod forte accidit, quia mas cula habet similitudinem formæ humanæ.

Cap. iiii. de rana uiridi/& cura:

Venter deglutientis istam tumet, & oculi obscurantur: sed non facit ardorem/nec fluxum/nec uomitum: quia fri giditas potius immobilitat. & cum dicunt q cadunt dentes, posset accidere quando ligamenta ipsorum putrescerent: quod fieri non posset: nisi tempore longo: & forsin prius in

terficeret. nec, ut aiunt, sumens statim faetet: quia humores non putrescunt adeo cito. nec inuenio quae sit illa rana, quae cõmittit tot discrimina. nã quae degunt in aquis comeduntur fere ab omnibus. Et tamen dicunt ꝙ sumens sanguinem degentiũ in paludibus, emittit semen usqꝫ ad mortem. Est etiam compertum ꝙ istae coctae cum oleo & sale, sunt remedium contra uermes uenenosos/& lepram. & earum elixatura cõfert dolori dentium. & ſm aliquos iecur illarum est antidotum omnibus uenenis. Nec est uerum ꝙ aliquae uiuant & uociferent in corporibus nostris: quoniam rumor siquis audiretur, accideret potius ex grossa uentositate. uermes enim in nobis non uiuerent, si intrarent aliunde. sed quoniam aliquae degunt in uepribus uel rubis, & aliquando in arundinibus/& fruticibus, possent forte praedicta uerificari de aliqua istarum, uel de illis quae cadunt tẽpore pluuiae. Vtcunqꝫ tamen sanguis testudinis marinae sumptus cum uino/& coagulo leporis/addito cimino medetur illis qui biberunt ranulas uenenosas. Coagula enim ratione caliditatis superinductae conueniunt omnibus fere uenenis frigidis.

Cap. v. de iusquiamo/& cura.

DVae species istius sunt frigidae/& siccae in fine tertii. Prima habet semen nigrum cum cortice spinoso. alia album/& florem mellinum: & utraqꝫ est perniciosa. stupefaciunt enim membra illius, qui sumit de aliqua istarum, & incurrit amentiã quando uapor eius extenderetur ad memoriam. non sic tertia species, quae est rubea/& mollis/& habet partes plenas humiditate: enim qua facit aliquãdo somnum: & contusa cum foliis defendit a morsu aspidis &c. Accidentia autem illarum duarum sunt epilepsia causata quãdo uapores earum frigidi spissantur in cerebro: quia tunc obstruuntur meatus/& uiae per quas transeunt spiritus: & quando isti/& uires sensitiuae impediuntur/uel molestantur, succedit frenesis, non autem uertigo: quoniam frigiditas/& siccitas impediunt motum. Cum uero trahit morã in ore, stupefacit neruos linguae: facies/& oculi interdum fiunt

rubei, quando sanguis refugit uapores infectos: propulsi uero ad cutem, q̃n non possunt expelli sudore, faciunt in ea pruritũ/uel scabiem. Et ista solet curari fumo tertiæ speciei, præsertim in manibus & brachiis, dummodo prius steterint in aqua decoctionis maluæ. Nocumenta uero omnium specierum curantur uomitu cum aqua mellis/butiro/& sale. Et quidam dant eis lac bubulæ/uel asinæ. Dicitur tñ ꝙ oleum de lateribus medet omnibus uenenis frigidis. confert etiam tiriaca cum uino/& reliqua dicta in cura frigidorum.

Cap. vi. de Psilio/Coriandro, & curis.

PSilium frigidum in secũdo/uel tertio/reputatur etiã siccũ, ab aliis uero téperatum in passiuis: eius tamen medulla dicitur esse calida & sicca in quarto. non sic cortex: nam quando conquassatur cum aqua fontis, & sumitur cum sy. uiolato, soluit coleram, & linit pectus. Veteres tñ deuitabãt ipsum ꝓpter timoré medullæ, quæ urit & ulcerat. Sumens uero ultra dosim de foliis/succo/uel semine illius, posset mori, quando obstruerentur meatus: quia tunc prohiberetur spiritibus/& calori naturali accessus ad membra nutribilia, & interdum ad extrinseca, patet, quando remanent stupida. Semina uero coruʒ & si sint parua, tamen in infusione aquæ sedant sitim, & soluunt uentrem: & quando sunt assata restringunt eũ. Et licet idem fere faciat semen marubii/lini portulacæ/&c. duæ tñ .ʒ. de illo infusæ in aqua, donec egrediatur mucilago, sumptæ cum iuleb curant adustiones/& inflammationes. aliquando tamen coarctant neruos. Debent autem curari melle/& aqua aneti. & quando succederent sincopis/& tremor cordis, succurratur cum ambra/& electuario de gemmis/uel diamusco.

Coriandrum est frigidum in fine primi/& siccum in secundo. Et alii putant calidum, tum propter eius substantiam subtilem cito resolubilem, tum quia in sapore percipitur amaritudo, quæ a calore ut plurimum causatur. quia tamen sumptum cum succo plantaginis restringit fluxum sanguinis, ideo creditur siccuʒ.

Nam quando fœmina bibit unũ granũ feminis eius, differunt eius menstrua uno die, & tot diebus quot sumpserit grana: quæ si essent uera, nisi a siccitate & frigiditate accidere possent. Dat autem epilenticis, ut prohibeat ascensum uaporum ad caput: & emplastratũ cum melle prohibet erectionem uirgæ: non ut aiũt eo ꝙ resoluat semen: quia mel non est tantæ caliditatis, sed quia repellit spiritus subseruientes generationi. ꝙ uero coriandrũ sit in se frigidũ/& siccum: patet: quia eius aqua occidit uermes extinguendo ipsorum calorem. & propter istas uarietates aliqui putant ꝙ facit unum per se, & aliud per accidens, uel forte quia habet partes in quibus sunt distinctæ uirtutes. Sumens autẽ de eo quando est recens mediã unciam, moritur: quia frigiditas non est in eo oppressa: & minor quantitas facit stuporẽ, uel subet. color uero faciei est aliquãdo citrinus quãdo opilatur kistis fellis: quia tunc colera prohibetur transire ad ipsum. Et quãdo calor/& spiritus non possunt deferri p corpus, est signũ mortis. Curatur autem uomitu ex aqua mellis/uel decoctionis aneti, & debet nutriri brodio pingui gallinæ/& ouis sorbilibus cũ sale & modico piperis, & dari in potu uinũ purũ & aliquid uinceroxici.

Cap. vii. de nuce metel/cicuta/solatro, & curis.

DE ista nuce dicitur ꝙ sumens unum kirat cum uino inebriat, & duo interficiũt opilando: quia est frigida in quarto: non dico ꝙ aliæ species nucum sint frigidæ, patet de auellana & de indica: ista est calida in secundo/& humida in primo. Et licet credant ꝙ eius oleum possit conferre neruis, & lenire pulmonem: experientia tamen nocet colericis. Et ne accidat equiuocatio, nux uomica est fructus secundæ speciei titimalli: & nux tamarisci est fructus huius arboris. Succurritur autem sumẽti de nuce metel cum butiro/& uino calido/sulphure/& ouo sorbili/& aliis dictis in cura frigidorum.

Cicuta est frigida in quarto, non tñ sicca in eodem: præsertim quæ nascitur in aquis. aliter non faceret somnum profundum. nec durities pulsus reperta in sumente causatur a siccitate, sed a

frigiditate indurante/patet quia uix potest moueri. Et interdum restringit anelitũ / uel obtundit instrumenta illius / & sensuũ / & quãdo accidentia intẽduntur succedit mors.

Cura est bibere sepe uinum rubeum calidum/ & ingredi balneũ olei / & postea sumat elixaturã origani : & pro antidoto . 3 . una cum dimidio tiriace dissolute in decoctione diptami/uel tantundem gentiane trite cum uino.

Solatrum quod alio nomine uocatur uua uulpis/ est etiam frigidum in tertio: plus tamen stipticum q̃ alia herba. Sed species eius domestica habens folia similia illis ozimi est comestibilis. Sumentes uero de granis / aut cortice radicis illius primæ unciam mediam moriunt. Et infra dosim stupefacit adeo uires sensitiuas ut homo uideatur amens/permutat etiam colorem corporis / qa mortificat spiritus herendo/uero stomaco tollit ab eo sensum & uini digerendi/& ut plurimũ interimit.

Lac uero bubule creditur curare/tam istum / q̃ illum qui sumpsit Cicutam. Et quidam putant ꝙ folia parua istius sint antidotum : quod est periculosum : ideo potius debet curari/ ut alia frigida & sicca.

Cap . viii . de aquis infectis & cura.

Ista potest inficere/quando est permixta rebus aduersantibus sue nature que est/ut sit clara/leuis/& priuata malo sapore. Infecta uero cognoscitur quando cũ ea miscetur lixiuiũ/quia separat ab ea omnem mixturam quã pellit ad fundum/in quo appa ret residentia. Dicitur autem ꝙ calida in estate arguit permixtionem uaporis extranei quod est possibile/quando tales uapores essent subterranei/uel infecti ab aere. Ex se tamen potest solum infici ĩ mineris per quas transit : Pura uero potest nocere pro quãto est frigida in quarto : sed quia uix reperitur / ideo potius nocet quantitas.

Allium autem comestum preseruat anocumẽtis aquaꝝ Et esto quod quantitas infirmet & maculet sanguinem:succurrit tamẽ uenis aquarum. Et iter agentes utuntur eo quando uadunt ad

aerem frigidum / & solet reputari tyriaca rusticorum & uermes pestiferi fugiunt odorem illius: Et medetur puncturis ipsorum & morsibus serpentum & cum uino defendit ab illo canis rabidi. Et emplastrum ex eo & foliis ficus cum Cymino curat morsus Mugali quod creditur esse animal uenenosum simile muri. Cepe etiam comestum cum aceto generat quandã humiditatem frangentem acutiem & maliciam uenenorum / ex se tamen sicut & Allium ledit corpora calida & temperata presertim cruda/quia quãtitas excedens inflammat humores. Nec mirum quoniam etiam uinum quando exuberat potest distẽperare/ seu infrigidare cerebrum obtundendo calorem naturalem in eo. Curantur autem aque infecte cura putrefactorum iam dicta.

Liber.iii.de morsibus venenosis.

Tract.i.de preseruatione ab eis.

Cap.i.de presupponendis pro notitia.

OStensuri modum quo quisq̃ possit se tueri quomodo ue ex accidentibus cognosci & curari pro noticia est ad uertendum q̃ Crises non fiunt in istis / ut in aliis egritudinibus in quibus natura sepe preparat & reseruat hũores unice expulsioni quã Medici tribuunt diebus creticis. Alii uero motui lune/puta si perturbarentur/uel debilitarentur uires corporis / seu si homo incipit egrotare ipsa existente in aliquo signo zodiaci/ut ariete calido & sicco/quando postea peruenit ad signum opposite presertim in ambabus qualitatibus/uidelicet ad cancrum frigidum & humidum: eger tunc fortificat/& uires facte robuste corrigunt/ uel expellũt humores noxios non sic in uenenis & precipue morsibus/in quibus licet natura possit fortificari/ non tamẽ uirus uenenosum potest extrahi ex ulcere nisi paulatim.

Credunt etiam quod in omnibus egritudinibus quando humo-

res destituūt a regimine nature ꝙ tunc ex ordine uniuersi subiiciantur alicui planete/puta phlegma lune mouenti de die in dié. Colera marti de tertio in tertium. Melancolica Saturno de quarto in quartum &c.
Verum & si forte posset concedi ꝙ pro quāto corpora nostra cōstant ex elementis pendeant ex quatuor triplicitatibus zodiaci in quibus planete habent diuersa dominia/ non tamen est necesse nec possibile: ut humores subtrahantur in totum a regimine uirium naturalium/quia sequeretur mors. Si enim dum uiuimus nutrimur/ istud fit q̄diu uires subministrantes in re nutrimēti trahunt conueniens / & expellunt quod non est de earum intentiōe que/ operatio terminatur simul cū uita. Si enim illi planete possent suplere opatiões quibus indiuidua humana/uel animalia pfectatuentur & uiuūt tunc actio uniuoca nō differret ab equiuoca: Cum etiam medici dicunt ꝙ ex accidentibus seuis peruenitur ad permixtionem rationis non intelligitur ꝙ istud competat intellectui ex se/sed ex defectu sensus quando aberrant īpeditis organo medio/ uel instrumento/ tunc enim operantur diminute/ uel corrupte: quia non possunt subministrare intellectui sīītudines rerū De lesione organi patet in freneticis/ & de illa medii quando baculus in aqua uidetur maior / quia per angulos/ seu lineas refractas ab illa que est densior aere. Et de lesione instrumenti quando spiritus animales fiunt tenebrosi. Dum tamen non leditur memoria/intellectus potest corrigere errores.
Et quando dicunt ꝙ ex nocumento illato cordi ex morsu ueneato succedunt tremores. Sincopes / seu defectus &c. Causa in istis non est solum ex eo ꝙ uenenum tendat ad cor/uel dirigatur ad illud ab alio/quia idē posset accidere quando calor & spiritus quāprimum sentiunt lesionem ueneni obuiant ei, & q̄n non possunt illud expellere: retrahunt se tunc ad prohibitā expansionem eorum/uel quando fumus ueneni dilatatur & occupat ex illa retractione possunt sequi Sincopes & accidentia pdicta.
Spasmus etiam non solum potest cōmitti a ueneno & morsibus Sed etiam ab humoribus solis: quoniā multi possunt coartare neruos & inbibi in substantiis ipsorum / & aliquando nocere cū

sola qualitate: patet qñ caliditas apropinquat Corio / uel membrane: Primus uocatur de repletione: Secũdus de inanitione. Et in proposito: ambo possunt coincidere: puta quando dolor punctura/uel morsi traheret ad locum multos humores/uel quando qualitas praua resolueret humiditatem substantificam alicuius mẽbri. Sed tamen descendamus ad preseruationem.

Cap. ii. de tuenda domo:

Aiunt q̃ si suspendatur super limen domus: Squilla integra defendit a cunctis animalibus uenenosis. Cum enim sit calida a quarto: & habeat uaporem ualde acutũ: percipitur enim a longe cum quo absq; noua plantatiõe producit Germina: ideo cũ istis: potest etiam expellere animalia uenenosa.
Magis tamen expertum est suspendere radicem prime speciei Arthemisie appellatam Lentofilos: quia non solum prohibet accessum illorum: sed etiam diuertit oculos malos quibus dicunt cõmitti fascinationes/& strata super lectum facit dormiẽtes securos: & quando diu stetit in musto eius uinum/ aduersatur omni ueneno. Et iter agentes ferentes secum illam non sentiunt dolorẽ itineris: uidetur enim continere in se temperiem propinquã uite: Confert etiã ponere in partibus domus cinerẽ ligni pini: iuniperus etiã & laurus strati ualde tuent. Et frondes/& rami polii montani fugant queq; reptilia uenenosa. Corium arietis appellatum Geldaceb. creditur excludere omnes serpentes similiter / & Coriũ leopardi super lecto. Pauones etiam / & Cigni timentur ab animalibus uenenosis. Et multi putant q̃ quando pes dexter Ceruí/uel eius caput infigitur in porta domus sit secura ab eis. Et queq; animalia pestifera fugiunt fumum ustum ex cornu & aspalto & magis illum nigelle/& granorum iuniperi: & Galbani: Et fumus serpentarie / Storacis / Calamenti/ Cupressi/ & pilorũ capre fugant omnia. Et fumus Aristologie reputatur soluere incantationes/& eius puluis corrodit ulcera morsorum a uipera / & carnem fistule: Idem dicũt de fumo Sisimbrii agnicasti/& ozimi Et quando fit ex policaria maioris speciei: que habet grauẽ odorẽ

expellit uiperas & serpentes : & quoniã ualde diligunt uinũ: ideo quando ponitur ante cauernas ipsorũ exeunt percepto odore: & tunc possunt interfici cum sagittis/uinum tamen remanet uenenosum propter saliuam relictam in eo.

Cap: iii . de tuentibus homines.

QVi se unxerit ex medulla Cerui/aut radice dragõtee: seu Colubrine est tutus ab illis. Et messores defatigati comedunt Serpillum : quia excutit timorem. Et de sanguinem tauri dicunt ꝙ solo tactu occidit serpentes : idem de cornu eius portato. Et ẜm multos in arbore fraxini est tanta uis/ut nullus serpẽs uelit ingredi umbrã illius : & si folia essent in uno loco : & in alio ignis / potius fugiunt in ignem. Et coopertus cum pelle Cerui est tutus . Et ferens secum Gagatem nõ leditur morsibus/ & captat bñuolentiam. Similiter lapidem serpentis Adeps leonis calidiori ceteris fugat omnes serpentes . Cicuta uero frigidissima creditur fugare uiperas Sanguis galli sumptus cum uino facit homines tutos a morsibus omnium reptilium / quod est possibile : quia etiã creditur ꝙ leo timeat gallum album : & multo plus Catum/qa terretur ab eo uiuo/& mortuo. Qui tamen fert in subacella oculum Leonis : omnes bestie/& belue fugiunt illum : idem asserũt de magnete ligato brachio sinistro . Et deniq; uitis alba : quam etiam uocant Brioniã portata deterret serpentes/& emplastrata curat morsum Thiri/& Cancrum/& ulcera fraudulenta Cum uino sedat panaritium : quod etiam creditur curari emplastro ramusculorum Sambuci. Peonia seu eius semen sanat fascinatos : & suspẽsa collo pueri: tuetur ab Epilensia ꝙdiu illam retinet / & confert cordi : dum modo colligatur certis temporibus. Nec aliquis miretur de istis : quoniã auctor nature inseruit in diuersis rebus/ diuersa tẽperamenta: quibus una tutetur ab alia/& excessus unius moderetur a tẽperamẽto alterius/& multa habent uirtutes agregatas.

Cap . iiii . de illis que excludunt bestiolas.

DEcoctio policarie sparsa in locis ubi sunt necat eas/& certius decoctio coloquintide aspersa interficit bestiolas : cuiuscũq; generis

cunq; generis. Et Auic. inquit q fumus sulphuris cum bdelio/storace/& assa fœtida interficit zenzaras/& cimices, quæ etiã credũtur fugari floribus genestæ. Et aliqui magis laudant suffumigiũ ex mirtho sicca cũ sulphure/& bdelio. Sed qm̃ cimices currunt ad ferrum quando infigitur in ligno in quo habitãt illic possunt interfici. Et qñ lauat decoctione lupinorũ amarorũ/ uel pisciũ salitorũ, non accedunt. Confert etiam lotura decoctionis oleandri. Similiter suffumigium ex nucibus/uel foliis cupressi, uel ex aliqua sanguisuga. Sed est uitanda uenenosa, uel habens caput nigrum. Quæ uero degunt in aquis currentibus, in quibus sunt ranæ, & habent uentrẽ tendentem ad rubedinẽ/ & dorsum ad uiriditatẽ, sunt idoneæ. Muscæ autem ualde infestæ interficiunt fumo arsenici/uel decoctione radicis ellebori quãdo miscetur lacti, quod ualde diligunt. Et tafani moriunt quando pponitur eis oleum decoctionis stincorũ tritorum cum axungia porci/& farina fuliginis. Fumus uero corticũ platani fugat scarabeos. Sed calcãti/uel ungulæ sinistræ muli credunt fugare mures. Expertum tamen est quando comedunt de farina frumenti/uel alterius rei, in qua fuerit permixtus puluis arsenici, moriuntur Et formicæ suffumigatæ, fugãt omnes alias. Sed debet postea obstrui locus, in quem se recipiunt, cum stercore uaccæ. Solent etiam ipsæ/& multæ aliæ bestiolæ interfici fumo sulphuris / & argenti uiui : quod etiam absolutum fugat uermes/& serpentes : & eius elixatura interficit pediculos, puta quando miscetur modicum ex eo uitello oui cocto, & ungitur caput, & postea lauatur lixiuio.

Tract. ii. de curis morsorum.

Cap. i. de seruandis in istis.

NOn quilibet morsus æque nocet/nec interficit eodem tempore, ut fertur de basalisco infra tres horas, & ad plus infra duos dies: uipera uero in quinq; uel septem : & potest accelerari mors, quando solutio continui magis penetraret. similiter

respectu loci: ut quando solueretur uena pulsatilis: & magis ubi cadit arteria magna: quia uenenum potest citius accedere ad cor & mouere syncopim: & quia cõtinuatur epati, posset prohibere nutritionem & trãsitum colerae ad fel. signum est icteritia, quae aliquando subsequitur minus etiã caeteris paribus nocet in bra chio/uel tibia/q̃ in ore: quia istud colligatur cum stomacho/& epate: & consequẽter cũ corde: & quando soluitur neruus/uel musculus, augetur dolor, & saepe committitur spasmus.

Quantum igitur ad curam in principio est abstinendũ a dimi nutione sanguinis/solutione uentris/ac etiã prouocatione uomi tus/urinae/uel sudoris, nisi fieret sponte: uel ex agitatione/& re tractione uirium regitiuarum/aut spirituũ supercalefactorũ uene num ulceris forsan magis ꝓfundaretur quicquid dicatur ab aliis.

Quando autem uenenũ morsus esset diffusum, & remissa acu ties posset etiam conferre balneum, ꝑsertim ex decoctione aristo logiae rotundae liberantis per sudorem, qui tunc potest prouo cari: similiter & urina: quia intentio non solum uertitur ad edu cendum uenenum, sed ad resoluendum, remissa etiã audacia, & ante posset in casu cõferre diuersio a mẽbris principalibus, quae in principio cum omni diligentia sunt defendenda/& cõfortanda.

Patiens autem debet continue stare in loco calido, ne uenenum pellatur interius a frigore, & in aere lucido ut spiritus recreẽtur & moueantur ex centro ad circũferentiã, & sermones sint iocũdi quia tristitia/& timor retrahunt & hebetant uires animae: quã primũ tñ uenenum apparet diffusum, debet dari in potu licium dissolutum in aqua frigida: quia sanat etiam ulcera intrinseca, & curat putredines/& morsus rabidorum: & fortius operatur qđ uenit ex India q̃ ex Cappadocia. In utroq; tamen insunt partes subtiles/& calidae quibus aperit resoluit &c. & grossae/& frigi dae quae obtundunt/& resistunt/& sanant ulcera. Alii uero dant istis assam/et absinthium/uel terram sigillatam cum uino. ista tñ non est danda in principio ne faciat uomitũ et conturbet. De Nigella uero tenetur ꝙ pro certo liberet: et puluis cancro rum fluuialium ustorum, quando datur cum una dragma mirrhae/uel olibani, confert uenenis frigidis/& calidis.

CAP. .I.

In omnibus tñ morsibus siue uiperæ/siue aspidis surdæ/thiri/& similium præcipua intentio est cõfortare cor/& spiritus cũ notis ĩ cura epidimiæ/& cordialibus frigidis in pricipio : & in augméto debet sæpe exhiberi puluis seminis citri cũ uino : & loco cibi comedat carnes leporis/& alia quæ habent naturam aduersantem qualitati ueneni, puta in morsibus calidis cácros fluuiales assatos uel coctos cũ lacte, & cerebella gallinaꝝ elixatarũ/& lac uaccinum/butirũ/& restaurantia. Dactyles uero/pineæ/& passulæ cõferũt magis frigidis. In omnibus tñ sunt uitandi cibi stiptici grossi/uel meláeolici. Et q̃uis quidã dẽt allia/cepas/& porros cũ uino potenti : est tñ timendum ne quantitas trahat ex ulcere uenenũ ad loca intrinseca, neue inflámet sanguinẽ : nõ tñ debẽt pati famẽ/nec sitim. Et in omni cibo ponaur de ista confectione ℞ cardamomi/cinamomi/zeodariæ añ.ʒ.ii.piperis lõgi/nucis muscatæ/folii cubebarũ/ligni aloes/gariofilorũ añ.ʒ.i. zucchari albi ad pondus oĩum : abstineat etiã ab omni euacuatione notabili & p̃cipue a coitu. Et qñ sentirẽt magnũ frigus, calefiant cũ pãnis calidis/uel igne in camera/uel sub lecto : & qñ essent multũ stiptici, utant lenitiuis, uel clisteriis cũ lacte. Vinũ debet esse clarum/& lymphatũ aqua in qua sæpe sit extinctũ ferrũ : & quãdo timerent eam, ut accidit in morsu canis rabidi, debet uas uel fistula cũ qua bibunt cooperiri aliquo panno nigro ne uideant illã, uel aliter decipi. Verbena trita/& sumpta in potu reputatur efficacior : hanc græci uocant gerobotanũ, hoc est illustratiuum/& purgatiuũ. nã & sacerdotes gẽtiliũ utebãtur ea in purificationibus : & qñ ferebant illã secũ credebant se tutos ab hostibus. & ꝙ eius elixatura sparsa in conuiuiis p̃beret astantibus hilaritatẽ. & ꝙ tria folia cũ tribus radicibus illius curarent tertianam, & quattuor cum totidem quartanam : & ꝙ semen eius cum succo feniculi mundaret oculos. Et licet non reponatur in certo gradu caloris : est tamen multum sicca : quoniam conglutinat ulcera uenenosa. Semen rapæ etiam domesticæ datũ cum uino creditur occurrere omnibus morsibus serpentũ, ac etiã potionibus malis, & prohibere nocumenta malaꝝ medicinarum. comesta tñ ingrossat humores, & cũ oleo & uino sti-

mulat uenerē, quia uentosa. Succus uero siluestris succurrit fistulis & ulceribus malis. & sanguis testudinis marinæ cū illo & coagulo leporis/& modico cimini sanat omnes morsus.
In declinatione uero accidentium licet uenenum credatur tunc expulsum: quia tñ interdū latet oppræssum: puta qñ animal mordēs ferret uenenū frigidum, tunc qui creditur liber aliquādo post multos dies uel mēses redit egritudo: quare interea singulis decem diebus debet purgari cū ieralogodion/uel cū iera ruffini, dūmodo humores infecti sint parati expulsioni: & qualibet septimana utatur tiriaca cū uino decoctionis gentianæ. & quando ista stat per tēpus in musto bulliente, uinum postea est efficax ad liberandum. balneū decoctionis agrimoniæ/scabiosæ/fumi terræ/& radicum lapacii iuuat ad resoluendum. Expertū uero ad omnia genera morsorū capiant serpilli/pulueris assæ añ. ʒ duas/galbani/& sulphuris añ. ʒ. unā cōfectoꝛū cū melle quādo de ista sumitur cū uino ualde cōfert, & emplastrata ulceri sanat.

Cap. ii de curis ulcerum in particulari.

Qvamuis signa dirigāt in curam, narraturi tñ accidētia animaliū mordentiū, & quomodo reducantur in causam, ne idē bis repetatur, maluimus differre. Quidam putant ꝙ tiriaca non sit ponenda super ulcere morsi: quia si fugat uenenum, pelleret forsan ipsum ad cor. alii econtra: quia si in ea ingreditur caro tiri: ideo ratione similitudinis istius trahit ad se uenena calida: & per potentiā sui caloris potest destruere uel resoluere tractū. Nā si aliqđ simplex facit unū per se/& aliud per accidēs, q̄to magis illa rōne suoꝝ cōponentiū, quibus etiā supra dicta quadā similitudine prius cōfortat/& roborat cor, & postea expellit/uel resoluit. Debet āt dari morso una. ʒ. pulueris aristologiæ cū uino: & sine itermissione tpis sup ulcus poni gallus euisceratus p dorsum. Sed credit magis tutū qđ prius sugat ab hoīe cibato, cuius os sit lauatū uino, in quo sit decoctū diptamū uel a pluribus hoibus: ne unus multū sugendo, forte deglutiat saliuā uenenosam relictam in ulcere. Est etiā cauendū ne sugēs

habeat dẽtes corrosos, neue eius os male oleat. & si ulcus fuisset exiccatum, debet ungi lactuca/uel alia re humida. Vlcera nãq; isto casu non egent exiccatione/nec cõsolidatione, sed apertione & attractione: quia intentio in omnibus est prohibere diffusionem ueneni per corpus. & si quid remansit in eo, extrahatur. Et quidam circa locũ morsum per tres aut quattuor digitos faciunt ligaturas strictas, ut cum sanguine possit exire uenenum: & postea in circuitu ponunt succum plantaginis/uel uirgæ pastoris cum aceto: & aliis stipticis. Sed quoniam istud nõ cõferret nisi ulcus eẽt in tibia uel brachio: ideo ueteres ĩ morsibus letalibus absciãdebant membrum, ne inficeret alia. Verum cum istud sit etiã difficile/& periculosum propter spasmũ: ideo debet potius dilatari ulcus scarificando in profundũ: & ponãtur super illo uentosæ magnæ: & quanto citius melius. quia cũ sanguine facile trahitur uirus. & qui differunt istud, constituunt morsum in periculo mortis: p̃sertim si uenenũ animalis mordentis esset calidum: quia profundatũ nõ conferunt prædicta. Et licet in morsu canis rabidi differatur diffusio, aberrat tamen multum, qui postponit remedia præponenda. Et quãuis dicãt ꝙ quãto magis differtur apertio ulceris, tanto plus debet dilatari, ne exeat plus sanguinis: debet tamen considerari debilitas uirtutis: quia ex multo posset sequi mors ante extractionẽ ueneni. Cauteria uero actualia potius incrustant carnem, & prohibent exitũ humoris uenenosi: nisi forte intentio esset remouere partem corruptam: & tunc debet fieri cum ferro ignito, & melius cum auro quia magis confortat. Vlcera uero parua/& non adeo timorosa possent dilatari cũ oleo mixto rutæ/uel cum ista melle/pice/& sale. Et forsan sufficeret ponere super eo anum galli depilati/uel potius scissi per dorsum unus post alium, quando primus esset infrigidatus. & quando ulcera essent maiora, conferret catulus scissus. trahit .n. potẽtius, & ĩnata caliditate cõfortat. Ad prohibẽdũ cõsolidationẽ ulceris sufficit ponere in eo frustrũ gẽtianæ uel laureolæ. capilli uero hominis usti qñ ex eis fit, puluis iste impositus abstergit/& sanat ulcera sordida/& mollia: quæ si ante tempus consolidarentur, debent aperiri, & multum inflã-

mata lauari decoctione radicis endiuiæ siluestris/uel cancro flu uiali pistato. Et quando morsus sentit magnum dolorem, ut accidit ex punctura neruorum, debent confortari labia ulceris. Et quidam dicunt ꝙ sedatur tenendo in ore succum cartami silue stris. Sed quia istud negat experiētia, ideo certius mitigatur em plastro ex foliis policariæ. & quādo cum ulcere esset apostema, est incipiendum a cura istius, siue sit causa ulceris, siue econtra: quia non posset, nec debet regulariter consolidari instante apo stemate. debet tamen ex ulcere educi sanies, ne illud augeatur. In istis igitur casibus & in omnibus ulceribus uenenosis debet poni ipericon contritus / uel eius succus: quia trahit & resoluit. Et quando renouantur emplastra, debet lauari ulcus aqua deco ctionis nepitæ: quæ similiter aperit/trahit/& abstergit. Et quā do locus morsus esset durus, uel haberet circūquaque ampullas, fomentetur cum illa: & postea fiat emplastrum ex pede colum bino: quoniam exiccat/incidit/& abstergit: præsertim illa species quæ habet folia uiridia. Sisimbriū cōtusum sedat oēm tumorē: & saturegia obstat oībus uenenis animaliū pungentiū cū aculeo. Cognoscitur autem putredo ulceris ex fætore/calore/& grauitate saniei: digestio uero ex albedine/lenitate/& priuatione mali odo ris: & interdum posset esse partim putrida/partim digesta. Et cum obiicitur ꝙ motus digestionis/& putrefactionis sunt oppo siti: quia uapor in ista mouetur ex centro ad circūferentiam. In digestione uero econtra. non obstat dato enim ꝙ isti motus nō possint competere eidem minimo pcise/seu formaliter secus res pectu plurīū. nā & febris supercalefacit, & tñ curat paralisim: similiter & in ulcere reperiunt partes saniei aptæ reduci ad beni gnū: & istas digerit natura: malignas uero, quas nequit regula re, expellit. Vnde in eodem ulcere potest reperiri qualitas, qua significatur super dispositione, et alia super digestione.

Cap. iii. quæ sumpta curant ulcera.

QVando locus morsus esset factus niger: uel stupidus si gnificat ꝙ calor naturalis est mortificatus l eo: & tūc debet

dari uinum decoctionis Thimi/uel Tiriaca cum illo in quo sit decocta Gentiana: & alia que restaurant spiritus & calorem/puta elixatura Arthemisie/ & diamuscum: in morsibus uero animaliū ualde calidorum medicine debent potius dari cum lacte/seu seminibus citri mundatis a cortice usq̧ ad. 3. duas cum aqua frigida clara/leui/& boni odoris. cōfert ēt diābra ul electuariū de gēmis. Et ĩ morsibus frigidorum cum uino/uel decoctione rei calide. Conferunt etiam due. 3. aneti cocti. Radix uero panis porcini cū uino liberat per sudorem: & emplastrata cum melle super ulcere sanat: est enim calida & sicca in principio tertii. Et quando ex ea fit tenta/ & imponitur fistule trahit potenter: corrodit etiam carnē superfluam Succus eius bibitus pluribus uicibus cum tribus unciis uini sanat duritiem Splenis & ictericiam resoluendo humorem in uaporem.

Cap. iiii. de morsu uipere/& draconis.

HActenus de cura animalium mordentium in genere. Nūc uero de signis: & curis aliquorum. Et primo uipere: Siue enim nomen istius sit cōmune ad multas species/seu potius unius ad plura indiuidua: una queq̧ tamen fert uenenum letale: nam ex loco morso ab ea exit uirus spumosum: quoniā calidū/& acutum cogit humidum in loco ulceris ebullire/unde uertitur in uirulentiam/& succedente putrefactione assimilatur erugini æris. Exustio enim que continue tendit ad nigredinem transit per uiride/ uelut per minus opacum / & interdum color occupat totū corpus quando humores: seu humiditates/quibus nutritur uruntur/uel putrescunt. Sudor uero succedit quando uires regitiue ex labore relaxant humiditates/& est frigidus quādo spiritus: & calor prohibentur expandi. Et interdum accidit singultus: ex defectu digestionis/uel quia uapores uertuntur in uentum. Anhelitus uero coartatur: quando musculi pectoris exiccantur multo calore: & tandem cum accidentia augentur / sine presidio moritur eger infra tres dies. Et interdum prius/quādo colera eruginosa herēdo musculis: & lacertis causaret spasmum/aliter posset deferri.

Dicitur etiam ꝙ quando differtur partus ipsarum conceptus ab ea corrodit uentrem/& ipsa moritur/& ille exit spōte siue sit unus: siue plures. Et addunt quod quando tempore coitus suscipit semen abscindit caput masculi/quasi prescia sui periculi: complent enim ut aiunt coitum cum ore: quia non percipiuntur in eis sexus distincti. Morsus tamen masculę cognoscitur/quia habet solum duos dentes: quoniam humidum tenax ex quibus constant dētes resoluitur intensa caliditate: femīa uero non adeo calida habet plures cōparando/autem morsus senioris ad iuniorem/& si ambo sint letales/istius tamē citius interficit:& illius tardius curatur: quia difficilius resoluitur uenenum magis siccum.

Antidotū autē ſm multos est uitis siluestris/& fructus tamarisci cum uino creditur multum conferre. Costus etiam cum eo est magne efficatie. Curat enim quartanam/& quia in eo est quedā humiditas iflatiua/iuuat etiā coitū. Et ex tribus speciebus ipsius alba est melior presertim leius/& aromatica: habet enim attractiuā fortem educentem a rematis: dūmodo nō fuerit adulterata cū radicibus Enule: sed cognoscitur/quia ista non mordet linguam: nec profert odorem.

De dracone uero terrestri quē dicunt sic uocari a tortuositate corporis: ſm aliquos est nomen cōmune multis. Et aliq ꝙ non sit uenenosus/sed mordendo soluat continuū: habet enim tres dentes in utraq mandibula/& inferior est eminentior quod nec aliqui credunt: quia habet os paruum & rude: & fistulas quibus trahit aerem arctas. Nec profert uaporem p os/neq per oculos quare ſm alios habet poros corporis latos per quos expirat/qđ nec est uerisimile: quia si habet corpus magnum/quod dicit ex tendi ad uiginti cubitos nō uidetur ꝙ in eo sint tot spiramenta: nō enim potest cum tanta magnitudine caliditas esse oppressa: mirum etiā est ꝙ non dicant cuius coloris sit qui multum confert ad cognoscendum naturam illius/habent tamen sexus distinctos: quia femina uocatur dracena. Sed siue sit uenenosum/siue noceat mordendo: dicitur tamen ꝙ caro Balene/que appellatur kelan sit antidotum morsuū ipsorum: ac etiam uipere. Et addunt ꝙ bibentes de felle eorum post uomitum curantur uino/& succo/seu bro

dio carnium / & confectione diamusci. Arabes uero reputantes istos/ & alios serpentes esse frigide nature: dabãt illis loco antidoti ʒ. mediam usq; ad unam Castorei cum uino decoctionis absinthii, et Tiriacam maiorem dissolutã uino ueteri / uel succum Cepe siluestris masticate. Tenẽtes uero illos esse cõplexionis calide presertim terrenos: non enim loquimur nũc de aquaticis: dabant oleum balsami cum lacte sepe iterato. Butirum etiam uaccinũ cũ melle: confert similiter radix caude porcine. Et quidam putant ꝙ stercus alterius emplastratum ulceri liberet: quia trahit quadã similitudine. Similiter Rafanus comestus/ uel eius aqua distillata aspersa puluere lapidis gagates bibita preseruat / & super ulcere sanat. Prima tamẽ species diptami sumpta in principio ualet ad omnes morsus. aliqui uero dant de puluere Aristologie cũ succo mente. Et alii elixaturam Ebuli uocati Cameatis: sed magis probatur caro mustelle siluestris condita aceto & sale. Ruta etiam creditur mederi morsibus omniũ animalium. & cancri fluuiales cum sanguine Testudinis marine multum cõferũt: similiter pinguedo piscis: & hoc respectu animalium mordentiũ calidorum: in frigidis uero ut credũtur esse dracones datur ysopus cum melle/ sale/ & Cimino/ & due. ʒ. oppoponaci cum aceto pro certo liberant hec retulimus sub dubio: quia conferunt ad morsus multorum.

Cap: v. an predicta sint calida/ uel frigida/ & de natura Colubri/ & cura.

Asserentes ꝙ uipera / & draco sint frigida suadent: tum qa curantur calidis/ tum quia corpora morsorum ab eis infrigidantur: & quedam animalia dicuntur habitare per totam hyemẽ in solitudinibus Aphrice ueluti mortua.

Sed sane accidentia palã demonstrant caliditatẽ. medicine uero dantur/ ut conseruent calorem innatum: uel resoluant substantiam ueneni/ aut cogat istud euaporare: emplastra etiã calida trahunt humores infectos ex morsibus.

Et q̃uis non sit certum an stent reclusa in solitudinibus predi

ctis: possunt tamen aliqua manere illic/ ne eorum caliditas repercutiatur frigiditate temporis: quia prohiberet exitum uaporum ustorum / qui forte exurerent precordia. Astutia etiam in eis arguit caliditaté/ & de uipera basilisco/ & multis aliis non est dubitandū Coluber etiam calidior multis degit in umbris: & accidit saepe ad aquas/ut se refrigeret & deponat uenenum/nō dico q omnia sint calida/nec illa q̄ sunt nocēt sub uno celo sicut sub alio.
Multa tamen referuntur de isto que sunt potius fabulosa: puta q fugiat hominem nudum & prosequatur uestitū: & moritur percussus semel calamo & bis reuiuisit. Est bene uerū q aliqui serpētes qn̄ timent mori uertunt corpus in circulum ut saluent caput.

Cap. vi. de Basilico/& cura.

Iste solet connumerari inter serpentes surdos: quia priuatur auditu. Nam Aer qui subseruit uirtuti auditiue resoluitur ab intensa eius caliditate: non tamen est uerum q eius uenenum sit solum in capite eo q interficiat proferendo fumum: quoniā totum corpus est uenenosum. Nam ueteres testantur q quidam equitando equus tetigit illū / & ambo statim mortui ceciderunt: potuit enim uenenum deferri adeum per equū & ingredi per poros corporis. Nec spirare per latera concludit q uenenum sit solum in pectore: spirat tamen per illa ne precordia exurantur a fumis exustis/qui nisi spiramenta essent in qualibet parte corporis subintrarent inter ossa/& neruos/& inter pellē/& carnem/& separaret partes & compagines sui corporis. Mortuus etiam interficit solo tactu: & tamen tunc non spirat/nec respirat/& interfectus ab eo interficit alios: quia forsan uapor illius remansit in eo.
Sunt autē idem Regulus & basiliscus: quia eodem modo occidūt homines & inducunt in eis similia accidentia: nam oculi morsorū & totū corpus obscurātur illo fumo: uocatur tamen regulus: qa habet in capite maculam albam instar corone/ uel quia ceteri serpentes fugiunt eius uenenum / & interfecti ab eo nūq curantur. Et raro ab eis / que habent colorem arenosum/& maculas super dorso albas & nigras/& licet morsi ab istis possint euadere: nō tñ

qñ uidentur dormire: quia est signũ ꝙ perdiderũt: uel de proximo perdent motũ & sensum: & quando succedit in eis singultus mors est propinqua: quia causatur ex defectu nutrimenti. Dicitur tamẽ ꝙ istis confert sumere medullam ossium cerui cum modico pipere.

Si igitur infectorũ a basilisco nulla a medicis ponitur curatio quo modo dicunt ꝙ nascitur ex ouo galli antiqui continentis interius quasdam malignas superfluitates / que ex longa mora excocta caliditate ipsius circundantur quodã panniculo / & postea emittitur sub forma ouis ex quo generatur Basiliscus: istud sane uel est alterius speciei/uel est impossibile falsum.

Cap. vii. de morsu cornute Aspidis surde/& cura.

VEnenum Cornute est in solo capite / tum quia isto absciso reliquũ corpus non inficit: tum quia humores / seu uapores corporis morsi ab ea petunt caput: inflãmantur tamen labia et os: quia fumus eius / uel humorum infectorum in ascensu dilatatur ad ista. Et aliquando ex cerebro accedit ad oculos / quos facit tenebrosos/& quando spiritus perturbati: ponuntur in motu sequitur uertigo. Et dolor quoniam per neruos motiuos procedẽtes a nuca/& sensitiuos a parte anteriori cerebri fumi predicti diffunduntur/& impartiũtur toti corpori quod fit graue: quia maxima pars spirituum/& caloris quibus causatur agilitas extinguitur ad que statim succedit mors. Antidotum istius dicitur esse semen rafani sumptum cum uino: puto tamen ꝙ magis conferat succus papaueris cum eo/& oua pisciũ cum aliis dictis in cura upere.

Aspis quædam appellatur sicca que est longior/& habet oculos ueluti carbones ignitos/ & Alia Asilus que interficit non solum morsu: sed etiam sputo quod emittit constrictis dentibus qñ eleuat caput. Caliditas autẽ ambarum costat tũ asperitate cutis: tũ colore tendente ad cinereitatẽ: tum quia celeriter interficiunt. Alia species propinqua istis uocatur Irundo ob similitudinem coloris: & esto ꝙ non sit adeo longa mordendo: tamen facit accidentia similia illis excepto ꝙ ulcera istius sunt minora: quia dẽtes sunt sub

tiliores: unaquęq; tamen mortificat colorem naturalem/patet ex nigredine circa locum morsus causata ex sanguine: qui aduritur illic a caliditate ueneni/& postea cōgelatur frigiditate extrinseca: obscuritas uero oculorum procedit ex uaporibus infectis qui interdum inferunt capiti dolorem. Et quando humores conturbantur in stomaco mouent uomitū: & aliquando spasmū/quando tunice ipsius coartantur a ueneno morsus, uel ab humoribus infectis ab eo quiquā descendunt ad intestina faciunt fluxū perducentem ad sincopim & mortem.

Curantur autem ut uipere dū modo dilatetur ulcus a principio/& cum uentosis extrahatur uirus: & detur ei tyriaca cum butiro/& Carpobalsamus cum modico puluere Gentiane cum uino: aut cum pauco succo mente/ut prohibeat stomacū a spasmo: Alii uero dant de puluere smaragdi cum semine citri: & alii castoreum cum cassia lignea. Sed quia nimis calidum solet dari Aristologia cum rosis: & de semine Appii cum uino. Et aliqui dicunt quod pellis stomachi Ciconie cum modico uino sit singulare presidiū.

Cap. viii. de Idra/Botrace/Stellione/&curis.

DE uenenis Idre mascule siue femine: quas putant sic uocitari: quia nascuntur/nutriuntur/& degunt in lerna palude: seu littore maris Adriatici ppe Idruntū oppidū a quo forsan sumpserunt nomen. Idros enim aqua est. Sed quoniam dicūtur habere multa capita: quorū uno absciso renascuntur septem: ne cogamur referre absona ptetermisimus loqui de eis. Nam & poete dicunt ꝙ fuerunt interfecte ab Hercule/hoc est delata illa fama: quā ratio non capiebat. Multa nanq; ex relatu: & imaginatione ueniunt in ora hominū, que non possunt comprobari experientia: nec ratione.

Quomō enim fenix gñat aliam dū ipsa crematur. Est enim impossibile ut ouū, seu paruus uermis: ex quo dicitur renasci possit foueri cineribus siccis.

Quomō etiam potest Salamandra patere accessus ad spheram ignis: presertim quia Aues que uolant multum in altum labunt

deorsum

deorsū:cū .n. aer sit illic ualde subtilis,nō pōt sustinere pcussiōes
De Botta igit' seu botrace,quā aliqui uocāt busonē, Calaȝ.
dicitur ꝙ quando mordet,sua frigiditate stupefacit mēbra : quia
obtunditur eis calor,sine quo non fit motus naturalis. Ista ta-
mē accidentia non reputantur causari ex morsu,sed ex praua qua
litate. Nam superioribus annis quidam cepit cannam,in cuius
summitate steterat infixa botrax: & expellens eum ea animalia
ex suo agro,reuersus domū, ꝙprimum incœpit comedere euo-
muit cibū quem tangebat: nec cessauit donec fuit sibi submini-
stratus per manus alterius: & tunc cognouerūt ꝙ illud proce
debat a ueneno cannæ inducto ab illa botrace,& cōicatum suis
manibus: cū enim ipsa contineat uenenū grossæ substantiæ nō
aptum penetrare: ideo infectio nō perueniebat ad terminum in-
terficiendi,sed solum inficiebat cutem. nec inficit anhelando:nisi
inflāmaretur ex ira: quia tunc fumus tractus cū anhelitu pos-
set inficere: non tñ si esset grossus/uel fœtidus,quia posset uitari.
nec inficit cum saliua,nisi inflāmata: nec potest cito inflāmari:
quia ualde humida. unde uenefici suspendunt eam,quam sæpe
percutiunt baculo: tunc enim spuma quæ exit ab ea est uenenū
pestiferum factum acutum percussionibus & ira. Et licet sint
frigidæ/& humidæ, habitant tamen æstate loca subterranea,
& umbrosa,ne paucus calor eaȝ resoluatur a sole: ne ue humi-
ditas eis cōnaturalis alteret'/uel minuat': quia forsan sub minori
quātitate uel dispositione nō saluaret' illaȝ natura: & ea ratione
in æstate exeūt de nocte,sicut enim ista resoluēdo, pariter hyēs
suffocando calorē posset extinguere uitā illaȝ. Et licet sit aīal
ualde frigidū,non tñ caret caliditate suæ naturæ proportionata,
sine qua nō uiuunt animalia. & nisi abūdaret in illis humiditas
corpora eaȝ nō augerent' adeo cito. Est aūt alr curādus qui
sūpsit de spuma,alr qui de saliua uel sāguine,alr morsus. sumēs
eni3 spumā/uel sanguinē factū acutū,debet poni in uētre aīalis
magni puta mulæ occisæ de recēti,qm̄ calor istius cōuenit cum
calore aīaliū pfectoȝ in actu uegetandi: quare naturalis infecti
adiutus ab illo,fortius resistit: qđ cōpetit omnibus excessiue fri
gidis,& interdū calidis,saltē quantū ad intentionē confortandi

& roborandi uires/& instrumenta animæ. Pro antidoto tamẽ solent dari decem grana smaragdi reducti in puluerem cũ uino, uel oleum balsami cum lacte: & quando sentiũt frigus, sumere grana fisticorum/uel piper longum. morsis uero sufficit ut detur de osse quod est in latere dextro sui capitis, de quo etiam dicitur ꝙ curat quartanam: & portatum procurat amorem. Vocatur autem stellio, quia habet maculas paruas super dorso similes stellis. non enim est illa lacerta, quæ aspicit homines. ista enim est uiridis: illa habet colorẽ eruginis æris, & forte est de genere eaꝝ, quæ uersantur in ædificiis & domibus antiquis, & raro mordet: quia habet dentes tortuosos, quos relinqueret in uulnere. Et cum aiunt ꝙ morsi ab aliqua illarum patiuntur uomitũ/& dolorẽ stomachi, ista discrimina potius accidũt illis qui incaute comedunt eius carnem, uel bibunt uinum in quo aliqua illarum suffocatur: uel relinquit saliuam. ista enim committit uomitũ, qui uix potest curari. Et multi dicũt ꝙ sumẽs unũ ouum istius moritur infra unã horam. Qñ uero morsus manifeste appareret, dicũt ꝙ debet poni super eo scorpio tritus, & pro antidoto dari modicum de stercore falconis cum uino. Cura tñ ipsaꝝ est rana cocta cũ calamẽto. Et qui credũt illas esse calidæ naturæ curãt ĩfectos cura cãtaridis, aliter cura frigidorũ. & qñ una ex eis suffumigat̃, oẽs aliæ fugiũt. & aiũt ꝙ qñ elixatura unius ꝓiicit̃ sup aqua balnei, qui lauãt̃ in eo fiũt uirides.

Cap. ix. de tarantulis Apuliæ, & cura.

SEcus mare Adriaticum prope Tarentum reperiũtur quædã animalia parua, quæ uocãtur tarantulæ, quæ forte sumpserunt nomen a loco. non enim possunt omnia colere eundem, sicut nec in quouis aere custodiri: nec idẽ aspectus siderũ dirigit̃ ubiꝗ. ab aliis uero uocant̃ araneæ: sed differũt multũ, quia illæ hñt colorẽ fere nigrũ, & tres tm̃ pedes in utroꝗ latere: nec mas distinguit̃ a fœmina. araneæ uero hñt plures, & reparãt̃ habere sexus distinctosꝗ masculus uocat̃ araneus, quæ habẽt diuersas figuras: nõ sic illæ quæ mordẽt potius in æstate, quia tũc magis

acuit earum uenenū: hyeme uero recipiunt se in foraminibus terræ, ne forte calor earum extinguatur a frigiditate temporis: in æstate occurrit eis maior oportunitas mordendi, quando rustici deferunt segetes, quas colligunt. Ex morsibus autem/seu puncturis ipsarum causantur effectus ualde differentes: aliqui nāq; cātant, alii saltant, alii dormiunt, alii pulsant. Et de quodā rustico dicebatur ꝙ continue uolebat præcipere/& dominari: cū enim uenenum ipsarum sit ualde terreum/& adustum, quando ex morsura/uel punctura aliqua portiuncula illius ingreditur superficiem cutis, in qua sunt nerui motiui/& sensitiui. In superficie inquam quia dentes illarum sunt parui, non possunt profundari ad uenas, ideo uenenū per neruos uel per aliquē ramum illorum defertur ad cerebrum, in quo sua terreitate statim sistit & firmat cogitationes quas inuenit in eo/uel in parte, a qua oriuntur motiui/uel sensitiui, ut enim læsis istis inficitur imaginatiua, pariter læsis illis remanet infecta memoria: firmatis igitur cogitationibus a stipticitate ueneni, cogitur continuare propositum in quo erat. rustici uero & si concipiant illa quæ cæteri homines, frequēter tamen cogitant cantare/sonare/corizare/uel alteri præcipere/& similia, quibus solent recreari illorum mentes defatigatæ. Nec obstat ꝙ melancolia contristet, & cantus/& soni sint signa lætitiæ: quoniam prædicta sequuntur perturbationē uirium sensitiuarum spirituum/& organorum dispositorum ab illarum ueneno. Et esto ꝙ interea sentiant aliqualem dolorem, cupiunt tamen potius explere superinducta a ueneno: quia uires alteratæ sunt tunc magis pronæ ad illa. nec medio tempore inclinantur ad alia oblectamenta: quia præoccupantur ab illa praua dispositione, qua distinguunt corrupte, quæ durat donec soluatur uenenum. Sunt tamen potius accidentia humoris melancolici/q̄ gaudia: patet: quia in principio morsi apparent cogitabundi/& stupidi: & paulopost permutati a qualitate humoris, saltant/uel cantant: quia melancolia mouet de una in aliam fantasiam. Interdum tamen saltando curantur: quia resoluitur uenenum, uel expellitur sudore. Vt plurimum uero uēter morsi in principio restringit, quia suspēsus uiribus aīalibus

ob timorem, impediuntur etiam operationes naturalium: unde restricto uentre sequitur aliquando uomitus propter sensibilitatẽ expulsiue stomachi. Curantur autem dando eis sæpe decem grana lentisci cum lacte. In ista enim arbore appellata grani uiridis, ex qua emanat terbentina, insunt partes aquosæ remissæ calidæ potentes alterare, & grossæ terreæ exiccare/& obsistere. Cunq; ualde redoleant, mictunt ad caput uaporem confortantem cerebrum: Nam & succus eius ratione siccitatis retentus in ore tollit ab eo fœtorem/& firmat dentes &c. Et quidam dant eis unciam unam cum dimidia foliorum mori. Peritiores tamẽ in augumento curant illos agarico. Et licet corpora robusta euadant sudore/uel labore: quando tamen est multus, debent refocillari frigidis/& humidis: & quando pauperes non possunt aliter, recurrunt ad aquam. uitis uero alba recens, est antidotum istius.

Cap. x. de aranea/& rutella, & curis.

DE morso ab aranea domestica dicitur ꝙ cogit erigere uirgam. nam & si eius uenenum sit acutum, quia tamen est natura terreum, mouet humores uentosos uersus inferius, qui pulsi ad genitalia erigunt illam: terreitas uero percipitur colore ipsorum. Cura in principio est lac/& postea ruta cum uino uel nigella cum eo.

Rutella etiã quæ est una ex speciebus araneæ mordens in principio infrigidat membra extrinseca. sed circa locum morsuræ mo ducit solũ pruritum: quia illic trahitur sanguis subtilis, qui acutie prurit. posset tamen locus fieri uiridis, quando augeretur su percalefactio illius sanguinis. posset etiam morsus sentire frigus quando calor innatus refugeret interius. istis solet dari succus purpureæ cum uino, quia curat morsus araneæ, & compescit feruorem sanguinis/& dolorem. Et quando esset multum supercalefactus, debet curari cum succo semperuiuæ maioris uel minoris. Folia etiam hederæ trita mixta fermento sanant morsus istarum/& ulcerum cancrosorum.

Cap. xi. de scorpione/uespis/apibus/& curis.

SCorpio siluestris siue mordeat/siue pungat; in principio tñ dolor trahit sanguinem calefacientem locum morsum: sed quia uenenum eius reputatur frigidum, paulopost alia membra frigescunt, quando afficiuntur qualitate illius: uel quia calor/& spiritus in illo nocumēto non expandunt. Si uero contingeret ꝙ humores alterati putrescerēt, facerent febrē/uel sudorē ex conatu naturæ. Ista tñ accidentia causantur solum ex siluestribus quæ dicuntur habere corpus gibbosum nigrum/& caudas longiores, quos uocant geptarias, quorū fœminæ sunt maiores masculis, & oēs calidæ naturæ ſm Arabes. In Italia uero nō sunt adeo uenenosi. creditur etiam ꝙ sint frigidæ naturæ: propterea morsi/seu puncti curātur calidis puta allio crudo/& uino potēti & ab aliquibus cum elixatura rafani siluestris: cuius frustū reddit eos imobiles quādo ponitur super dorsum ipsorū. nec mirū quia agaricus solo tactu interficit eos. Et aliqui putāt ꝙ si tūc liniatur elleboro albo reuiuiscat. Lapis autem gagates/& bedeguar impositus alicui morsui/uel puncturæ scorpionis, trahit/& curat uenenū. idē facit scamonea cū succo mētæ linitus ſup ulcus. Omnes ꝑterea fugantur fumo rafani/sepiæ/& lauri/uel lignoꝝ pini/& granati, uel radice lilii cœlestis: & quando unus ex eis suffumigatur, fugiunt alii: & oleum impositū foraminibus ubi habitant, non permittit illos exire. Suffumigium uero ex stercore bouis & eius girbo adipino mixtis extrahit illos, & possunt interfici. Rafanus etiam positus in orificio foraminis illius loci prohibet illis exitum. idem operatur allium. Est tamen expertum ꝙ suffumigium ex sulphure/ungula asini/& galbano pellit omnes. & sputum hominis ieiuni calidæ naturæ perimit illos. Et portare rafanum/uel sentire eius odorem, non sinit eos accedere. Et quædam herba uocata a Diascoride falangios, bibita cum uino, non solum mitigat puncturas scorpionis, sed etiam morsus falangios; quæ est musca uenenosa. Arabes uero ab initio dilatant puncturas, & iubent sugi uene

num. Istis uero apud nos sufficit ut scindatur mus/& ponatur super ulcus morsi: quia sanatur: & unctus coagulo leporis non mordetur a scorpione, nec a mure, nec ab aranea. & bibẽtes de aqua maris tepida sunt tuti ab illis/& ab aspide surdas morsi semel a scorpione, nunq̃ mordentur a uespis/apibus, nec a scabronibus. Et isti s̃m Aristotelem capiunt muscas magnas, quas absciso capite ferunt secum uolantes: & omnes feriunt aculeo, quem dimittũt pũgendo: quod apud nos nunq̃ fuit uisum: An autem coeant/uel non, uerisimile est ꝙ sic. nam & muscæ de quibus minus uidetur, coeunt, et non generãt: quod accidit multis genitis ex putredinibus. Scarabei etiã nascũtur ex fimo bouis/uel iumenti: conferunt tamen doloribus matricũ/& prouocant urinam/& menstrua, & extrahunt fœtum mortuum. De apibus uero dicunt ꝙ earũ rex caret aculeo. Et Aristoteles ꝙ habet & non utitur eo: illæ tamen sicut & uespæ pungendo relinquunt locum rubeum, quando ad eum defluit sanguis/& sentit dolorẽ non ex eo ꝙ diuidat pellem, sed quando concurrunt illic humores qui facerent apostema, uel pungeretur aliquis neruus, & relinqueretur in eo aculeus: non sic uespa, quæ & si habeat plures dentes, cum mordet non profundat illos. Illæ tñ magis nocẽt, quæ habẽt caput nigrum. Scabrones uero post primam puncturam non possunt per tempus amplius pungere aut mordere, quia relinquunt dentes in loco morso. neruuculi enim quibus ligatur, sunt multum teneri: unctus tamen succo maluæ permixto oleo, non læditur pũcturis/nec morsuris illorum: quia obstructis poris non possunt profundare dentes/uel aculei. Fumus autem sulphuris fugat illos. & quãdo aculeus remanet, oportet ut extrahatur cum cinere/oleo/& fermento simul permixtis. Si uero pũcturæ essent uenenosæ, debet primo sugi locus, uel dilatari/& poni super eum quæ habent uim extrahendi uirus saltem cũ diaquilone. Et quando esset multum supercalefactus, debet lauari aqua decoctionis maluæ, quæ aliquando sufficit, uel cum butiro. Sisimbrium uero contusum sedat omnem tumorem: & stercus bouis distemperatum aceto curat: similiter duo aurei calamenti cum sy. acetoso,

Tract. iii. de rabie Canum.

Cap. i. de causis & signis.

ISti frequẽtius & manifestius ꝙ cetera animalia incurrunt illã: quia uescũtur cibis corruptis/lambũt etiam cadauera/& multa putrefacta accedũt penuria cibi timor/& frequens latratus: irascuntur etiam: & alia faciunt/quibus uruntur humores facientes rabiem, presertim in autũno ex similitudine tẽporis cum natura illorum melancolica: que etiam acuitur siccitate estatis preterite. Et rabies est maior/uel minor, ſm ꝙ cause predicte sunt fortiores/uel debiliores. Cum tamẽ dicitur ꝙ in hominibus morsis cõgeletur sanguis/si esset uerum quilibet cito periret, quia nõ possit nutriri ex eo. Similiter dicentes ꝙ sub lingua canis reperiẽ uermiculus: qui si auferatẽ est/liber non legitur hactenus expertũ. Alie autem animalia: puta uulpes/lupi &c. incurrunt rabiẽ potius in estate/ꝙ in hyeme. Illa enim calidior urit humores per se: & ista per accidens restringendo calorem interius. Et licet homines credantur raro fieri rabidi ex se ipsis. Sicut tamen quãdo humores in eis ebulliunt/& fiunt adusti, potest in eis causari lepra & cancer quolibet tempore ãni: pariter rabies presertim in melancolicis/& nutritis cibis aptis uerti in istam & cõmunicari capiti qđ ab ista egritudine principaliter molestatur.

Signa uero sequentia rabiem Canis. Primum est quod tenet caput uersus terram: Cum enim humor melãcolicus sit grauis cõmunicatus capiti/cogit illud inclinari deorsum. Secundum quod tenet linguã extra os:q̃a eget magna euẽtatiõe. Tertiũ qđ aliquãdo non potest illam retrahere qñ ligamẽta sunt remollita. Quartum est timor: qui infertur ab illo humore adusto/& nigro qui non solum cogit restringere caudam: sed alias partes corporis. Quintum querunt solitudinem: quia spiritus sunt facti siluestres Sicut enim in propria natura mouentur ex centro ad circũferentiã/& ꝑbent fiduciã audatiã & desideriũ conuersandi cũ paribus Econtra diminuti/uel affecti ab illo humore nigro refugiunt uersus centrũ & inferunt timorem disponentem ad fugam.

Potest autem cognosci: an canis mordens sit rabidus si super ulcus morsi ponantur nuces masticate/ que si postq̄ steterint per duas horas dentur gallinis: si fuerit rabidus moriuntur, uel non comedunt illas. Idem accederet de medulla panis/ si postea daretur aliis canibus.

Cap. ii. de accidentibus bonis & malis morsorum.

QVando morsus a cane rabido habet uocem raucam: est signum malum/ostendit enim q̄ arterie sunt iam exasperate siccitate ueneni. Sed q̄diu aspiciendo speculum recognoscit se ipsum / potest euadere. Significat enim q̄ uenenū non est adhuc diffusum/nec uires et organa sunt nimium lesa. Secus quando incipiunt se conuoluere super terram: instar canū quod accidit: q̄a humor melancolicus terreus est plurimus/& cōmunicatus cum omnibus membris. quare iam imitantur mores canum /qui solent facere similes conuolutiones: nedum super terram, sed etiam super pelles/& alia putrida. Istud inquam signum presagit mortē: etiā si ostenderet se esse sane mentis: interdum tamen rident quando sanguis bonus refugit ad cor/uel forte reseruatus in aliquo eius uētriculo deuitans infectionem ueneni: mouetur uersus circunferētiam disponentem ad risum: sed quia isto casu spiritus nō possunt alicubi recreari/nec succurrere membris: ideo est signū proxime mortis.

Cap. iii. de solutionibus dubiorum.

INterdum morsus dicit se esse uas uitreum/uel q̄ celum cadat super ipsum. Causa primi est: quia timens aquam: timet etiā que constant ex ea/puta uitrum nec si sunt affecti timore est mirū q̄ uereantur ex quouis periculo frangi instar uitri. Causa uero secūdi: quia si imaginatiua illorū est: ita deducta ut nulla remanserit in ea occasio sperandi: ideo imaginantur omnia iam defecisse/ & sic q̄ celum cadat/quod est ultimum signum timoris: nō loquor

de illo qui incutitur a principio/quando siccitas non est adhuc impressa: sed post impressionem inductam in toto corpore, quia tūc etiam instrumenta anime sunt permutata/quod ut plurimum accidit post augmentum: signum est quia mēbra apparent iā arida ex defectu nutrimenti/ & istum timorem uocant proprie hydrophobiā idest timorē aque: signū sane infallibile mortis: quod aliqñ differtur usq ebdomadā unam/uel duas/uel plures. Non enim potest sciri tēpus precisum: quia nec malicia ueneni causata ex morsu/est eque intensa in uno/ut in alio: nec uires expulsiue equaliter operantur in omnibus.

Cognoui enim hominem morsum/qui se lauauerat in aqua maris/ & propterea credebatur liber, post plures tamen menses cū tetigisset lignum Cornui statim redit infirmitas: quia forsan illa planta habet attractiuam ualde fortem/quare ex illo tactu commouit uenenum adhuc non resolutum. Nam & Arabes dicunt ꝙ istud potest differri ad Septem annos/& interim non cognoscitur: nisi ex indispositione corporis: que cōtinue tendit ad maciē. Et Astrologi putant ꝙ Significatores uenenorū sint Saturnus & Mars: ideo effectus sequūtur motus coniunctionum/ & oppositionum ipsorum. Obseruantes tamē motum nature dicūt ꝙ illo tempore intermedio expulsiua nō mouebatur: qa non irritata a ueneno debili/ & forte quiescente in loco distante a mēbris principalibus. Sed postea ipso uigorato insurgit contra uires/ & earū instrumenta: & cōmittit nouā egritudinem / seu potius redit illa prior: & quando infirmi sunt debiles succumbunt: & sequitur mors. Nec inconuenit ꝙ uenenum presertim frigidum aliquādo ex mora fiat magis acutum: ille tamē euasit regimine/& cura: Fugiunt igitur aquam post augmentum: seu prope statum: quia spiritus & membra iam disposita per siccum inclinantur ad euitandum illam ueluti contrariam complexioni: preter naturali superinducte: ꝯm quā operātur: seu potius quia tunc imaginantur & timent canes / a quibus fuerunt morsi. Et sic aspicientes aquas / putant uidere umbras illorum in ea: quare fugiunt non obstante siti intensa. Possunt etiam imaginari queq horribilia alias ab eis cogitata / seu uisa in picturis /uel narrata quorum

retinent adhuc similitudines imemoria: puta demonum/uel furiarum ii.ferorum istis profecto deterrentur homines: etiam sane mentis.

Vmbre uero predicte non uidentur ab eis/nec a sanis in aere: quia non reflectit illas sicut in aqua. Non igitur putant aspicere que afferunt gaudium/uel spem: quia istud prohibet color/& natura humoris melancolici/& tenebrositas spirituum causantes potius tristitiam ac angustiam: non sic in aliis egritudinibus. Nam calor febris/& si exiccet & incutiat timorem, quando tamen iudiciũ in eis non est lesum exigunt aquã ad tollendam siccitatem super inductam.

Confabulantur insuper ꝙ interdum in urina morsi appareãt imagines: seu uestigia Catulorum quod suadent/quia si ustio ueneni potuit permutare humores in substantia & quantitate, quare & in figura/& sic relinquere in eis formam catuli. Et quando obiicitur quod uenenum terreum/& adustum tarde imprimit. Respõdent ꝙ istud non agit/ut tale: sed quia calidum/& retinet figurã ut siccum. Et alii concedunt quod uestigia predicta possunt uideri in urina morsi a cane: non tamen in illa morsi ab alio homine rabido: quia nature utriusꝙ sunt multum similes: nec una est actiuior alia. Idem accidit de urina canis morsi ab alio cane rabido: quia in ambabus potẽtia actiua & passiua sunt fere æque potẽtes. Sed quis istud non sit uerum: quoniam posset obstare intensio rabiei cum maiore dispositione in uno indiuiduo q̃ in alio. Cum hoc tamen que referuntur ab eis/sunt ualde miranda,/ & apud me incredibilia, quia & si pars siccior/& grauior, aquositas urine possit residere/& se recipere in fundo: nõ tamen potest assignari causa a qua imprimatur/& articuletur in ea noua figura. Non enim ex priori potest inferri posterius: nisi quando in eis est necessaria dependentia: quare nec quomõ recipiatur in illa presertim, quia receptio figure est passio superficiei solide.

Et aliqui quod plus est/addunt ꝙ morsi minguunt Caniculos uiuos ex eo ꝙ imaginatio uehemens impressa facit casum &c. Sed istud impossibile est magis ridiculum: dato enim ꝙ uehemens imaginatio credatur operari citius q̃ natura: non tamen agit sine

ista. Lineamenta etiam illorum non possunt formari in tam paruo tempore: quare nec animari / nec formata exire per loca adeo angusta, quare potius sunt quedam portiuncule phlegmatis adusti, uel partes pinguedinis.

Voces uero credite audiri in corpore morsi sunt rugitus uaporũ: qui etiam ex indigestione solent multiplicari in corporibus debilibus, & postea uerti in uentum causantem sonum simile illi: qui auditur in cauernis/quando plures inuicem concertant.

Morsi tamen aliquando incurrunt Gomoreã hoc est emissionem seminis inuoluntariã: quia calor naturalis illorũ factus extraneus liquefacit illud, & tunc ab expulsiua pellitur tanq̃ inutile & per uirgam: quia per istam est magis aptum expelli. Non tamen delectat: quia priuat spiritibus/nec est tenax/nec prurit, quia permutatum a propria complexione. Nec isto casu pollutio procedit ab imaginatiua/sed a natura. Cum deniq; queritur: Cur morsis a uipera / uel cornuta non accidunt predicta discrimina: & tamẽ sunt uenenosiores: dicunt ꝙ isti moriũtur anteq̃ possint transmutari humores modo predicto.

Cap. iiii. de preseruatione/& cura ipsorum.

COmedens Allium/& bibens uinum super illud creditur tutus a morsu canis rabidi, quia fugit odorẽ istorum. Et Dyasco. testatur se expertum ꝙ portare baculũ in itenere ex agno casto defendit ab illis/& aliis morsibus noxiis. Et aliqui ꝙ ferre dẽtem molarem Canis: qui alias momordit hominem/siue ligetur in coxa: siue suspendatur in brachio ponit in securo. Aiunt insuper ꝙ canis moritur: quando datur ei cibus permixtus modico Risagallo iusquiamo/& hermodactilis.

Quantum uero ad curam: dicunt ꝙ morsus comedens de epate assato canis mordentis/non uexatur timore aque. Et Alii ꝙ mẽta est singulare presidium presertim: cum granis granati, quia ualde subtiliat/& destruit uenenum morsorum.

Ante alia tamen super locum morsum prius dilatatum: debet poni uentosa, & postea emplastrari allio & cepa simul tritis/& mix

tis cum butiro/longe tamen magis confert factum ex oppopona co Aristologia/ & pice. Et quedam herba uocata ab Arabibus Albascen hoc est lilialis: quia similis flori lilii/hec tam comesta q̃ emplastrata mirabiliter medetur istis.

Ponẽtes uero super ulcus pilos eiusdem canis rabidi: credunt ꝙ trahant uenenum quadam similitudine. Et quando locus est fetidus/ lauant cum aqua cepe. multum tamen confert emplastrum ex ista sale & ruta. Si uero ante timorem aque/uel conuolutionem super terram/detur ei de iecore hirci tuebitur.

Expertum autem est: si teratur Gentiana/ & qualibet die detur de ea. 3. una cum duabus pulueris Cancrorum fluuialium ustorũ & una mirrhe: quia curabitur proculdubio: & potest capere totum in duabus uicibus. Similiter sanguis alterius canis sumptus in potu. Et quidam referunt ꝙ fimus hirundinis tam linitus q̃ bibitus conferat. Et alii ꝙ si abscindatur caput Canis/uel draconis mordentis: & excorietur/ & ponatur aliquid de gũma Euforbii & applicetur morsui liberat in totum. Nec mirum quia quando spolium Serpentis coquitur cum uino: si distilletur in aurem mitigat: & quando lauatur os cum eo tollit dolorem dentium presertim mixtum aceto. Et qui denique sumit. 3. unam seminis Agni casti cum uino/& butiro creditur liberari a quouis morsu.

Tract. iiii. de aliis morbibus.

Cap. i. de illo hominis rabidi/uel ieiuni/& cura.

MVlti putant ꝙ si homo rabibus morderet canẽ sanũ posset inducere in eo similem rabiem: quod si esset accideret ex maiori proportione actiuitatis saliue uenenose hominis respectu resistentie canis. Ego tamen nunq̃ uidi/nec audiui canem fieri rabidum ex morsu hominis/qui quando est rabidus/ timet/& fugit canes. Quando etiam uenenum non est diffusum/nec adhuc cõmunicatum saliue: que sepe differuntur non inficeret. Et dato ꝙ esset diffusum: oporteret probare ꝙ potentia hominis superet resistentiam canis/ quod est difficile: quia complexio istius non est

non est apta distemperari, ut illa hominis. Signum est quia multa tollerantur ab eis, quibus infirmantur homines, si etiam essent æquales: nocumenta tamen illata canibus, minus indisponunt. nam & incognita aliquando minus perturbant. non enim illi prospiciunt mala. dentes denique hominis potius contundunt carnem, quam soluant cotinuum. Et multi tenent quod si canis rabidus morderet alium rabidum, non interficeret, sicut nec una uipera aliam: quia potentiæ sunt æquales: sed nõ est sic, quoniam multum operatur indispositio corporis unius respectu alterius ad agendum/& patiendum.

Quantum uero ad curam istorum, dicunt quod caro bubulæ comesta liberet prædictos. De regimine uero sex rerum nõ naturalium iam patuit.

Cap. ii. quomodo saliua hominis conferat/uel noceat.

Quamuis illa sani credatur aduersari ueneno cuiuscunque animalis: experientia enim interficit scorpionem, & mortificat serpentes, & aliquando curat impetigines/& serpigines. inest enim ei quædam humiditas salsa, quæ resoluit/abstergit/&c. præsertim cum modico salis armoniaci in ore. Potest tamen uitiari ab acutie humoris colerici/uel melancolici: ut fertur de illa hominis ruffi/uel famelici: & longe plus ab illa leprosi: quia sapit naturam lepræ: & in istis indispositionibus illa iuuenis magis lædit quam senis, & istius quam pueri/& masculi quam fœminæ: cum enim sint permutatæ a propria natura: ideo calliditas/& malitia superinducta illi subiecto quanto est ualidius tãto producit effectus cum maiori impressione illius malæ dispositionis. unde morsus iuuenis ieiuni quando est iratus magis nocet: quia calor iræ magis effrenitat stomacho uacuo: quoniam cibus sua humiditate reprimit/& ingrossat coleram.

In habentibus autem naturam/& complexionem temperatam illa hominis sani est magis idonea ratione similitudinis naturæ. nam & efficaciis adiuuat digestionem, & aduersatur per se cuique

ueneno: de qua proprie uerificantur prius narrata. Medici tamē curant morsus iratorum cum .3. media pulueris cancrorum fluuialium ustorum cum uino: quod non sufficeret, quando fuisset subsecuta ebullitio alicuius humoris: oporteret enim prius amouere putredinem/& causam antecedentium/& corpoream.

Cap. iii. de morsibus non uenenosis.

MVlta animalia ledunt solum contūdendo carnem. Et minus habentia dentes paruos obtusos/ut homo: habentia uero illos acutos soluūt continuum ꝙ aliqua faciunt cum unguibus, que interdum adeo nocent/ut postea ulcera fiant uenenosa: uel fistulentur.

Multi autem putant ꝙ portare secum dentem caninum Lupi preseruet a morsibus: idem referunt de canino Leopardi/& canis presertim nigri: quia nullus latrat contra eum. Et quādo oculus dexter alicuius lupi ostenditur aliis fugiunt. Et quando cauda ipsius sepelitur in aliqua uilla nullus accedit. Et suspensa supra presepe uaccarum non appropinquant. Pastores uero faciunt ignem cum flamma ad fugandum illos. Fertur etiam ꝙ portātes secum Cor uulturis: sunt tuti ab impetu ferarum serpentum & latronū: & addunt ꝙ mitigat iras Regum. Et cor uespertilionis dicitur defendere a nocumentis Salamandre. Et cerebrum galline cum modico pipere,/ & uino lymphato: defendit a supradictis. Fabulātur etiam ꝙ si puluis Ellebori ponatur super cauernam ipsorum deterret eos. Et si uulpes/uel Canes comederent de eo tierent. Ceci folia uero Arnoglosse portata sub pollice pedis dextri dicuntur fugare Canes/qui quando bibūt de decoctione Asparagorum moriuntur/& quādo ipsa miscetur decoctioni Cameleontis albe oleo & farine interficit illos porcos/& mures comedentes de illa/hec referuntur.

Cap. iiii. de morsu Cati mule/& aliquorum.

CVum dentes cati mordendo profundantur inducunt dolorem. Sed cū aiunt ꝙ locus morsus fiat uiridis a calitate urē

te/si esset uerum accideret potius a frigiditate extrinseca coagēte cū calore temperato morsi: uel forsan quando illic defluit aliqua humiditas: in quam agit calor loci/uel superinductus a dolore. Et quando alteratio non multum processit color tendit ad uiriditatē Et quando continuatur actio uertitur in ingredinem. Non enim accidit de humoribus in corporibus nostris: sicut de aliis mixtis: que in principio denigrantur ab igne: & postea dealbantur, quia calores sunt diuersi/& subiecta non æque apta alterari. Curantur autem bono regimine. Et quidam dabant eis cerebra aliorū animallium/& uinum clarum boni odoris limphatum: & sepe lauabant ulcus urina hominis: quia corrodit malam impressionem/& alii cum lacte Capre/& origano. Similiter curatur morsus muris siluestris/& Simie/& aliquorum super quos ueteres ponebant fabas masticatas. Et quidam putant q̄ betonica/& plantago sumpte cum uino ueteri conferant ad omnes. Et q̄ fimus caprarum decoctus in aceto/& linitus super ulcus sanet.

Circa locum autē morsus Mule interdum oriuntur ampulle plene humiditate citrina/uel rubea. Et ideo quidam crediderunt q̄ esset uenenosus presertim: quia nascitur ex speciebus diuersis/puta Asina & equo/seu ex equa/& illo. Sed licet accidentia que sequūtur: sint acta multum nocere. Et deteriora causantur ex morsu femine q̄ masculi: illa enim habet Saliuam obnoxiam putredini/quā impetus ire potest inflāmare: & ab ea postea alterari humores: & sanguis nō sic ex morsu muli: qa & si possit maiori impetu mordere/& fortius pturbare: quia tñ caret illa humiditate putrescibili: non sequūtur ad ipsum accidentia adeo mala. Ampulle igitur in morsu mule/sunt aliqñ rubee: quādo sanguis fluit ad locum morsum: aliquando citrine quando portio colere. Sed accidit q̄ morsus non possit mingere quando multum sudat: quia aquositas uertenda in urinam dirigitur ad mēbra extrinseca a quibus relaxatur sudore. Et interdum sequitur contortio uiscerum: quādo uapores illarum humiditatum uertuntur in uentum. Curantur autem sicut morsi a Cato/& ulcus circūquaq̄ fomentetur decoctione nepite.

Cap . v . de ueneno gladii/uel sagitte uenenatorum.

QVāuis dicāt q̄ sit frigidū non est sic/ut retulimus in capitulo de felle Leopardi: possunt tamen aliquando esse frigida: puta spuma/uel sanguis botracis supcalefacte. Oēs aūt ut plurimum curantur cum calidis/ut conseruetur caliditas inata/& resoluatur uenenum: quod ante alia debet educi ex ulcere cū gallina euiscerata: aut uentosa/& cum fuerit mundatum poni super illud de magnete trito: non loquor nunc de uulneribus magnis illatis cum ense: que debent prius resarciri/sed de aliis.

In omnibus tamen quando est timor q̄ partes propinque putrescant: quod sepe ducit ad mortem/debet dari in potu galbanum cum mirrha & uino. Est etiam expertum q̄ puluis sulfuris mixtus sputo hominis sani curat ulcera predicta/& morsus omnium animalium aquaticorum. Et due uncie Agrimonie trite sumpte cum duobus Chyatis uini liberant. Assa deniq̄ cum oleo non solum curat/sed expellit sagittam uenenatam. Nam & permixta lacti asine super dentem molarem extrahit ipsum. Quando autem sagitta remansit in ulcere posset forsan educi frusto magnetis presertim cum Ethiopico/uel cum ligno Cornus: quia habet fortem attractiuam dūmodo tangatur. Et quidam ungunt sibi digitum cum colequintida: que nascitur solitarie in arbore, quoniā trahit multum a remotis: quod adiuuat uis expulsiua: & quando nō potest tangi cū digito/fiat aliud artificio/et ungatur cū ea et tangatur. Et Aristoteles septimo de naturis animalium cap. sexto Capras inquit siluestres sagitta transfixas dictamum herbam querere/aiunt qua spicula ex corpore exiiciūtur/& Theophrastus q̄ ista deuorata eiicitur illa.

Pro tutela deniq̄ ultra prædicta annotaui remedium salubre, & expertū: quod sane nullum amicum, qui hactenus illo usus est, uiderim fefellisse: nedum in præseruando a uenenis, sed etiā a peste / & quauis contagione: Capiantur granorum citri .ʒ. media, mirobolanorum kebulorum .ʒ. duæ, luti armeni .ʒ. una cum dimidio, corticum ligni limonum/carabe / mirrhæ: corallorum: rub. croci an̄. ʒ. una, ossis de corde cerui/ ligni aloes: